

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq pillugu nassuiaat

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu
Naalakkersuisoqarfik

Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

UKA 2011/43

Siulequt

Naalakkersuisut naalakkersuinikkut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiornerup suliarinerani pingaartippaat, meeqqat inuusuttullu immikkut ittumik qitutinneqarnissaat, suliniutillu annertuut suliassaqarfiit assigiinngitsut akimorlugit, Naalakkersuisoqarfinnik arlalinnik peqataatitsisut anguniarneqassasut. Taamaammat takorluugaq taanna tunngavigalugu 24. juni 2010 Naalakkersuisuni aalajangerpugut meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq ataatsimoortumik isiginneriaasilik, suliassaqarfinnillu assigiinngitsunit peqataaffigineqartoq suliarineqassasoq, meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut ukiut 10-15-it ingerlanerini ineriartornissamut pingarnerusutigut kissaatigisat anguniakkallu nassuiarneqarfigisaannik.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq meeqqanut inuusuttunullu artorsartunuinnaq periusissiarineqanngilaq. Periusissiap meeqqat tamaasa sammivai, kisiannili soorunami suliniutinik arlalinnik meeqqanut, inuusuttunut ilaqutariinnullu ikiorneqarnissaminnik tapersorsorneqarnissaminnillu immikkut pisariaqartitsisunut sammititanik arlalinnik imaqarluni. Taamaalilluni periusissiami qitiuvoq, Kalaallit Nunaanni meeqqat ilaqutaariillu tamarmik ineriartornissaannut atugarissaarnissaannullu periarfissanik naligiinnik pilersitsinissaq.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiamut Naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suliassumut, suliniuteqarfissat arfinillit ilaapput, taakkulu Akileraarternermut Atugarissaarnermullu Atataatsimiititaliap inassuteqaataannut naapertuupput. Naalakkersuisunut pingaaruteqarpoq periusissiap meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut suliareersunik ikorfartuinissaa, periusissiallu allat siunissaq ungasinnerusoq isigalugu ingerlanneqartussat ingerlaqatigisinnaassagai, soorlu assersuutigalugu nunap immikkoortortaani ineriartortitsinissamut periusissiaq (RUS), nuna tamakkerlugu IKT-qarnikkut periusissiaq aamma ilinniartitaanermut pilersaarussiaq. Pingaarnersaavoq periusissiat imminnut tapertariinnissaat, taamaalillutillu inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut inooqatigiissutsikkullu imminnut napitissinnaasut pilersinnissaannik takorluukkap piviusunngortinnissaanut tapertaallutik.

Periusissiap suliniuteqarfissai pingaarnersiukkat ingerlanneqassapput, arlalitsigullu ingerlanneqareerlutik, Namminersorlutik Oqartussat, KANUKOKA-p, Kommunit, Peqqinnissaqarfiup, sulniuteqartut namminersortut aamma meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut suliniuteqartut naapertuuttut allat suleqatigiinnerisigut. Taamaammat periusissiaq ataatsimoorussamik tulleriiarineranut sakkuutut atussappat, pingaaruteqarpoq meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni qitiusumik inissisimasut periusissiamik piginnittutut misiginissaat, susassaqarfinnilu tamani periusissiami suliniutinik kivitseqatigiinniarlutik suleqatigiinnissaat.

Taamaattumik Naalakkersuisunut pingaaruteqarsimavoq meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni qitiusumik inissisimasut periusissiap suliarineqarnerani peqataatinneqarlutillu tusaaneqarnissaat. KANUKOKA, kommunit, peqqinnissaqarfik suliameqarfiit ilisimasaqartut allat suliniummut peqataasimapput, taamatullu meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik suliaqartunit naapertuuttunit pisortatigoortumik pisortatigoortuunngitsumillu tunngavilersorluakkanik pitsaasunillu ilassuteqartoqartarsimalluni.

Kikkut tamarmik taperseerusussimapput suleqatigiinnissallu nukittorsarnissaanut kissaateqarnertik oqariutuutugalugu. Tamanna nuannaarutissaavoq, periusissiami suliniutit kissaatigineqartumik sunniutissaat aatsaat angusinnaagatsigit, meeqqanut ilaqutariinnullu atugassarititaasut pitsaanerpaat pilersinniarlugit suleqatigiikkutta. Taamaamat tamanut qujanarsuaq!

Taama oqaaseqarluta atuarluarnissamik kissaassivugut.

Mimi Karlsen
Ilaqutariinnermut,
Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut
Naligiissitaanermullu
Naalakkersuisoq

Agathe Fontain
Peqqissutsimut
Naalakkersuisoq

Palle Christiansen
Ilinniartitaanermut
Ilisimatusarnermullu
Naalakkersuisoq

Imarisai

Ilisarititsineq	6
1. Periusissiap tunuliaqutaa anguniakkallu	6
2. Periusissiap suliarineqarnera	8
3. Periusissiap imarisai	9
4. Iliuseqarnissaq tulleg – periusissialiornermit iliuseqarnermut	10
Suliassaqarfik 1: Siusissukkut ukiui apequtaatillugit suliniuteqarneq	14
Periusissiamut immikkoortoq I: Ernisussiortumit orniguttarluni pinaveersaartitsiniarlunilu sulinerup nukittorsarneqarnissaa	17
Periusissiamut immikkoortoq II: Peqqissaanermi pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqarnerup nukittorsarnissaa	18
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeraaqqanut ilaqutaannullu isumaginnittoqarfikkut tapersersuinerup periarfissat nukittorsarneqarnerat	20
Periusissiamut immikkoortoq IV: Ilaqutariinnik sullissiviit meeqqanut ilaqutariinnullu suliniutaasa ineriartorteqqinnissaat	22
Periusissiamut immikkoortoq V: Angajoqqaanngortussanut (inoqutaajunnartunullu) atonerluinermik katsorsaanssamik anguniagalimmik, kiisalu inoqutigiinni meeqqat inuusuttullu allat ilaqutariittut katsorsarneqarnissaannik neqerooruteqartalernissaq	24
Periusissiamut immikkoortoq VI: Naartusut tamarmik meeraq isumakuluutigineqartillugu "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarneq"-mut peqataanissaannut neqeroorfigineqartalernissaat	25
Periusissiamut immikkoortoq VII: "Meeqquerivitsialaap" meeqqanut tamanut siusissukkut aallarnisartarfinngortinnissaa – nunaqarfiit immikkut sammillugit	27
Suliassaqarfik 2: Ajornartorsiutinik siusissukkut suliniuteqarfiginnineq	30
Periusissiamut immikkoortoq I: Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffinniittunik atuartunillu Inuunerittap qiterititaasa iluani sullissinerit nukittorsarnissaat.	33
Periusissiamut immikkoortoq II: Meeqqat inuusuttullu eqqugaaqqajaasut meeqquerivinni atuarfinnilu tapersersorneqarnissaannik neqerooruteqarnissaq	34
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitalit pilertortumik paasiniarneqartarnissaannik qulakkeerinnissaq	36
Periusissiamut immikkoortoq IV: Meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik siusissukkut naleqquttumillu katsorsaaneq	38
Periusissiamut immikkoortoq V: Inissinissanik naleqquttunik neqerooruteqartarnerup qulakkeerneqarnissaa	40
Suliassaqarfik 3: Atonerluisunik katsorsaasarneq	43
Periusissiamut immikkoortoq I: Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik imigassaq atonerluinerlu pillugit politikkeqarnissaasa qularnaarnissaat	46
Periusissiamut immikkoortoq II: Meeqqat inuusuttullu atonerluisut tamarmik katsorsaanermik immikkut aaqqissuussaasumik neqeroorfigineqarnissaat	47
Periusissiamut immikkoortoq III: Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit aamma ilaqutariit/inoqutigiit 18-it inorlugit ukiulinnik meerartallit tamarmik,	48

katsorsaанermik sammivilersugaasumik neqeroorfigineqarnissaat	
Periusissiamut immikkoortoq IV: Meeqqat ilaqutariinni atornerluisuniittut katsorsaанermik tapersersuinermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat	49
Periusissiamut immikkoortoq V: Ilaqutariit inoqutigillu meerartallit katsorsarneqarsimasut tapersersuinermik neqeroorfigineqarnissaat	50
Suliassaqarfik 4: Meeqqat ilikkariartornerat ineriartornerallu	53
Periusissiamut immikkoortoq I: Najugaqarfik apeqqutaatinnagu meeqqat tamarmik anguniagaqarluartumik naapertuuttumillu meeqqat atuarfianni atuartitaanissaasa qularnaarnissaat	54
Periusissiamut immikkoortoq II: Nunaqarfiit isorliunerusullu meerartaasa immikkut naapertuuttumillu suliniuteqarfiginissaat pitsaasumik atuartitaanissaat qularnaarumallugu	55
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, meeqqat inuusuttullu inissitat innarluutilillu ilanngullugit, atuarfimmi suliniutit nukittorsarnissaat	56
Periusissiamut immikkoortoq IV: Kinguaassiuutit pillugit ilinniartitsinerup peqqinnartumillu atoqatiginneq pillugu ilisimasat meeqqanut inuusuttunullu sammititamik atuarfinni nukittorsarnissaat	57
Suliassaqarfik 5: Suliamik ilisimasalinnik ilinniartitsineq	60
Periusissianut immikkoortoq I: Meeraq qitiutillugu ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissaq	61
Periusissianut immikkoortoq II: Meeraq qitiutillugu ingerlatsiviit akimorlugit ilisimasat pillugit suleqatigiinnissamik qulakkeerinissaq	62
Periusissianut immikkoortoq III: Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq	63
Suliassaqarfik 6: Suliniutit nalilersorneqarnerat, malinnaavigineqarnerat uuttortarneqarnerallu	65
Periusissianut immikkoortoq I: Nalunaarsuisarnermik inatsit paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsit meeqqanut inuusuttunullu suliniutinut ikorfartuutaanissaat	66
Periusissianut immikkoortoq II: Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq malitseqartinneqarnissaannut naalakkersuisoqarfinni assigiinngitsuni qarasaasiatigut paasissutissat aqqissuussaannissaat qulakkeerlugu	67
Periusissianut immikkoortoq III: Meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut ataatsimoortumik ilisimatusarnissaq periuseqarnissarlugu	69
Periusissianut immikkoortoq IV: Suliassaqarfinnut pingaarnernut pingasunut uuttuutit kisitsisitigullu paasissutissat nalunaarutigisarnissaannut ilusiliussassamik inerisaanissaq	71
Periusissianut immikkoortoq V: Kommunini, sumiiffinni ataasiakkaani sulianik ingerlatsinerup qarasaasiatigut iluaqusersuutissanik pitsaанerusunik ineriartortitsinissaq	71
Innersuussinerit tunuliaqutarisallu	73
Ilanngussaq: Akisussaaffiit periusissiamut immikkoortunut agguaannerat	75

Ilisaritsineq

1. Periusissiap tunuliaqutaa anguniakkallu

Naalackersuisut meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartut sammisassatut pingaarnerpaat ilaattut isigaat kissaatigisimallugulu naalackersuisoqarfiit assigiinnigitsut tamakkiisumik isiginnillutik meeqqanut inuusuttunullu periusissialiussasut. Tassani ilisimasanik tunngaveqarluni suliamullu tunngasut aallaavigalugit ataqatigiissunik anguniagassat suliasallu meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartunut pitsanngoriaataasinnaasut allaaserineqassapput.

Meeqqanut inuusuttunullu Periusissianut ilaatigut tunuliaqutaavoq meeqqat inuusuttullu atugarisaasa pitsaanerulersinneqarnissaannut anguniagaqarluni sulissuteqarnissaq pisariaqartinneqarmat, tassami ilisimatusarnikkut paasinarmat meeqqat inuusuttullu amerlaqisut ikinnerussuteqartut Kalaallit Nunaanni ingerlanerliortut.¹

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiamut pingaarnertut aallaaviupput naalackersuinikkut anguniakkat Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaanni aamma Naalackersuisut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaanni oqaatigineqartut. Taamaalilluni Meeqqanut inuusuttunullu periusissiatigut naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi qitiulluinnarluni takorluugaasoq qulakkeerinneqataaffigineqassaaq: *Innuttaasut oqaloqatigalugit suleqatigalugillu inuunermut ataqeqatigiiffiusumut tunngavissat pilersissavagut, kikkut tamarmik ineriartorfisinnaasaat imminnullu pilersorlutik inuuffigisinnaasaat.*

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiatigut [takorluugaavoq](#):

"Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq inooqatigiinnermi inuiaqatigiinnik imminnut napatittunik ineriartortitsinermut iluaqutaassaaq, tassani meeqqat inuusuttullu tamarmik ineriartornissaminut periarfissinneqassammata, taamaalillutik inersimasutut inuunerminni inerilluinnarsimallutik, akisussaassuseqarlutillu aamma imminnut pilersortuullutik innuttaasutut inuiaqatigiinnut ilanngussinnaaniassammata"

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiatigut [suliassat pingaarutillit tassaapput](#):

"Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap iliussisaa ilisimasatigut tunngavilimmik, pitsaasumik ataqatigiissagaasumillu iliuseqarnissamut tunngaviussaaq, meeqqat inuusuttullu tamarmik piginnaasamikkut tamakkiisumik ineriartornerannut inuiaqatigiinnilu ineriartornermut pitsaasumik, tapertaaqataasussat"

Anguniagassatut takorluukkat meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni pingaarnertut sammivissat nassuiarpaat – suliassaqarfiit pingaarnerit maannamut naleqqiullugu siunissami pitsaanagerusumik ingerlanneqassapput.

Immikkut suliassat erseqqarinnerupput, anguniagassatullu takorluukkat qanoq anguneqassanersut pillugu nassuiaatinik imaqarlutik – pingaarnertut sammivissaq sunaassava.

¹ Ilaatigut tak. nuna tamakkerlugu misissuinerit "Kalaallit Nunaanni Meeqqat", "Inuusuttut atugarisaat" aamma "HBSC-mik misissuineq". Qup. 74-imi innersuussinerit tunuliaqutarisallu pillugit immikkoortoq tak.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap immikkut suliassat qanoq anguneqarnissaat nassuiarpaat.

Periusissiap suliassat assigiinngitsut akimorlugit ingerlatsinissamik tunngaveqarpoq

Meeqqanik inuusuttunillu suliqarneq suliassaqaarfiit assigiinngitsut iluini immikkoorluni kisermaallugulu sularineqassanngilaq, kisiannili ataqatigiissuusariaqarluni. Pisortat sullissiviisa ilaat assigiinngitsut meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu assigiinngitsunik piginnaasaqarput suleriarnissamullu periarfissaqarlutik. Atuarfeqarfik, peqqinnissaqarfik inunnillu isumaginnittoqarfik ingerlalluartut taakkuullutik meeqqat inuusuttullu sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlalluarnissaannut ineriartornissaannullu pisariaqartitaapput. *Suliat akimorlugit ingerlatsineq meeqqanut inuusuttunullu periusissiap sularineqarnerani kivitsissutaasussatut tunngaviuvoq, soorluttaa suliniutissat aalajangersimasut naammassineqassappata taamaattussaasoq.*

Periusissiap maannakkut suliniutaareersunik tunngaveqarpoq

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap suliniutaareersunik ineriartortitsiniutaareersunillu aammattaaq tunngaveqarpoq. “Meeraq toqqissisimasoq” saniatigut tamakku tassaapput meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartuni ataatsimut suliniutit², Meeqquerivitsialak aqutigalugu suli atualinngitsunut suliniutit, Atuarfitsialak aqutigalugu ilinniartitaanermut tunngassuteqartut aamma ilinniartitaanermut pilersaarut, kiisalu pinaveersaartitsinermit tunngassuteqartuni ineriartortitsinerit inuit peqqissuunissaannut pilersaarutip Inuunerittap ataaniittut aamma assigiinngitsunik suliallit suliniutigisaat aallartinneqarsimasut ilaqtariinnut naartusortalinnut immikkut pisariaqartitsisunut siusissukkut suliniuteqartarnej nukittorsarniarlugu aallartinneqarsimasut.

Siusissukkut ineriartornerup annertuumik pingaaruteqarneranik pissuteqartumik meeqqat inuusuttullu periusissaanni – Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaannisulli – imatut paasineqassapput: *piffissaq naartuulerfimmii 18-inik ukioqalernermit.*

Periusissiami anguniakkat pingaarnerit

Periusissiap makku anguneqarnissaannut tapertaassapput:

- *Meeqqat tamarmik toqqissisimanartumik atugarissaarlutik alliartussasut*
- *Meeqqat tamarmik tamakkiisumik periarfissaminnik ineriartortitsissasut atuillutillu*
- *Meeqqat tamarmik peqqinnartumik inersimasutut inuuneqalissasut inuiaqatigiillu ineriartornerannut pitsaasumik sunniuteqaqataallutik*

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami anguniakkat pingaarnerit piviusunngortinniarneqassapput, ilikkariartortarnerup ineriartornerullu pitsaanerpaap kulturikkut, oqaluttuarisaanikkut oqaatsitigullu pissutsit ataqqinerisigut pisarnerannik paasisat ataqqillugit, taamatullu assigiinngissutsit inunni ataasiakkaaniittut ataqqillugit.

Periusissiap pingaarnerniit tullerriinarinissamut sakkuusaaq

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap allaffissornermik suliqaartunut naalakkersuinermillu suliqaartunut atortussiaassaaq suliniutigineqartut pilersaarutillu tamakkununga tunngassuteqartuni kissaatigineqartut pingaarnertut ineriartornermit iluaqutaasinnaasut tullerriarneqarnerisa qulakkeerneqarnissaannut sulinermit atorineqartussat.

² Tassani innersuussutigineqarput suliniutigineqartut nunatsinni meeqqanik inuusuttunillu peqqinnissaqarfimmi, inunnik isumaginninnermit tunngassuteqartuni ilinniartitaanermullu tunngassuteqartuni nalinginnaasumik sullissinnermit ilaasut.

2. Periusissiap suliarineqarnera

Periusissiap suliarineqarnera ataqatigiissaarneqarpoq maannakkut Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmit naalackersuisoqarfimmi tallimanit peqataaffigineqarluni: Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfia, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik, Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfimmit, Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmit aamma Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanissamullu Naalackersuisoqarfik. Aqutsisoqatigiit naalackersuisoqarfimmit tallimanit KANUKOKA-miillu aallartitanit inuttaqarsimapput.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq suliarineqarneratigut pissarsiarineqassapput:

- Iliuusissat ataqatigiiaartut siunissamik isumannaarisut, ilisimasamik tunngaveqartut, nukissaqarnerulersitsisut aamma erseqqissakkanik suliariuminarsakkanillu aamma malinneqarsinnaasunik nalilersorneqarsinnaasunillu allaaserilluakkanik pingaarnertut anguniagassartallit. Tassa imaappoq sulissutigineqartussanut aalajangersimasunik anguniagassartallit aalajangersimasunillu siunnersuutitallit aamma iliuusissat kingunerisaannik sulissutigineqartut aalajangersimasut piviusunngortinneqarnerisut sunniutaallu uuttortarneqarsinnaassallutik.
- Meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartuni tamani sulissutigisassanut siunnersuutit meeqqat inuusuttullu inuuniarnerminni atugarisaannik annertunerpaamik kivitsissutaasinnaasut aamma nukissaqarnerulersitsiniarnermit isigaluguttaaq.
- Meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartuni paasissutissatigut tunngavissat malinnaasinnaanerlu pitsaanerisut.

Periusissiaq 2010-mi juunimiit oktobarimut suleqatigiissitat³ naalackersuisoqarfimmit assigiinngitsuneersut arfineq pingasut sulinerannik tunngaveqarpoq, taakkunani ilaatigut kommunineersut, MIPI, IPIS, PAARISA⁴, Ilisimatusarfik, Psykologforeningen, Inerisaavik peqqinnissaqarfimmi peqataallutik. 2010-mi novembarimi periusissiaq pillugu isumasioqatigiissitsisoqarpoq suleriaqqinnissamat tunngaviliisussamik. Periusissiaq isumasioqatigiissutigineqareemat aqutsisoqatigiit aalajangiippat suliassaqarfiit pingaarnersiukkat uku sulissutigineqarqissasut:

- **Siusissukkut ukiui apeqquataatinnerullugit suliniuteqartarneq**
- **Siusissukkut ajornartorsiutinik samminilluni suliniuteqartarneq**
- **Atornerluisunik katsorsaasarneq**
- **Meeqqanik sulisunillu ilinniartitsineq**
- **Aaqqissuusaanermik nakkutilliineq⁵**
- **Suliniutigineqareersunik ineriartortitseqqinneq**

³ Suleqatigiit 8-t tamarmik suliagarfigisaminni periusissianik saqqummiippat: 1. Ilaqutariinnut naartusortalinnut ilaqutariinnullu meerartalinnut naleqqiullugu siusinaartumik iliuuseqarneq, 2. Suliniutit ilaqutariinnut sammisut, 3. Atuarfik, ilinniarneq sunngiffillu, 4. Meeqqat inuusuttullu peqqissusaat, 5. Sumiginnaanermik, nakuusertarnermik atornerluinermillu akiuineq, 6. Meeqqat inuusuttullu innarluutillit atugarisaasa isumannaarnerat, 7. Meeqqat inissitat atugarisaasa isumannaarnerat aamma 8. Pisinnaasat ilisimasallu.

⁴ MIPI = Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik, IPIS = Innarluutit Pillugit Ilisimasaqarfik Siunnersuisarfutigisooq. PAARISA = Peqqissutsimut Pitsaaliuinerimullu Aqutsisoqarfik.

⁵ Imatut paasineqassaaq paasissutissat ilisimasanillu katersuineq, pitsaassutisunik uuttortaaneq naliliinerlu

Aaqqissuussaannermik nakkutilliineq suliniutigineqareersunillu ingerlatitseqqinneq immikkoortunut siullernut tallimanut tunngatillugu allaaserineqarput. Peqatigitillugu aaqqissuussaannermik nakkutilliineq sammisatut immikkuullarissutit isigineqarpoq, periusissiami "Suliniutinik naliliineq, malinnaaneq uuttuinerlu"-mik maanna taaneqarluni.

Periusissiaq 2010-mi novembarimiit 2011-mi maajimut pilersaarudioqatigiinnit naalakkersuisoqarfinnit assigiinngitsuneersunit inaarsarneqarpoq.

3. Periusissiap imarisai

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq aqutissiuussisuussaaq tulleriaarinernullu sakkussatut atornerarluni, peqatigitillugu suliniutissat tulleriaarneqartut Namminersorlutik Oqartussat, kommunit, peqqinnissaqarfik allallu meeqqanut inuusuttunullu tunngassuteqartunik pingaaruteqartunik suliaqartut akornanni suleqatigiinnikkut pingaartinneqartunik sulissutigineqassaaq.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq arfinilinnik pingaarnertut sammisassaqarfiuvoq:

- 1. Siusissuklut ukiui apequtaatillugit suliniuteqarneq**
- 2. Ajornartorsiutinik siusissuklut suliniuteqarfiginninneq**
- 3. Atornerluisunik katsorsaaneq**
- 4. Meeqqat ilikkariartornerat ineriartornerallu**
- 5. Ilinniarsimallutik sulisut ilisimatusarnerat**
- 6. Suliniutit nalilersorneqarnerat, malinnaavigineqarnerat uuttortarneqarnerallu**

Periusissiami immikkut sammineqartut suliniutillu pingaartinneqartut tamarmik pingaaruteqarput arlalippassuartigullu imminnut pisariaqartittuullutik. Taamaamat immikkut sammineqartussanik iliuusissallu immikkoortortaannik normulersuineq pingaarnersiulluni tulleriaarinertut paasineqassanngilaq.

Immikkut sammineqartunut tamanut suliniutissat allaaserisaapput pilersaarusionermit tunngatillugu pingaarnersiorneqartussat meeqqanut inuusuttunullu tunngassutilinni kissaatigineqartut ineriartortitsisoqarnissaa qulakkeerniarlugu. Tamakku saniatigut sunniutaasussatut ilimagisat allaaserineqarput – siunissaq ungasinnerusoq qaninnerusorlu eqqarsaatigalugit – suliniutigineqartussat siunnersuutigineqartut piviusunngortinnissaannut.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami sulissutigineqartussat tamarmik ataatsikkoortillugit suliarineqalersinnaanngillat. Periusissiami suliaqarfiit ilaat eqqarsaatigilluaqqissaarneqartariaqarput, pilersaarusionerlutik piffissamillu atuiffiullutik sulissutigalugit aallartinneqalersinnagit, allalli imaaliinnarlugit piviusunngortinneqarsinnaallutik. Sulissutigineqartussat ilaannut sukumiisumik ingerlaasissaliornissaq ajornakusoorsinnaavoq, suliarineqarnissaannummi kommunini ataasiakkaani pissutsit apequtaassammata aamma sulissutigineqartut ilaat ingerlareersinnaammata najukkanilu ineriartortitaallutik.

Tamakku saniatigut sulissutigineqartussat amerlasuut suliaqarfiit akimorlugit piviusunngortinniarlugit suliarineqartariaqartassapput. Pingaaruteqarpoq pisariaqarlunilu, kisiannili sulissutigisassat assigiinngitsunik attuisut suliaqarfiit assigiinngitsut aqqusaartorlugit piviusunngortinniarlugit suliarineqartariaqartassapput.

4. Iliuseqarnissaq tulleg – periusissialiornermit iliuseqarnermut

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap ineriartortinneqarnera piviusunnngortinneqarnissaalu anguniagassanik takorluugaqarnermik immikkullu suliaasaqarnermik aallartinneqartoq ingerlaavartumik suliarineqarpoq.

Peqataatitsinikkut akisussaasuni tamani isumaqatigiinnerup piginnittutullu misiginerup qularnaarnissaa

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap tassaavoq naalackersuisoqarfiit aqqutigalugit suliaq. Taamaattumik pisariaqarpoq, periusissiamik erseqqissaasussat piviusunnngortitsisussallu tamarmik suliap ingerlanneqarnissaanut ilaatinneqarnissaat. Tulliullugu silinermi periusissiap suliniutai erseqqissarneqassapput anguniaganngorlugit iliuusissatullu pilersaarutinngorlugit, tassuunakkut periusissiap suliniutai piviusunnngortinneqaqqullugit, atuuttuuleqqullugit nalilerneqarsinnaaqqullugillu. Suliami tassani suleqatissat pingaernerit tassaapput KANUKOKA, kommunit sisamat aamma peqqinnissaqarfik, aammattaarli meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni namminersortut soqutiginnittut naalackersuisutigoortuunngitsumillu suliaqartut (NGO-t). Tamatuma saniatigut periusissiap suliniutaanik piviusunnngortitsiniarnermut iluaqutaasumik peqataatinneqarsinnaapput inuutissarsiutinik ingerlatsisut, aningaasaateqarfiit allallu peqataajumasut.

Piffissaq eqqarsaatigalugu aamma isumalluutissatigut pingaarnersiuiineq

Periusissiap ataasiusutut isigineqassaaq, iliuusissatulli suliniutaasut ataatsikkut piviusunnngortinneqarsinnaanngillat. Tamatumunnga pissutaavoq, suliniutaasut ilaasa piviusunnngortinneqannginneranni ineriartuutaasumik suliaqarfigineqarnissaat imaluunniit ilinniakkatigut suliniuteqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqarmat, suliniutaasulli ilaat piaartumik piviusunnngortinneqarsinnaapput. Taamaammatt periusissiap piviusunnngortinneqarnissaanut piffissaq atugassaq aamma peqqissaarullugu suliniuteqarnissaq pilersaarusiorneqartariaqarpoq.

Periusissiamut tunngatillugu anguniakkat atorneqarsinnaasunnngortinneqarnerat

Periusissiamut tunngatillugu anguniakkat pingaarnersiuisuupput, taakkulu siunissami isumaginninnermi, peqqinnissaqarfimmi ilinniartitsinermilu suliaqarnermi naleraralugit suliaqartarnissami atorneqartarniassammata immikkut anguniagaassapput ilusilersorneqassallutillu. Immikkut anguniakkat ineriartortinneqarnerisa suliniutissat piviusorsortut pilersaarusiorneqarnissaat ajornannginnerulersissavaat. Immikkut anguniakkat piviusorsortuussapput, kiisalu sullinniakkat, suliaqarfissat, aningaasaqarneq, angusassatut naatsorsuutigisat piffissaliussarlu erseqqissitissavaat.

Suliniutit piviusorsortut pillugit iliuusissatut pilersaarut

Anguniagassaq anguniarlugu piviusorsortumik suliniutaasussat sorliunissaat pilersaarusiornersigut, iliuusissat ataasiakkaat iluini immikkut anguniagassat erseqqissarneqaqqissapput. Iliuusissatut pilersaarutit nassuiarpaat suliaqarfissat, piffissaliussaq, pisussat pingaernerit, suliaqartussat akisussaasuusullu.

Periusissiap immikkoortunut agguarneqarnera

Innersuussutigineqarpoq, piffissaliusseq isumalluutissanillu pingaarnersiuneq eqqarsaatigalugit periusissiatut piviusunnngortinneqartut immikkoortunut agguarneqassasut, pingaarnarpaavorli suliniutissat eqqarsaasersuutigineqarnerini meeqqat sapinngisamik amerlanerpaat piaarnarpaamik kivinneqarnissaat.

Piviusunnngortitsiniarnerup aaqqissuunneqarnera

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap piviusunnngortinniarneqarnera suliaavoq annertoq, iluatsissappat aquneqartariaqartoq siumullu ingerlanissaanut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisoq.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap piviusunnngortinneqarnissaanut akisussaaneq naalackersuisoqarfinni kommuninilu ataasiakkaaniippoq. Sumiiffinni ataasiakkaani qitiusutullu ingerlatsivinni periusissap ataatsimoorullugu suliarineqarneratigut nukittuumik tunngavissinneqassappat.

Suliassat aningaasaqarnerlu eqqarsaatigalugit, iliuusissat naalackersuisoqarfimmi pisortamik inuttaqartumik siunnerfilimmik aqutsisoqatigiinnut aamma pisortat tulliunik sullissisunillu/sullissisunilluunniit inuttaqartumik pilersaarusiortutik malitseqartitsisartunut ikkutivinneqarnissaat pisariaqarpoq. Aqutsisoqatigiit malitseqartitsisartullu soqutigisaqatigiinnit tamanit sinniisoqarsinnaapput.

Siunnerfilimmik aqutsisoqatigiit

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiamik pingaarnertut salliutitsisarneq ataqatigiissaarinerlu siunnerfilimmik ingerlanneqartassaaq.

Suliassanut pingaarnernut tunngatillugu, politikikkut anguniagassat aamma meeqqanut inuusuttunullu periusissiap atorneqarnissaata akornanni ataqatigiilluartoqarnissaa siunnerfilimmik aqutsisoqatigiit qulakkiissavaat.

Siunnerfilimmik aqutsisoqatigiit ukiut tamaasa februaarip naanerani ataatsimiittassapput, tassa aaqqiissutissaasinnaasut ukiumi tullermi aningaasanut inatsisissamut ilanngunneqartarnissaat qulakkeerniarlugu. Taassuma saniatigut immikkut ittumik pisariaqartitsisoqartillugu apeqqutinik ajornartorsiutinillu pilersaarusiortarlutik malitseqartitsisartut aqutsisoqatigiinnut saqqummiussisinnaapput.

Siunnerfilimmik aqutsisoqatigiinnut makkua peqataassapput:

- Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmi pisortaq (IKINN)
- Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfimmi pisortaq (IIN)
- Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmi pisortaq (PN)
- Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmi pisortaq (AN)
- KANUKOKA-mi pisortaaneq
- Kommunerujussuit sisamat allaffissornikkut pisortaat

Pilersaarusiortarlutik malitseqartitsisartut

Pilersaarusiortarlutik malitseqartitsisartut pingaarnertut suliassaat:

- Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap iluini suliniutaasut tamarmiusut pivisunngortinneqarnissaannut saqqummiunneqartarnissaannullu ingerlaavartumik nakkutilliineq, malitseqartitsisarneq ataqatigiissaarinerlu.
- Siunnerfilimmik aqutsisoqatigiit ukiumoortumik ataatsimiinnissaannut oqaluuserisassanik tunniussisarneq.
- Suliat inissisimanerat pillugu akuttoqatigiissaartumik ataatsimiittarneq

Pilersaarusiortarlutik malitseqartitsisartut ukioq affakkuutaarlugu minnerpaamik ataatsimiittassapput, tassa ukiumut marloriarlutik.

Pilersaarusiortarlutik malitseqartitsisartut makkuninnga inuttaqassapput:

- Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmit sinniisut 2
- Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmit sinniisut 2
- Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfimmit sinniisut 2
- Peqqissutsimut Pitsaaliuinnermullu Aqutsisoqarfimmit sinniisut 2 (taakkunannga PAARISA-mit ataaseq)
- Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmi sinniisut 1
- Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfianit sinniisut 1
- KANUKOKA-mit sinniisut 1
- Kommuneqarfik Sermersuumit sinniisut 2 (isumaginninneq aamma ilinniartitaaneq)
- Kommune Kujallermit sinniisut 2 (isumaginninneq aamma ilinniartitaaneq)
- Qeqqata Kommuneanit sinniisut 2 (isumaginninneq aamma ilinniartitaaneq)
- Qaasuitsup Kommuneanit sinniisut 2 (isumaginninneq aamma ilinniartitaaneq)
- Perorsaanermik Ilinniartarfimmit sinniisut 1
- Meeqqat pisinnaatitaaffiit pillugit suliffeqarfimmit sinniisut 1⁶

Aalajangeeqataasinnaanani peqataasoq:

- Naatsorsueqqissaartarfimmi pisortaq

Aammattaq suleqatigiissitat aqutsisoqatigiit aalajangiussinnginneranni immikkut sammisamik suliaqartartussat pilersinneqarsinnaapput.

Taakkua saniatigut pisariaqartitsisoqartillugu aalajangeeqataasinnaanngitsunik sinniisqartitsisoqarsinnaavoq.

Ataqatigiissarisartut malitseqartitsisartut

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmit, Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfimmit aamma Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmit malitseqartitsisartunut ilaasortat arfiniliusut, allattoqarfimmit ikiorneqarlutik, suliap inissisimanagera qanorlu ingerlanera pillugu aqqissuussaasumik nalunaarusiortoqartarnissaa qulakkiissavaat. Aammattaq meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq siuarsarneqarnerannut aporfusinnaasunut ikiuutissanik siunnersuusiortassapput.

⁶ Meeqqat illersuisuat aamma meeqqat pillugit siunnersuisartoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuutip UKA 2011-mi akuersissutigineqarnera apeqqutaalluni.

Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnissaannut, suliap inissisimanagera qanorlu ingerlanera pillugu aaqqissuussaasumik nalunaarusiortoqartarnissaq ataqatigiissaarisartut malitseqartitsisartut akisussaaffigissavaat. Nalunaarusiaq siunnerfilimmik aqutsisoqatigiit akuerisassavaat.

Aningaasaqarnikkut suliaqarnissamullu isumalluutit

Iliuusissat immikkoortui ikittunnguit kisimik aningaasaliissuteqaqqinngikkaluarluni piviusunnngortinneqarsinnaapput, iliuusissanulli aningaasaliissutissatut pisariaqartinneqartut siumut isigaluni inuiaqatigiinnut aningaasaliissutigineqartut pingaarnerpaallutik.

Taamaattumik pisariaqarpoq, periusissiap piviusunnngortinneqarnissaanut aningaasaliissuteqarnissap qulakkeerneqarnissaa. Meeqqanut inuusuttunullu periusissiamut suliniutaasut ilaat, meeqqat pillugit immikkut ittumik suliniutissanut 2010-mi Naalackersuisunit Meeraaneq Toqqissisimasumut 25 mio. koruunit siusinnerusukkat aningaasaliissutaasimasut ilaannit aningaasalersorneqarsinnaapput. Suliniutissalli ilaat ingerlassat pioreersut allatut tulleriiaarneqarnerisigut aningaasaliiffigineqarsinnaapput imaluunniit nutaanik aningaasaliiffigineqarlutik.

Suliniutit piviusunnngortinneqartut malinnaaviginerat, nakkutigineqarnerat aamma uuttortarneqarnerat

Meeqqat inuusuttullu pillugit suliaqarfiup malinnaaviginerata immikkoortortai kiisalu iliuusissat ataani suliaasaqarfik 6-imi allaaserineqarput. Malinnaaviginninneq aningaasaqarnikkut suliaqarnissamullu isumalluutinik annertuumik atuiffiussaaq.

Malinnaaviginninnerup ilaanut iliuusissat piviusunnngortinneqarnissaat apeqqutaapput, taakkununga tunngassuteqartut suliniutit assigiinngitsut erseqqissarneqarpata aatsaat nassuiarneqarsinnaapput, soorlu paasissutissanik katersineq suliniutit piviusunnngortinneqareerpata aatsaat aallartinneqarsinnaasoq.

Malinnaaviginninnerup annersaa tassaavoq meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu suliaqarfiup ingerlaavartumik malinnaaviginissaata qulakkeerneqarnissaa. Aningaasatigut, suliaqarnermut teknikkigullu aningaasaliissutissatut pisariaqartinneqartut pissarsiarineqarniariartut nakkutiginninnissamut pilersaarusiorneq aallartinneqarsinnaavoq.

Suliassaqarfik 1: Siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqarneq

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniutinut ilaapput peqqinnissaqarfimmiit, ilinniartitaanermut aamma inunnik isumaginninnermut tunngassuteqartuniit ataqatigiissakkanik tullerriaakkanillu suliniuteqarnerit ***naartunermut atuartutullu ukioqalernerup aallartinnissaata tungaanut sammisitat.***

Siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqarneq aammattaaq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani immikkut sammineqarpoq aamma Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami pingaartillugit sulissutigisassat sulissutigisassanut ineriartortitsinermullu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap meeqqat inuusuttullu pitsaasumik ineriartulernissaannut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni pissasutut kaammattuutigisaanut assingulluinnarput, taakkumi nunatsinni isumalluutit pingaarnerpaartaattut siunissami inuiaqatigiit imminnut napatissinnaanissaat isumannaarniartussaammassuk.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap ilaatigut kaammattuutigaa ernisussiortut peqqissaasullu atorlugit pinaveersaartitsineq nassaarniartarnerlu nukittorsarneqassasut. Taamatuttaaq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa ilaqutariinnik eqqugaaqqajaasunik sullissinerit tamarmik ilaqutariinnik katsorsaasarfinni aalaakkaalersinneqassasut (ataasiinnarmik iserfissaqarnermik tunngaveqarneq) soorluttaaq ilaqutariinnik katsorsaasarfiit ilaqutariinnik ilitsersuisarfilerlugit ilisimasanillu tunngaveqarluni ilaqutariinnik katsorsaananissamut pilersaarusiortarluni nukittorsarneqassasut.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap meeqqanut inuusuttunullu periusissiamitulli kaammattuutigaa suliniut "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarneq" nukittorsarneqassasoq. Tamatumani ilaatigut pineqarpoq ilaqutariit naartusortallit eqqugaaqqajaasut ilaqutariillu mikisunik meerartallit pillugit peqqinnissaqarfiup inunnillu isumaginnittoqarfiup akornanni suleqatigiittoqassasoq, taamaalilluni ilaqutariinnik eqqugaaqqajaasunik tamanik aaqqissuussamik paasiniaalluni misissuisoqartalerluni illoqarfinni tamani sullissisartoqatigiinnut innersuunneqarsinnaammata. Tamakku saniatigut ilaqutariinnik katsorsaasarfimmi siusissukkut suliniuteqarnermi PPR-ip/MISI-p⁷, suliffissarsiuussisarfiit Piareersarfiillu ilaatinneqartarnerat qulakkeerneqassaaq, siusissukkullu suliniuteqarnermi peqataasunut tamanut ataatsimoortumik ilinnialernissaq sulissutigineqartassaaq.

SIUSSISSUKKUT UKIUI APEQQUTAATILLUGIT SULINIUTEQARTARNEQ	PINGAARNERUTILLUGIT SULIASSAT
	Ernisussiortumit orniguttarluni pinaveersaartitsiniarlunilu sulinerup nukittorsarneqarnissaa, meeqqat tamarmik sumi najugaqarnerat apeqqutaatinnagu aallartilluartarnissaat qulakkeerniarlugu .
	Peqqissaanermi pinaveersaartitsiniarluni

⁷ PPR = Perorsaanikkut Tarnillu Pissusiinik Siunnersuisarfik (PPR), MISI = Meeqqanik Inuusuttunillu Siunnersuisarfik, Kommuneqarfik Sermersuumi siunnersuisarfik

<p>Anguniakkat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meeqqat tamarmik pitsaasumik atuarnissaannut assigiimmik periarfissinneqarnissaat qulakkeerneqassasoq ▪ Naartunermi atuartutullu ukioqalernissap aallartinnissaata tungaanut peqqinnissamut, perorsaannermut inooqataanermullu tunngatillugu suliniutigineqartut ataqatigiissuussasut 	<p>suliniuteqarnerup nukittorsarnissaa, tassuunakkut qulakkeerniarlugu meeqqat tamarmik sumiluunniit najugaqaralarunik aallartilluarnissaat aamma ilaqutariinnut eqqortumik tapersersorneqarlutillu isumassorneqanngitsoorsinnaasunik meerartalinnut peqqissaanermik immikkut annertussusilimmik neqerooruteqartarnissaq.</p>
	<p>Meeraaqqanut ilaqutaannullu inunnik isumaginninnermut ingerlatsivik aqcutigalugu tapersersuinissamut periarfissat nukittorsarneqarnissaat.</p>
	<p>Ilaqutariinnik sullissiviit meeqqanut ilaqutariinnullu sammisitamik suliniutaasa ineriartorteqqinneqarnissaat pitsanngorsarneqarnissaallu.</p>
	<p>Angajoqqaanngortussanut (aamma inoqutigiunnagaannut) atonerluinermik katsorsaanissamik anguniagalimmik, kiisalu inoqutigiinni meeqqat inuusuttullu allat ilaqutariittut katsorsarneqarnissaannik neqerooruteqartalernissaq.</p>
	<p>Naartusut tamarmik meeraq isumakuluutigineqartillugu "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarneq"-mut peqataanissaannut neqeroorfigineqartalernissaat.</p>
	<p>"Meeqquerivitsialaap" meeqqanut tamanut siusissukkut aallarnisartarfinngortinnissaa - nunaqarfinni meeqqat immikkut sammineqarfigisaannik.</p>

Meeqqap inuunerani siusissukkut suliniuteqaraanni ataavartumik pitsaasumillu allanngortoqarnissaanut pitsaanerpaamik periarfissiisoqartarpoq. Siusissukkut suliniuteqarnermi tamarmik ajugaasarpur, pissutigalugu siusissukkut suliniuteqarneq – pinaveersaartitsinertalik tapersersuinertalillu – neqeroorutaammat akikinnerusoq sunniuteqarnerusorlu kingusinnerusukkut isumaginninnermi ikiorsiissutinik napparsimavimmilu il.il. katsorsartinnissamik pisariaqartitsilernissamut sanilliukkaanni. Meeqqap ineriartornerata ajortumik sunniivigineqarnera siusinnerujartortillugu, meeqqap alliertorneranut sunniutaasinnaasut ilungersunarsiertorsinnaapput.

Pingaaruteqarpoq ataatsimoorluni kivitseqatigiinnissaq taamaalilluni suliassaqarfuit, assigiinnik suliallit ilaqutariinnilu aamma meeqqap attavigisartagaasa akornanni ataqatigiimmik sulisoqassamat pitsaanerpaamik periarfissiisoqarnissaa qulakkeerniarlugu, taamalillutik meeqqat tamarmik ineriartortulit, peqqissuullutik ingerlalluarlutillu inuusinnaaniassammata. Pinaveersaartitsinikkut siusissukkullu ikiorsiisarnikkut inuttut kingornuttakkat unitsinneqarsinnaapput. Siusissukkut suliniuteqartarnerup nukittorsarneqarnerata kingunerissavaa

meeqqat ikinnerusut ilungersunartumik sumiginnagaasarnerat, taamaassappat ukiut ingerlaneranni assersuutigalugu angerlarsimaffiup avataanut inissiisariaqalertarnerit ikilissammata.

Siusissukkut suliniuteqarnermi angajoqqaat meeqqallu akornanni peqqinnartumik ataqatigiittoqarnissaata qulakkeerneqarnissaa isiginiarneqassaaq, taamaaliornikkummi meeqqap ingerlalluarnissaa tarnikkullu peqqissuunissaa qulakkeerneqassammata. Peqatigitillugu sulit atualinnginnermi misikkarissuunissaaq isumassugaanissarlu qulakkeerneqassapput, taamaalilluni meeqqat amerlanerusut ilinniagassanik tigooraanissamut inooqatigiinnermullu tunngasuni ingerlasinnaanissaminnut piareersimasinnaaqullugit pisariaqartitammi ilagimmassuk meeqqat tamarmik pitsaasumik atuartuunissaat.

Siusissukkut suliniuteqarneq nassaarniarneruvoq allanngorartuullunilu

Siusissukkut suliniuteqarnerup kingunerissavaa ilaqutariit meerartallit tamarmik siunnerfilimmik sullinneqarnerat. Suliniuteqarnermi kikkut tamarmik ilaqutariittut inuuneq pitsaanerulaalersinniarlugu suliamut tunngasunik tapersorsorneqarnissamik ilisimasassanillu pisariaqartitsisut ilitersorneqarsinnaassapput. Suliniuteqarnermittaaq peqatigitillugu ilaqutariit meerartaat ilaqutariilluunniit pitsaanngitsumik ineriartulersinnaasut nassaarineqartassapput ikiorneqarlutillu imaluunniit ilaqutariit imminnut meeqqatilluunniit naammattumik isumassorsinnaajumallugit immikkut ittumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut nassaariniarneqassapput.

Siusissukkut suliniuteqarnermi naleqqutunik iliuuseqartarnissaaq pisariaqarpoq

Nassaarniararneq naammangilaq. Isumannaarneqartariaqarpoq iliuuserisassat naleqquttut ilaqutariit tamakku ikiorniarnernannut tapersorsorniarnernannullu periarfissaassammata. Ullumikkut sulissutigisassat annertuut ilagaat pisariaqartinneqartunik iliuuseqarsinnaanerit qulakkeerneqarnissaat. Peqqinnissaqarfimmi, Isumaginnittoqarfimmi ullukkullu neqeroorutaasuni ingerlanneqarsinnaavoq.

Siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqartarnermi pingaarnertullugit suliniutigineqartut sunniutissaattut naatsorsuutigisat:

Qanittumi sunniutaasussatut naatsorsuutigisat:

- Meeqqat tamarmik ingerlalluarnerat peqqissuunerallu ingerlaavartumik malinnaavigineqarsinnaanerat.
- Meeqqat eqqugaaqqajaasut immikkulluunniit pisariaqartitsisut nassaariniarneqartassasut siusissukkullu ikiorneqartarlutik.

Ungasissumi sunniutaasussatut naatsorsuutigisat:

- Meeqqat amerlanerusut ilaqutariinni ineriartornerminnik, ingerlalluarnerminnik peqqissuunerminnillu qulakkeerinnissinnaasunit alliarforfeqassasut.
- Meeqqat ikinnerusut ilaqutariinni atornerluinermik ajornartorsiuteqarfiusuni alliarforfeqassasut.
- Meeqqat ikinnerusut akuliuffiginiarlugit suliniuteqarnissamik taamatuttaaq inissinissamik pisariaqartitsilissasut.
- Meeqqat amerlanerusut atualerminni ilinniartitaalernissaminnut piareersimalissasut.
- Meeqqat siusinaartumik inunngortut, meeqqat toqusarnerat meeqqallu inunngornerminni oqippallaartartut ikilisinneqassasut.

Siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqarnermi pingaarnertullugit suliniutigisassat

Periusissiamut immikkoortoq I:

- **Ernisussiortumit orniguttarluni pinaveersaartitsiniarlunilu sulinerup nukittorsarneqarnissaa, meeqqat tamarmik sumi najugaqarnerat apeqqutaatinnagu aallartilluartarnissaat qulakkeerniarlugu .**

Ernisussiortoq inuit suliamik ilinniagaqarsimasut siulliit ilagisarpaat ilaqutariinnik naartusortalinnik attaveqartartoq naartunerullu nalaani - taamaalillunilu siusissukkut suliniuteqarnissami - taannaasarluni suliamik ilinniagaqarsimasoq pingaaruteqarluinnartoq. Ernisussiortup naartup/meeqqap ilaqutariillu naartusortallit ingerlalluarnissaat qulakkeerineqataaffigisarpa. Ernisussiortortaaq ilaqutariinnik immikkut pisariaqartitsisunik pinaveersaartitsinermi nassaarniartarnermilu pingaaruteqarluinnarpoq - aamma isumaginninnermik suliaqartut peqqinnissaqarfillu suleqatigalugit qulakkeerineqataaffigisinnaallugu, ilaqutariinnut naartusortalinnut suliniutinik sulissutigineqartussanillu tamakkuninnga pisariaqartitsisunut aallartitsisoqartarnissaa.

Naartunermi siusissukkut pinaveersaartitsinerup annertunerusumik sammineqalernerata naartusunillu misissuisarnerit nukittorsarneqarnerata kingunerissavaat:

- *Ilaqutariit naartusortallit tamarmik pitsaasumik pinaveersaartitsiniarlugit suliniuteqarfigineqarnissaannik neqerooruteqarfigineqarsinnaalernerat.*
- *Naartusup, meeqqap ilaqutariinnilu, assersuutigalugu atornerluinermik ajornartorsiuteqarnerup sukkasuumik ajornartorsiutaasunik nassaarniarfigineqartarnerat.*
- *Naartusup, meeqqap atugarliornerannut ilaqutariinnilu, assersuutigalugu atornerluinermik ajornartorsiuteqarnermut siusissukkut akuleruttarneq pinaveersaartitsinermik ajornartorsiutillu sammillugit suliniutaasunik.*

Piffissalersuineq, akisussaassuseq aningaasalersuinerlu

Suliniutigineqartut ingerlaannartumik aallartinneqarsinnaapput, pisariaqassallunili peqqinnissaqarfimmi ernisussiortoq atorlugu suliniutit nukittorsarneqarnissaannut aningaasanik atugassanngortitsisoqarnissaq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa tamakkununnga tunngasut nuna tamakkerlugu ernisussiortut atorfiinik tallimanik pitsanngoriaateqartinneqassasoq, tamanna ukiumut aningaasarsianut aamma nunaqarfiit isorliunerusullu sullinneqarnerini angalanernut najugaqarnernullu atatillugu saniatigut aningaasartuutinut 3,8 mio. koruunit missaannik akeqassalluni.

Peqqinnissaqarfiup naartusunut neqerooruteqartarnerani piviusut

Kalaallit Nunaanni naartusunut tamanut aamma naartusunut naartunerup erninerullu pissusissamisuunngitsumik ingerlanissaannut ulorianartorsiortunut naartunermi isumassuinissamut tunaartarisassat suliarineqarsimapput.

Naartusut tamarmik naartunerat pissusissamisoortutut isigineqarpat pissusissaatut erninissaasa tungaanut arfinileriarlutik (tallimariarlutik) naartunermi misissorneqarnissaat marloriarlutillu (pingasoriarlutik) nakorsamit misissorneqartarnissaat neqeroorutigineqartassaaq. Taamaattoq tunaartarisassat iluarsineqarnikuupput tassa peqqinnissaqarfinni ernisussioortoqanngitsuni peqqissaasumit peqqissaanermulluunniit ikiortimit sisamariarluni misissuisoqartarnissaa aamma sisamariarluni nakorsamit misissuisoqartarnissaa pilersaarusiorneqartassallutik. Naartunerni ajutooratarfiusinnaasuni misissuinerit katillugit aqqaneq marlunnet amerlisinneqartassapput.

Maannakkutut sulisussaartoqartillugu periarfissaqanngilaq naartusunik tunaartarisassat malillugit isumassuisarnissaq.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Peqqissaanermi pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqarnerup nukittorsarnissaa, tassuunakkut qulakkeerniarlugu meeqqat tamarmik sumiluunniit najugaqaralarunik aallartilluarnissaat aamma ilaqutariinnut eqqortumik tapersorsorneqarlutillu isumassorneqanngitsoorsinnaasunik meerartalinnut peqqissaanermik immikkut annertussusilimmik neqerooruteqartarnissaq**

Peqqissarneqarnissaq meeqqat ilaqutariillu tamarmik pisinnaatitaaffigaat. Peqqissaaneq ilaqutariinnut mikinerusunik meerartalinnut tamanut ilitersuinerimik ikiuinermillu qitiuvoq – pingaartumik meeqqap ukiuani siullermi, peqqissaasup angerlarsimaffinnut tamanut orniguttarfiani. Peqqissaasoq pinaveersaartitsinerimik, soorlu paasititsiniaanermik ilitersuinermillu, kiisalu timikkut, tarnikkut isumaginninnikkullu pisariaqartitanik matussuserneqanngitsunik paasititsiniaanermik suliaqartarpoq. Taamaattumik peqqissaasoq meeqqanik angajoqqaanillu immikkut tapersorsorneqarnissamik suliniuteqarfigineqarnissamilluunniit pisariaqartitsisunik imaluunniit equngasumik ineriartornissamut ulorianartorsiortunik nassaarnissaminut pitsaasunik immikkut tunngavissaqarpoq.

Peqqissaasoq – immikkut ittuunerusunik neqerooruteqarnissamut iseriarfik

Peqqissaasoq ulluunerani paaqqinniffinnut atuarfinnullu aamma orniguttarpoq, tassaallunilu meeqqap ukiuni inuuffigisaani tamarmi qitiusumik inissisimasoq. Pinaveersaartitsiniarluni orniguttarlunilu suliniuteqarneq peqqissaanermik nukittorsaanerup nukittorsarsinnaavaa – meeqqanullu tamanut apuunneqartarnissaa – immikkullu ilisimasallit qulaajaanissaannik katsorsaanissaannillu innersuussisoqartarnissaa qulakkeersinnaallugu.

Peqqissaasoq assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinneranni qitiusumik inissisimavoq

Peqqissaasup peqqinnissaqarfik isumaginnittoqarfillu suleqatigalugit assigiinngitsunik suliallit oqartussaasullu assigiinngitsut ilaqutariinnut pisariaqartitsisunut suliniutit sullissinerillu pillugit suleqatigiinnerisa aallartisarneqarnissaat qulakkeersinnaavaa.

Peqqissaanerup nukittorsarneqarnerata najukkani ataasiakkaani pinaveersaartitsisoqarnissaa, innersuussisoqarnissaa suleqatigiittoqartarnissaalu qulakkeerpaa, makkuninngalu imaqassalluni:

- *Pinaveersaartitsiniarluni nukissanillu pilersitsiniarluni suliniutit pitsaassuseqartut, meeqqanut ilaqutariinnullu tamanut sammititaasut.*
- *Meeqqap pitsaanngitsumik ineriartornerani ajornartorsiutinik ilaqutariinnilu ajornartorsiutinik siusissukkut pilertortumillu nassaarniarneq, soorlu meeqqap/anaanap akornanni ataqatigiinnermi, isiginiarnermik tusaaniarnermillu ajornartorsiuteqarnermi.*
- *Atuarfinni pinaveersaartitsiniarluni nukittorsagaasumik pitsaassuseqartumillu suliniuteqarneq, suliniuteqarnerup taassuma atuartitsinermi isumaginnittoqarfimmilu pisariaqartitsineq aallaavigalugu atorneqarnissaa periarfissalerlugu.*
- *Peqqissaanerup meeqqat ulorianartorsiortut meeqqallu immikkut pisariqartitallit 18-inik ukioqalernerik tikillugit suliniuteqarnermi malinnaatinneqarnissaminut ilaatinneqarnissaminullu periarfissaqartinneqarnissaa qulakkeerneqassaaq.*

Piffissaliussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniuteqarneq taanna imaaliallaanaq piviusunngortinneqarsinnaavoq, peqqissaanerli nukittorsarniarlugu aningaasanik amerlanerusunik peqqinnissaqarfimmi immikkoortitsisoqarnissaa piomasagaataalluni. Suliassaqarfiup taassuma peqqissaasutut atorfinnik 12-nik nukittorsarneqarnissaa Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa, tamannalu akissarsianut kiisalu nunaqarfiit isorliunerusullu sullinneqarnerannut atatillugu angalanernut uninnganernullu atatillugu aningaasartuutaanerusunut ukiumut 10.8 mio. koruunit tikillugit akeqassalluni. Tamatuma saniatigut atortunik amerlanerusunik pisiortortoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq, tamannalu 2,2 mio. koruunit missaannik akeqassalluni.

Peqqissaanermi piviusut

Peqqissaaneq, Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaanni nr. 15-imi, 6. november 1997-imeersumi, kiisalu Meeqqat peqqissusaannik misissuisarnerit meeqqerisumillu misissorneqartarnera pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 4-mi, 14. februar 2005-imeersumi aalajangersakkat aallaavigalugit ingerlanneqarpoq.

Meeqqanut suli atualinngitsunut peqqissaaneq Inatsisartut peqqussutaat tunngavigalugu makkunanga ilaqtinneqassaaq:

- Angajoqqaanut meeqqap timikkut tarnikkullu ineriartornera pillugu peqqissutsikkut nalinginnaasumik ilitsersuineq, tamatumunnga ilanngullugit nappaatinik pinaveersaartitsineq peqqissutsimillu siuarsaaneq pillugit paasisutissiinerit.
- Meeqqap peqqissusiata nakkutigineqarnera aamma angajoqqaat ataasiakkaarlugit ilitsersorlugit, matumani nakorsatut, isumaginnittutut perorsaasutulluunniit ilinniagaqarsimasunut attaveqalersitsineq ilanngullugu eqqarsaatigalugu.
- Nakorsatut, isumaginninnermik perosaanermillu ilisimasalinnik suleqateqarluni, angajoqqaanut immikkut peqqissaanikkut ikiorsertarialinnik meeralinnut, immikkut ittumik ilitsersuineq ikiorsiinerlu.

Nalunaarummi makku aalajangersarneqarput:

- Meeqqap inuuffigisaani ukiumi siullermi meeqqap arfinileriarluni orninneqartarnissaa anguniarneqassasoq, ikinnerpaamilli pingasoriarluni orninneqartarnissaa neqeroorutigineqassasoq. Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut immikkut suliniuteqarfigineqarnissaat aammattaaq neqeroorutigineqassaaq, tamatumunnga ilanngullugu sammivilersugaasumik siunnersuineq, ikiorsiineq kiisalu peqqissaasumit annertusisamik misissuinerit; taamatullu meeqqat immikkut pisariaqartitsisut meeqqap ataatsimik ukioqalernerata kingornatigut peqqissaasumit orninneqartarnissaat neqeroorutigineqartassaaq. Tamakkua saniatigut meeqqeriviit, angajoqqaat sulisullu peqqissutsikkut kiffartuunneqarnissaannik ingerlaavartumik neqeroorfigineqartassapput. Tamanna tassaasinnaavoq misissuinerit, ilitsersuineq aamma/imaluunniit ilinniartitsineq.

Meeqqat tamarmik tunaartarisassat taakku tunngavigalugit neqeroorfigineqartarnissaat massakkut atugassiissutitigut periarfissaqartinneqannigilaq.

Periusissiamut immikkoortoq III:

- **Meeraaqqaanut ilaquataannullu inunnik isumaginninnermut ingerlatsivik aqutagalugu tapersersuinissamut periarfissat nukittorsarneqarnissaat.**

Ilaqutariit suliniuteqarfigineqarneranni pinaveersaartitsiniarluni suliniutit assigiinngiaartut massakkut ingerlanneqarput, ilaatigut angerlarsimaffinnut orniguttartutigit, ilaqtariinnik siunnersuisutigit il.il. Ilaqtariinnik sullissiviit piorsarneqarnerisigut ilaqtariit eqqarsaatigalugit pinaveersaartitsineq suli aqqissuunneqarnerusimavoq, meeqqalli ilaqtariillu immikkut pisariaqartitsisut eqqarsaatigalugit meeqqanik sumiginnaasarneq pinngitsoorniarlugu tapersersuinissamut periarfissat iluaqutaasumik nukittorsarneqarsinnaapput.

Angerlarsimaffinni amerlanerusunik suliniuteqartoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq

”Ilaqtariinnik naartusortalinnik piaartumik suliniuteqarfiginninnermik” piffissap qiteqqunnerani naliliinerup takutippaa ilaqtariinni eqqugaaqqajaasuni, soorlu ilaqtariinnik ilitsersuisartunit (angerlarsimaffinnut orniguttartunit) ilaqtariinnillu oqilisaassisartunit ilaatigut tarnip pissusiinik

ilisimasalinnit katsorsaanissaq angerlarsimaffinnilu tapersersuinissanut periarfissat pisariaqartinneqartorujussuusut. Neqeroorutit amerlineqarnissaat pisariaqarpoq, aningaasanillu immikkoortitsisoqarnissaa piumasaqaataalluni. Tamatumunnga peqatigitillugu sulisut ilaqutariinnik suliaqartussat pikkorissartinneqassapput.

Meeqqat mikisut taakkualu ilaqutaat amerlanerusunik suliniuteqarfigineqassappata makku piumasaqaataapput:

- *Sulisunik pinaveersaartitsinermik suliaqartunik amerlanerusunik ilaqutariit angerlarsimaffiini sulisinnaasunik isumaginninnermik ingerlatsiviit aamma/imaluunniit ilaqutariinnik sullissiviit sulisoqalersinneqartariaqarput.*
- *Sulisunik ilinniarsimasunik ilaqutariinni sulisussanik ilaqutariinnillu sullissisussanik pikkorissaaneq aaqqissuussaasoq aallartisarneqassaaq.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Meeqqanik ilaqutariinnillu immikkut pisariaqartitsisunik tapersiinissamut periarfissat nukittorsarnissaat kommunit akisussaaffigaat.

Isumaginninnermut tunngasuni ilinniartitsinermik suliniuteqarnerit ilinniartitsineq pillugu pilersaarusiame ilaatinneqassapput, tassanilu isumaginninnermut tunngasuni ilinniartitsinermut pilersaarusiaq ataatsimoortoq ilaqutariinnik ilitsersuisut pinaveersaartitsinermillu suliaqartut allat ilinniartinneqarnerannik pikkorissarneqarnerannillu aamma siunertaqartoq qulakkeerneqassalluni.

Tamatumunnga peqatigitillugu pikkorissartitsinerit allatullu ilinniartitseqqinnerit aallartisarneqassapput, ilaqutariinnut tapersersuinissamut periarfissat pitsaanerusut amerlanerusullu anguneqarnissaat siunertaralugu. Tamanna kommunit akisussaaffigaat, suliniuteqarnerli taanna Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu pissaaq, pikkorissartitsinerit ilinniartitseqqinnerillu eqqarsaatigalugit neqeroorutit naleqquttut pineqarnerisa qulakkeerneqarnissaat siunertaralugu. Neriutitigineqarpoq Namminersorlutik Oqartussani suliniuteqarneq isumaginninnermut tunngasuni kiisalu ilinniartitsineq pillugu pilersaarusiame ilinniartitseqqinnernut pikkorissartitsinernullu aningaasatigut killissaliussat iluanni pisinnaassasoq. Suliniuteqarneq taanna ilaqutariinnik sullissivinni suliniuteqarnermut kiisalu pingaarnertut suliassaqarfimmi ”**Sulianik Ilinniagaqarsimasunik Ilinniartitsineq**”-mi suliniutinut, ataani allaaserineqarsimasunut ataneqartillugu aamma isiginiarneqassaaq.

Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarnermi piviusut

Meeqqanik inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 1, 15. april 2003-meersoq ikiorsiiniutinik makkuninnga ikiorsiiniuteqarnissamut ilaatigut periarfissiivoq:

- Angerlarsimaffimmut assigiinngitsutigut, perorsaanikkut allatulluunniit tapersersuinikkut ikiorsiineq,
- Ilaqutariinnik katsorsaanissamik assingusumilluunniit tapersersuinissamik ikiorsiineq,
- Oqilisaassiniarluni ulloq unnuarlu paaqqinniffimmi, ilaqutariinni paarsaqartartuni assigisaanniluunniit najugaqarallarnissamik neqerooruteqartarneq

Misilittakkat takutippaat massakkut atugassiissutaasut pisariaqartitsisunut tamanut naammattunik naleqquttunillu tapersiiniarluni ikiorsiiniuteqarnissamut naammattunik periarfissiisuunngitsut.

Periusissiamut immikkoortoq IV:

- **Ilaqutariinnik sullissiviit meeqqanut ilaqutariinnullu sammisitamik suliniutaasa ineriartorteqqinnissaat pitsanngorsarneqarnissaallu.**

Ilaqutariinnik sullissiviit illoqarfippassuarni ukiut kingulliit ingerlaneranni pilersinneqarsimapput. Ilaqutariinnik sullissiviit kommunit ingerlatsiviisa ataanniipput, amerlanersaallu Namminersorlutik Oqartussanit tapiiffigineqartarlutik ingerlanneqarlutik.

Ilaqutariinnik sullissiviit naliliiffigineqartarlutillu malinnaaffigineqassapput

Ilaqutariinnik sullissiviit avataaniit naliliiffigineqartarnerat 2010-mi ukiakkut aamma 2011 upernaakkut ingerlanneqarpoq, tassami ilaqutariinni sullissiviit sulisut aqutsinerlu eqqarsaatigalugu qanoq katitigaanerat imaluunniit suliassat suut ilaqutariinnik sullissiviit massakkut isumagisarineraat ilisimaneqanngimmat. Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup naliliinerit tigunikuuai, taamatullu ilaqutariinnik sullissiviit qanoq iliorluni ineriartorteqqinneqarnissaannik, aamma ilaqutariinnik sullissiviit ingerlataasa angusaasalu qanoq iliorluni ingerlaavartumik malinnaavigineqarsinnaanerat nalilersorneqarsinnaannerallu pillugit siunnersuutit tigullugit. Naliliinerit takutippaat, ilaqutariinnik sullissiviit maanna atuuttut assigiinneqisut, tamanulli atuuppoq taakku illoqarfinni atuuffimminni ilaqutariinnik sullissinermik suliallu akimorlugit suleqatigiinnermik pitsanngorsaammata. Naliliinermit nalunaarusiaq tamanut saqqummiunneqassaaq 2011-mi ukiakkut.

Ilaqutariinnik sullissiviit siammarterneqarlutillu ineriartortinneqassapput

Ilaqutariinnik sullissivinnik ineriartortitsinerup ilaqutariinnik sullissineq pitsaanerulersissavaa, assigiinngitsunillu suliallit, ilaatigut peqqinnissaqarfiup isumaginnittoqarfiullu, suleqatigiinnerat nukittorsassallugu. Ilaqutariinnik sullissiviit naliliiffigineqarnerat aamma Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai aallaavigalugit illoqarfinni tamani ilaqutariinnik sullissiviit pilersinneqarnissaat suliniutigineqassaaq. Tamatumunnga peqatigitillugu ilaqutariinnik sullissiviit ilaqutariit pisortanut attaveqartarfiusut atornerqarnerulernissaat anguniarlugu ineriartortitsisoqassaaq, taamaallutik taakku ilaqutariinni ataasiakkaani pisariaqartitanik assigiinngiaartunik matussusiisalersinnaaqqullugit. Ilaqutariinnik sullissiviit ineriartortinneqarneranni tamatumunnga peqatigitillugu nunaqarfiit isorliunerusullu kiffartuunneqarnerat salliutinneqassaaq.

Periusissiamut periarfissat isiginiarneqarnerat

Suliniunmut tassunga peqatigitillugu kinguaassiuutitigut atornerluisarnermik, annersaasarnermik, atornerluinermik ajornartorsiuteqarnermik isumaginninnermilu allatigut ajornartorsiutinik isumaginnittoqarfimmi pinaveersaartitsineq katsorsaanerlu eqqarsaatigalugit periusissiamut periarfissat qulakkeerneqarnissaat pingartinneqassaaq. Nuummi Meeqqat Illuat aamma suliassaqarfik 3-mi atornerluisunik katsorsaanermi kiisalu suliassaqarfik 5-imi suliamik ilisimasalinnik ilinniartitsinermi suliniutit suliaq pineqartoq kivitseqataaffigissavaat.

Ilaqutariinnik sullissiviit ineriartorteqqinneqarnerat makkuninnga nassataqarpoq:

- *Ilaqutariinnik sullissivinnik naliliinernut malitseqartitsineq*
- *Ilaqutariinnik sullissivinnik amerlanerusunik pilersitsineq*
- *Ilaqutariinnik sullissiviit sammisaqartitsinikkut ingerlataasa amerlanerulersinneqarnerat, tamatumunnga ilanngullugit nunaqarfinnut isorliunerusunullu neqeroorutit qitiutinneqarneri*

Piffissaliusseq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Ilaqutariinnik sullissivinnik pilersitsineq ineriartortitsinerlu kommunit akisussaaffigaat, suliniuteqarnerli kommunit Namminersorlutillu Oqartussat suleqatigiinnerisigut pissalluni. Ilaqutariinnik sullissivinnik nutaanik pilersitsineq ilaqutariinnillu sullissiviit ingerlataasa amerlineqarnerat, pingaartumilli sulisut eqqarsaatigalugit aningaasartuuteqarnerunermik nassataqassasoq naatsorsuutigisariaqarpoq. Taamaattumik aningaasartuutit ukiuni aggersuni marloriaatinngortissinnaanissaannut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq.

Tamatumunnga peqatigitillugu ilaqutariinnik sullissiviit Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfimmit ataqatigiissaarivigineqarnerannut naliliivigineqarnerannullu aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsisoqassaaq, taamaalilluni ilaqutariinnik sullissiviit suliniutaat sulinerallu kissaatigineqartutut sunniuteqarnerasoq allangortitsisoqassanersorluunniit allanilluunniit suliniuteqartoqassanersoq ingerlaavartumik naliliisoqartarsinnaaqullugu. Suliniut taanna imaaliallaannaq piviusunngortinneqarsinnaavoq, Namminersorlutik Oqartussat suliamut tassunga 750.000 koruuninik immikkoortitsippata.

Akilerartarnek Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliaq naliiivoq ilaqutariinnik sullissiviit ilaqutariinnillu katsorsaaneq nukittorsarneqassappata ineriartortinneqassappatalu ilaqutariinnik ilitsersuisut suli 25-it pisariaqartinneqassasut, tamannalu ukiumut 9 mio. koruunit missaannik akeqarpoq. Tamatuma saniatigut ilaqutariinnik katsorsaaneqarnerinik ingerlatani immikkut toqqakkani sulianik ineriartortitsineq ilinniartitsinerlu ilinniartitsinermi ataatsimi inummut ataatsimut naatsorsuullugu 100.000 koruunit missaannik akeqassapput. Ilinniartitsinikkut suliniutit isumannaarneqassapput kommunit aamma Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup suleqatigiinnerisigut.

Ilaqutariinnik sullissiviit eqqarsaatigalugu piviusut

Massakkut illoqarfinni qulini⁸ ilaqutariinnik sullissiveqarpoq, taakkunanngalu qulingiluat Namminersorlutik Oqartussanit ukiumut katillugit 5 mio. koruunit missaannik tapiiffigineqartarput. Nunami tamarmi illoqarfiit katillugit 18-iupput.

Kommunit ilaqutariinnik sullissiviit pilersinnerinut ingerlanneqarnerannullu tapiissutinik Namminersorlutik Oqartussanut massakkut qinnuteqarsinnaapput, tunaartarisassat nalunaarutigineqarnikkut naapertorlugit. Tunaartarisassat maanna atuuttut naapertorlugit illoqarfinni 2.000 tikillugit inulinni atorfilinnut 2-nut akissarsianut aningaasartuutit affaat tikillugit tapiissutigineqarsinnaapput, illoqarfinnilu 2.000 sinnerlugit inulinni atorfillit 4-t akissarsiaasa affaannut tapiissuteqartoqarsinnaalluni.

Periusissiamut immikkoortoq V:

⁸ Aasianni, Ilulissani, Maniitsumi, Nanortalimmi, Narsami, Nuummi, Paamiuni, Qaqortumi, Sisimiuni Tasiilamilu.

- **Angajoqqaanngortussanut (aamma inoqutigiunnagaannut) atornerluinermik katsorsaansamik anguniagalimmik, kiisalu inoqutigiinni meeqqat inuusuttullu allat ilaqutariittut katsorsarneqarnissaannik neqerooruteqartalernissaq.**

Siusissukkut suliniuteqarneq iluatsissappat atornerluinermik katsorsaaneq tunngaviusaaq

Meeqqanut ilaqutaannullu siusissukkut suliniuteqarneq iluatsissappat atornerluinermik ilaqutariinnillu katsorsaaneq sammivilersorluagaasorlu tunngaviusutut isigineqarpoq. Meeqqat inunngornerminni anaanaasup atornerluinerata nassatarisaanik ajoquteqartut sanngeequteqartulluunniit meeqqanit inunngornerminni timikkut peqqissunit samminikkippallaarnissaminnut sumiginnarneqarnissaminnullu ulorianartorsiornerujussuusarput. Meeqqat sanngiitsut ukiuni inuuffigisaminni siullerni pissutsinit toqqissisimanangitsunit aalaakkaanngitsunillu sunneruminartorujussuusarput. Taamaalillutik pissutsit allannguuteqaratik ajortumik kaaviiaginnartuusilersinnaapput.

Alliartornermi pissutsit pitsaasut siusissukkut ajoqusernernik aaqqeeqataasinnaapput

Alliartornermi pissutsit pitsaasut atornerluinermik ajornartorsiutitaqanngitsut inunngornermi ajoqutit kingunerisaannik aaqqeeqataasinnaapput, angajoqqaanullu pitsaasumik attaveqarneq qulakkeersinnaallugu, meeqqalli alliartorneranut kingunerisassat atornerluisunik avatangiiseqarluni alliartornerup sakkortusarsinnaavai, ajoqusiinerillu taakku aaqqinneqarsinnaajunnaarsissinnaallugit.

Neqeroorummi makku ilaassapput:

- *Naartusut tamarmik naartusup siullermik misissorneqarnerani atornerluisuunersut paasiniarneqartassapput.*
- *Atornerluisoqarpat naartusoq/uiusoq/inoqataasoq/ataataasoq aamma najugaqataajunnartunut allanut atornerluinermik katsorsaansamik sammivilersorluagaasumik neqeroorfigineqassapput, kiisalu inoqutigiit sinneri, meerartaat inuusuttortaallu allat ilaqutariinnik katsorsaanermik neqeroorfigineqassallutik.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniuteqarneq taanna pingaarnertut suliassaqaqarfinni **"Atornerluinermik katsorsaaneq"**-mi suliniutinut attuumassuseqarlunilu ilaavoq. Taamaattumik pingaarnertut suliniuteqarfik taanna innersuussutigineqarpoq, tassanilu suliniuteqarneq, akisussaaffik aningaasaqarnikkullu pisariaqartitat allaaserineqarput.

Atornerluinermik katsorsaanermik pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugu piviusut

Ingerlatamik "Ilaqutariinnik naartusortalinnik siusissukkut suliniuteqarfiginnineq"-mik piffissap qiteqqunnerani naliliinerup takutippaa ilaqutariinni tamangajalluinnarni imigassaq, ikiaroorntoq hash aningaasanoornerluunniit ajornartorsiutaasut. Ingerlatami "Ilaqutariinnik naartusortalinnik siusissukkut suliniuteqarfiginnineq"-mi ilaqutariinnut atornerluinermik katsorsaanermut massakkut 1 mio. koruunit immikkoortinneqarsimapput. Naliliineq unaavoq tamanna ilaqutariinni suliniuteqarfigisassatut isigineqartuni pisariaqartitsineq siumut sammititaasumik matussuseqarneqassappat naammaqqajannngitsiq.

"Inuusuttut atugarissaarnerat" quleqtsiullugu nuna tamakkerlugu misissuinermi inuusuttut 62 %-iisa oqaatigaat imigassamik ajornartorsiutit ilaqtaminni qaniginerpaasaminni misigisarsimagitik.

Periusissiamut immikkoortoq VI:

- **Naartusut tamarmik meeraq isumakuluutigineqartillugu "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarneq"-mut peqataanissaannut neqeroorfigineqartalernissaat.**

Sumiginnaasarneq akiorniarlugu suliniuteqarneq nukittorsarneqassaag

"Ilaqutariinnik naartusortalinnik siusissukkut suliniuteqarfiginninneq" tassaavoq nuna tamakkerlugu ingerlataq, meeqqanik (naartulernermit marlunnik ukioqalernissaata tungaanut) sumiginnaanermik siusissukkut suliniuteqarluni pinaveersaartitsisussaq, ilaqutariinnik naartusortalinnik tapersorneqarnissamik immikkut pisariaqartitsisunik tapersersuinikkut. Ingerlatap taassuma ilaqutariit eqqugaanerpaasut kisiisa ullumikkut suliniuteqarfigai, naliliisoqarporli ilaqutariit naartusortallit tamarmiusut 25 procentiisa ingerlatami peqataanertik iluaqutigissagaat.

Ingerlataq "Ilaqutariinnik naartusortalinnik siusissukkut suliniuteqarfiginninneq" assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerannik tunngaveqarpoq, taannalu naartusunik immikkut pisariaqartitsisunik nassaarniarnermi, kiisalu periusissiamut pilersaarussianik ataqatigiissaarinnermi suliarinninnermilu atorineqartarpoq, taamaalillutik ilaqutariit naartusortallit ikiorsiinnermik naammattumik neqeroorfigineqartarsinnaaqullugit. Suliniutip sumiiffinni ataasiakkaani sulisutigut isumalluutit peqataatilerlugillu piukkunnarsassavai, soorlu ernisussiorlut, peqqissaasut, isumaginninnermi siunnersortit pinaveersaartitsinnermilu siunnersortit. Taamatut suliniuteqarneq ilaqutariit naartusortallit qanimut suleqatigalugit naartusullu nammineq kissaatigisai pisariaqartitaalu aallaavigalugit pisarpoq.

Iliuseqarnissamut periarfissat nukittorsarneqassapput

Suliniuteqarneq iluatsissappat iliuseqarnissamut periarfissat nukittorsarneqarlutillu amerlanerulersinneqassapput. Ingerlatami tassani avammut sammisumik suliniuteqarnermi iliuseqarnissamut periarfissat (inissiat, ulluunerani paaqqinniffinni inissat, atornerluisunik katsorsaaneq, tarnip pissusiinik ilisimasallit katsorsaaneri assigiinngitsut, angajoqqaanik tapersersuineq inissiinissamullu kiisalu ulloq unnuarlu katsorsaanissamut periarfissat naammattut) ilummullu sammisumik suliniuteqarnermi (sulianik suliarinnittut piffissaqarluarnissaat peqqinnissaqarfimmilu sulisut piffissaqarluarnissaat, ilinniartitseqqinneq sulianillu suliarinnittut siunnersorneqartarnerat/oqilisaavigineqartarnerat) ataatsimut amigaataalluinnarput. Nukittorsaaneq taamaattoq kommunit suleqatigalugit pissaaq. Ilaatigut kommunini sulianik suliarinnittut ilaqutariinnut ingerlatami peqataasunut anguniakkanik malitseqartitsiviginninnerlu sukumiisumik suliaqarnerisigut, tamatumunngalu peqatigitillugu ilaqutariit taakku eqqarsaatigalugit iliuseqarnissamut periarfissat amerlineqarnerisigut. Imaassinnaavoq ilaqutariinnik ilitersuisut amerlanerusut atorineqartut angerlarsimaffinnilu suliniutit nukittorsarneqartut, aamma ilaqutariinnik katsorsaariaatsit sukumiinerusut qulaani allaaserineqartut neqeroorutigineqartarnerisigut.

Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusinaartumik iliuseqarneq allatullu angerlarsimaffimmi tapersiineq ilaanni meeqqat isumannaatsuunissaata qularnaarnissaanut naammattanngilaq. Ullumi arlalitsigut meeraaqanut eqqugaaqqajaasunut angajoqqaavinullu toqqissisimanartunik avatangiiseqartitsinissaq amigaataasarpog. Taamaammat pineqartunut najugaqartitsinissamik neqeroorutit amerlanerit pilersittariaqarput.

Ilinniarluarsimasut/pikkorissut nukittorsarneqassapput

Ilaqutariinnik immikkut pisariaqartitalinnik suliaqarneq suliatigut inuttullu unamminiagassaavoq annertoq. Tamanna ingerlatami eqqaamaneqassaaq. Ilinniarluarsimasut sallertut inissisimasut nukittorsarneqassapput, ilinniartitsineq oqilisaassillunilu siunnersuineq aqqutigalugit, pitsaanerpaamillu suliniuteqarniarnermi tunuliaqutarisaminnit tapersorneqassallutik.

Ingerlatamik nukittorsaaneq naartunerup nalaani annertunerusumik isumagineqarnermut annertunerusumillu peqqissaanermut ataneqartillugu isigineqassaaq, makkulu piunasaqaataallutik:

- *Suliatigut tunaartarisassanik, ilitsersuineramik kiisalu peqqinnissaqarfimmi isumaginnittoqarfimmilu suliniuteqarnermik piviusunnngortitsiniarluni suliniuteqarnermik annertusaaneq nukittorsaanerlu.*
- *Isumaginnittoqarfimmi siusissumik suliniutinut sulisussaqaarnissap qularnaarnissaa*
- *Ilinniagaqarluarsimasut peqataasut suliatigut oqilisaatit siunnersorneqarnerat.*
- *Ingerlatami suliniutinik uppersaasersuineq taakkualu sunniutaannik naliliineq.*
- *Isumaginninnermut tunngasuni sulisut peqqinnissaqarfiullu ilaqutariinnik suliarinninnermi suleqatigiinnerat annertusarneqassasoq, ingerlatarlu taanna suliniaqatigiiffimmi taakkunani marlunni sordalerneqassasoq.*
- *Meeraaqanut ilaqutaannullu najugaqarfissanik neqeroorutit amerlanerit*

Piffissaliussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniut taanna imaaliillaanaq piviusunnngortinneqarsinnaavoq, suliaasaqarfik taanna nukittorsarniarlugu amerlanerusunik aningaasaliisoqarpat. Ingerlatamut "Ilaqutariinnik naartusunik siusissukku suliniuteqarfiginninneq"-mut massakku 1.4 mio. koruunit immikkoortinneqarsimapput, taakkulu nunami tamani ilaqutariit naartusortallit sanngiitsut pisariaqartitaasa matussusernissaannut kiisalu suliniuteqarnerup ingerlaavartumik ataqatigiissaarivigineqarneranut, ineriartortinneqarneranut naliliiffigineqartarnissaanullu naammanngillat. Suliniuteqarneq taanna ineriartortinneqassappat annertusarneqassappallu Namminersorlutik Oqartussani peqqinnissaqarfimmilu aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsisoqarnissaa piunasaqaataavoq, siusissukku suliniuteqarnerup iluatsinnissaa qulakkeerniarlugu. Tamanna angalanernut, najukkani ataasiakkaani malitseqartitsinernut oqilisaassillunilu siunnersuineranut, najukkani ataasiakkaani suliaasaqarfimmi tassani sulisunik ilinniartitsinermut, meeqqat mikisut pillugit siunnersortinik ilinniartitsinermut, suleqatigiinneq pitsannngorsarniarlugu suliniuteqartunut ataasiakkaanut oqilisaassiniarluni siunnersuineranut ukiumut aningaasartuutaanerusunut kiisalu suliaasaqarfiup siumukartinneqarnissaa ineriartorteqqinneqarnissaalu qulakkeerniarlugit ingerlatamut pisortamik suliatigut tunngavigissaartumik atorfinitsitsinermut aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsisoqarnissaanik pisariaqalersitsivoq. Suliniut taamaattoq ataatsimut isigalugu peqqinnissaqarfimmi suliniuteqarnermut aningaasaliissutaareersut saniatigut ukiumut 5 mio. koruunit missaannik akeqarpoq.

Suliniuteqarnermi tamatuma saniatigut piunasaqaataavoq ilaqutariinnik sanngiitsunik sullissinnermi suliarinnittunut ikiorsiiniutinullu kommunini atugassiisutunik naammattunik immikkoortitsisoqassasoq. Tassunga atatillugu suliniuteqarnerup ilaanut kommunit ataasiakkaat sulisussanik pissarsisinnaanerat apeqqutaavoq, ilutigalugu sulisut ilinniartinneqarnissaannut periarfissat aamma apeqqutaapput. Taamaattumik suliap nukittorsarneqarnera ilutigalugu ingerlaavartumik piviusunnngortitsisoqartassaaq. Inassutigineqarpoq Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup kommuninut

tapiissuteqartarnermik aaqqissuussineq pilersissagaa, "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqarneq"-mi isumaginittogarfanni sulisussaqaarnissaq qularnaarumallugu. Taamatut aaqqissuussineq ilimagisariaqarpoq 3,5 mio. kr miss. akeqassasoq, illoqarfanni tamani sulisup akissarsiaasa affaanut tapiissuteqartoqassappat. Suliniutip "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqarneq"-rup aqutsisui iluaqutaasumik suliniummut peqataatinneqarsinnaapput, taakkuami pisariaqartitat sumiinnerinik naliliinissamut tunngavissaqarluartuupput.

Aammattaq meeraaqanut ilaqaannullu eqqugaaqqajaasunut inissaqartitsinissamik neqerooruteqarnissamik pisariaqartitsineq iluarsiviginarlugu sulisoqartariaqarpoq.

Suliniut "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqarneq" eqqarsaatigalugu piviusut

Suliniut "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqarneq" Inuunerittap (innuttaasut peqqissusiannik ingerlatsiviginninnerup) ilagaa, taamalu Peqqissutsumut Naalakkersuisoqarfiup PAARISA-llu suleqatigiinnerisigut ingerlanneqarluni, ingerlatallu ataqatigiissaarivigineqarnera aqunneqarneralu PAARISA-p ingerlataanik ataqatigiissaarisoq aqutigalugu isumagisaraa.

Ingerlatami assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat pingasunik immikkoortogartarpoq:

- Immikkoortoq siulleq tassaavoq ilaqutariinnik naartusortalinnik eqqugaaqqajaasunik nassaarniarneq innersuussinerlu
- Immikkoortut aappaat tassaavoq ilaqutariinnut naartusortalinnut eqqugaaqqajaasunut siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu iliuusissatut pilersaarutit suliarineqarnerat. Tamanna suliniuteqartussanit sumiiffinni ataasiakkaani pilersinneqartunit suliarineqassaaq. Taakku ilaqutariinnut naartusortalinnut suliniutit neqeroorutillu piviusunnngortinnissaat akisussaaffigissavaat.
- Immikkoortut pingajuat tassaavoq ilaqutariinnik naartusortalinnik sanngiitsunik suliaqarnermut atatillugu iliuuseqarnissamut periarfissanik oqimaalutaaneq nalilersuinerlu.

Piffissap qiteqqunnerani "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqarfiginninneq"-mik naliliiffiginninneq 2010-mi pivooq. Piffissap taamaalinerani ilaqutariit 291-it 2007-imit maannamut ingerlatamut illoqarfanni 13-ini pilersinneqarsimasumut innersuunneqarsimapput. Illoqarfanni ingerlatap ingerlanneqarfigisaani ilaqutariit peqataanissamut innersuunneqartut angajoqqaannngorlaanit tamarmiusunit agguaqatigiissitsinermi 14,6 %-upput.

Periusissiamut immikkoortoq VII:

- **"Meeqkerivitsialaap" meeqqanut tamanut siusissukkut aallarnisartarfinngortinnissaa -nunaqarfanni meeqqat immikkut sammineqarfigisaannik.**

Suli atualinngitsunik immikkut isiginninneq

Ilinniartitsineq pisariaqartumik toqqaanissaq aningaasaqarnikkullu kiffaannngissuseqarneq eqqarsaatigalugit sakkuuvoq pingaaruteqartoq, taamaattumillu meeqqanut inuusuttunullu iliuuseqarnermi suliassaqaarfiulluni pingaartorujussuaq. Ilinniartitsisoqassappat meeqqat atualerminni ilisimasassanik tigooqqaanissamut piareersimanissaat piumasqaataavoq, taamaattumillu tamanna meeraaraanermiilli qulakkeerniarlugu sammivilersugaasumik sulisoqartariaqarluni.

Taamaattumik meeqqat atualinnginnerminni sunnerneqarsimanissaat, pissutsinik nalinginnaasunik ilikkagaqarsimanissaat, isumaginninnermi pisinnaasanik ineriartortitsisimanissaat immikkullu pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugu siusissukkut suliniuteqarfigineqartariaqarneq qulaajarniarlugu misissorneqarsimanissaat pingaartuuvoq.

Meeqquerivitsialak

Meeqqanut suli atualersimannngitsunut perorsaaniikkut ineriartuutaasumik ulluunerani neqeroorutit Meeqquerivitsialaap qulakkiissavai. Iluarsaaqqinneq taanna suli ineriartortinneqarpoq, massakut misiligutigalugu meeqquerivinni ingerlanneqartumik, tunngaviit misilerarneqarlutik. Tamatuma saniatigut Meeqquerivitsialaap perorsaaniikkut tunngaviinik misileraaneq eqqarsaatigalugu nunaqarfiit atuarfiini immikkut toqqagaasuni assigiinngitsunik suliniuteqartoqarpoq. Peqqinnissaqarfik, isumaginnittoqarfik perorsaanerumullu tunngasut aammattaaq nunaqarfinni meeqqanut inuusuttunullu suliniutit nukittorsarneqarnissaat arlalitsigut imminnut qaleriaartunik soqutigisaqarfigaat, taamaattumillu "kivitseqatigiinnissamut" periarfissat isiginiarneqanerat pissusissamisoortuussalluni.

Meeqquerivitsialak iluatsissappat makku piunasaapput:

- *Ilinniaqqitsitsinermut annertunerusumillu ilinniartitsinermut suliassaqarfimmi annertuumik suliniuteqartoqassasoq, tassami sulisunik ilinniartitsineq suliassaqarfimmik siuarsaanermut pingaaruteqartumik tunngaviummat.*
- *Meeqqat perorsaasullu atortussaannik naleqquttunik suliarinninneq.*
- *Illoqarfinni nunaqarfinnilu sorlaliineq. Nunaqarfiit tamarmik pingaaruteqartunik suleqataasoqarput, taakkualu ilaatigut peqqinnissaqarfimmut tunngasunik, atuartitsinermi, meeqqanik paarsinermi, kommunillu sulianik suliarinninnerni suliassanik isumaginnittuupput. Taamaattumik sulisoqatigiit taakkua najukkanilu ataasiakkaani najugaqartut nukissaqarluartut aallaavigineqarnissaat pissusissamisoortuussaaq.*
- *Siunnersuisarfimmik PPR-imik/MISI-mik meeqqanut atualersimannngitsunut tunngasut tamaasa eqqarsaatigalugit ineriartortitsineq, taamaallutik suliniutit qassinik ukioqarnermut tunngasut aamma suliniutit ajornartorsiutinut tunngasut pillugit suliassaqarfimmi suli atualersimannngitsunut tunngasumi pitsaanerumik atorluarniarneqarsinnaassallutik.*

"Aallarnisartarfittut" ingerlataq ineriartortinneqassaaq, peqqinnissaqarfiup pinaveersaartitsinermik suliniutaanut suleqatiginnilersillugu. Tamanna assigiinngitsunik suliallit ilinniartitsinermik suleqatigiinneranni iluaqutissarsiviusumik pisinnaavoq, nunaqarfinni peqqinnissakut sulisut allallu nukissallit suliamut attuumassuteqartut qitiutillugit. Taakku perorsaanerup, meeqqap nalinginnaasumik ineriartornerata, atualernissamut piareersimanerata peqqissutsimillu siuarsaanerup iluanni assigiinngitsunik suliallit pikkorissartitsinerinik neqeroorfigineqarsinnaapput, perorsaaniikkut suliassanik aamma isumaginnissinnaannortillugit.

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

2011-mi aningaasanut inatsimmi ukiunullu missingersuusiorfiusunut 6.3 mio. koruunit Meeqquerivitsialaap ineriartortinneqarneranut massakut immikkoortinneqarsimapput. Tamatuma saniatigut 2012-imi aningaasanik pisariaqartitsisoqanngilaq, Meeqquerivitsialaalli siammarterneqarneranut siumut sammititaasumut amerlanerusunik aningaasaliisoqarnissaata piunasaqaataanissaa naatsorsuutigineqartarluni.

Namminersorlutik Oqartussat suliassaqarfik taanna ilinniartitsineq pillugu pilersaarusiap⁹ iluani aammattaaq salliutittussaavaa, tassami perorsaannermut tunngasuni ilinniaqqitsitsisoqartarnissaa allagartartaarniartunillu ilinniartitsisoqartarnissaa kiisalu sulisut ataasiakkaat coacherneqartarnissaat pisariaqartinneqarmata.

Siunnersuisarfiup PPR-ip/MISI-p suli atualersimangitsunut tunngasuni ineriartortinneqarnera aamma suli atualersimangitsunut tunngasunik allatigut ineriartortitsineq kommunit akisussaaffigaat, suliassaqarfiullu taassuma kommuninit salliutinneqarnissaa piunasaqaataalluni.

Ulluunerani neqeroorutit eqqarsaatigalugit piviusut

Inatsisartut peqqussutaatigut nr. 10-kkut 2008-meersukkut aalajangersarneqarpoq meeqqanut ulluunerani neqeroorutit nutaat ineriartortinneqarnissaat Naalakkersuisut isumagissagaat, tamatumunnga ilanngullugit ulluunerani neqeroorutit allat nunaqarfinni pissutsinut naleqqussagaasut. Peqqussummi tassani "ingerlatassatut neqeroorutit allat" tassaatinneqarput piffissap ilaanut atuuttumik neqeroorutit meeqqanut suli atualersimangitsunut inersimasumit ilagineqartunut neqeroorutit, meeqqap ineriartorfeqarfigisaanut ataatsimut arlalinnuunniit tunngasut.

⁹ Ilinniartitaannermut pilersaarusiap pillugu paasissutissat Ilinniartitaannermut Ilimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit www.nanoq.gl-imi piniarneqarsinnaapput

Suliassaqarfik 2: Ajornartorsiutinik siusissukkut suliniuteqarfiginnineq

Ajornartorsiutinik siusissukkut suliniuteqarfiginnineq takorluuineq manna aallaavigalugu pisarpoq, tassalu *ajornartorsiut sapinngisamik pilertornerpaamik aaqqinniarneqassasoq, ajornartorsiutitut ataavarneruleqqunagu ataavartunngoqqunaguluunniit.*

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutaannik siusissukkut suliniuteqarfiginninnerit arlallit Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaanut naapertuuttuupput, Ataatsimiititaliammi ilaatigut kaammattuutigimmagu Siunnersuisarfik PPR meeqqat suli atualersimanngitsut eqqarsaatigalugit *ineriartortinneqassasoq*, inissiisarnerit pitsaassuseqarnerat ingerlaavartuutinneqarnerallu qulakkeerniarlugu ilaqutariinnik paarsisartunik pissarsiniarnermi akornutaasunik periarfissanillu sukumiisumik misissuineq *aallartinneqassasoq*, matumani kommunini ilaqutariinnik paarsisartoqatigiinnik imaluunniit ilaqutariinnik paarsisartunik sullissivimmik pilersitsineq ilanngullugu eqqarsaatigalugu. Taamaattorli meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutit tamatuma saniatigut manna qulakkiissavaat, tassalu peqqissutsimut tunngasuni meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutaannik siusissukkut suliniuteqarfiginninnerit aamma peqqissutsimut tunngasuni nukittorsarneqassasut, tassami tamanna pisut ilarpassuini meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutaannik siusissukkut pinaveersaartitsisinnaanermut katsorsaasinnaanermullu tunngaviusarmat.

AJORNARTORSIUTINIK SIUSISSUKKUT SULINIUTEQARFIGINNINNEQ	SULINIUTIT SALLIUTINNEQARTUT
<p>Anguniakkat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meeqqat timikkut, tarnikkut inooqatigiinnikkullu pisariaqartitallit tamarmik pitsaanerpaamik paasiniaasoqartarnissaanik naleqquttunillu neqeroofigineqartarnissaanik qulakkeerineq ▪ Meeqqani inuusuttunilu ajornartorsiutit pissusilersornerillu ernumanartut pinaveersaartinneqarnissaat 	<p>Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffinniittunik atuartunillu Inuunerittap qiterititaasa iluani peqqissaanermi perorsaaniikkut pineqartullu peqatigalugit sullissinerit nukittorsarnissaat.</p>
	<p>Meeqqat inuusuttullu eqqugaaqqajaasut meeqqerivinni atuarfinnilu tapersorsorneqarnissaanik neqeroorutininik naleqquttunik qulakkeerinissaq.</p>
	<p>Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitallit pilertortumik paasiniarneqartarnissaanik qulakkeerinissaq, tamatumunnga ilanngullugit meeqqat innarluutillit, PPR /MISI-p nukittorsarneqarneratigut aamma meeqqat nakorsaata, meeqqat tarnikkut pissusiinik ilisimasallip aamma meeqqat tarnikkut nappaataannik ilisimasallip sullissinerisigut.</p>
	<p>Meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik siusissukkut naleqquttumillu katsorsaanerup</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suliniutit ataqatigiit naleqquttullu neqeroorutigineqartarnissaat, taamaaliornikkut ajornartorsiutit pilersut sapinngisamik pilertornerpaamik aaqqinneqartarsinnaaqqullugit, meeqqap inuusuttulluunniit periarfissai 	qulakkeerneqarnissaa, tamatumunnga ilanngullugit peqqissaaneq, tarnip pissusiinik ilisimasallip katsorsaanera, angerlarsimaffinni suliniutit, tapersersortitut ikiorteqarnikkut suliniutit aamma kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunik katsorsaaneq.
	Inissiiinissanik naleqquttunik neqerooruteqartarnerup qulakkeerneqarnissaa, tamatumunnga ilanngullugit angajoqqaarsianik aamma ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnik nukittorsaaneq.

Meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutaannik siusissukkut paasisaqarnek piffissaagallartillugulu akuliuffiginninneq taakku atugarissaarnerannut, atuarfimmi pitsaasumik ingerlanissaannut inuunerminnilu kingusinnerusukkut pitsaasumik ingerlanissaannut aalajangiisuusumik pingaaruteqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutaat amerlanerpaat meeqqap ukiuni inuuffigisaani arfinilinni siullerni siusissukkut suliniuteqarnikkut qulaani allaaserineqartutut suliniuteqarfigineqartarput. Taamaattumik qassinik ukioqarnek apeqquataatillugu siusissukkut suliniuteqarnermut ajornartorsiutinullu sammititaasunik suliniuteqarnermut atatillugu suliniutit amerlanersaasa akornanni ataqatigiinneqarpoq.

Innuttaasut tamarmik meeqqanik sumiginnaasoqarneranik paasisaqarunik qisuariarnissamut pisussaaffeqarput. Ilinniagaqarsimasut tamatuma saniatigut meeqqat sanngiitsut eqqarsaatigalugit paasiniaanissaminnut qisuariarnissaminnullu immikkut ittumik pisussaaffeqarput. Peqqinnissaqarfik, meeqqeriviit, Siunnersuisarfik PPR/MISI, atuarfiit isumaginnittoqarfillu meeqqanik ilaqutaannillu inuuneranni sapinngisamik siusissukkut tapersersuiniarlutik iliuseqarnissaminnut arlalitsigut periarfissaqarput. Isumaginninnermi oqartussaasut peqqinnissaqarfillu meeqqap peqqissusia, ineriartornera atugarissaarneraluunniit ulorianartorsiorpat piffissaagallartillugu naleqquttumillu iliuseqarnissaminnut pisussaaffeqarput.

Meeqqerivinniit atuarfimmut nuunnermi atuarfiup meeqqanik eqqugaaqqajaasunik ilinniartitsinissaminut pitsaanerpaanik periarfissaqartitsinissaa atuarfiullu meeqqat pillugit isumaginninnermi oqartussaasunik suleqatiginninnermi peqataatinneqartarnissaa qulakkeerneqassaaq.

Meeqqanut atualereersimasunut atuarfimmi immikkut suliniuteqarnek pingaaruteqarluinnarpoq. Atuarfiup meeqqat inuusuttullu ajornartorsiortut atuarfimmilu pitsaasumik ingerlasinnaassagunik immikkut ikiorneqarnermik tapersersorneqarnermillu pisariaqartitsisut inissaqartillugillu isumagisinnaasussavaai. Atuarfik pingaartumillu klassip ilinniartitsisua meeqqat ulorianartorsiortut paasiarsinnaavaat, atuarfimmilu tapersersuinnikkut suliniutinik aallartitsisinnaallutik, isumaginninnermiluunniit oqartussaasut ilisimatinneqarnissaat suliniutigisinnaallugu. Ilutigisaanik atuarfiup ilaqutariit peqataatinneqarnissaat suleqatigineqarnissaallu sukumiisumik suliniutigissavaa, meeqqat inuusuttullu amerlanerusut atuarfinni ingerlalluarnissaannut pitsaasunillu angusaqarnissaannut tunngavissat pitsaasut pilersinniarlugit.

Ajornartorsiutinut sammititaasumik siusissukkut suliniuteqartoqassappat assiigiinngitsunik suliallit oqartussaasullu assiigiinngitsut ingerlalluartumik suleqatigiinnissaat piumasaqaataavoq – siusissukkut paasisaqarnermit piffissaagallartillugu akuliunnermut suliniutillu ataqatigiisinnegartut qulakkeerneqarnerannut. Iliuseqarnissamut periarfissat suliassa qarfiit immikkoortullu ataasiakkaat "killeqarfii" akimorlugit piussapput. Meeraq pillugu ilisimasat pingaaruteqartut, immikkoortut attaveqatigiinnginnerat pissutigalugu annaaneqaratilluunniit tammarneqassanngillat. Taamatuttaaq meeqqanut inuusuttunullu suliniuteqarnermi immikkoortut suleqatigiinnginnerat pissutigalugu pisariaqanngitsumik ajoqusiisumillu suliniutinik unitsitsinerit pinaveersaartinneqassapput.

Nalunaaruteqartussaataaneq eqqarsaatigalugu piviusut

Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaanni nr. 1-imi, 15. april 2003-meersumi § 5-ikkut aalajangersarneqarpoq *kikkulluunniit* meeqqap pissutsinik meeqqap peqqissusianik uloriarnartorsiortitsisunik atugaqarlutik inuusunik paasisaqarunik pasitsaasaqarunilluunniit kommunimut nalunaarutiginnissallutik pisussaaffeqartut.

Tamatuma saniatigut inuttut nalunaarutiginnissamut sakkortusisamik pisussaaffik atuuppoq, tassuunalu inuinnaat inuillu isumaginnittoqarfimmi, atuarfimmi peqqinnissaqarfimmilu pisortanit atorfeqartitaasut meeqqamik immikkut ikiorserneqarnissaminik pisariaqartitsisumik paasisaqarunik kommunalbestyrelsimut nalunaarutiginnissallutik pisussaaffilerneqarput. Pisussaaffimmi tassani arnat naartusut sakkortuunik ajornartorsiuteqartut tapersorsorneqarnissamik katsorsarneqarnissamillu pisariaqartitsisutut ilimatsaanneqartut nalunaarutiginnissaat ilaatinneqarportaaq. Pineqartoq ilaatigut atonerluinerup annersaanerullu kingunerisaannik ajornartorsiuteqarsinnaavoq.

Ajornartorsiutinut sammititaasumik siusissukkut suliniutinut salliutinneqartut sunniutigisassaattut naatsorsuutigisat:

Piffissap sivikinnerusup ingerlanerani sunniutissatut naatsorsuutigineqartut:

- Meeqqat timikkut, tarnikkut isumaginninnikkullu pisariaqartitsisut amerlanerusut.
- Meeqqat amerlanerusut ikiorneqassasut.

Piffissap sivilunerusup ingerlanerani sunniutissatut naatsorsuutigineqartut:

- Meeqqat amerlanerusut annertunerusumik ilinniagaqarnissamut qulakkeerisumik atuarfimmi ingerlasalissasut.
- Meeqqat inuusuttullu inissinneqarsimasut amerlanerusut pitsaasunik, toqqissisimanartunik aalaakkaasunillu sinaakkutassaqaalissasut, inersimasunngornerminni peqqissumik inuuneqalernerannut inuiaqatigiinnullu tapertaalernerannut peqataasinnaasunik.
- Meeqqat inuusuttullu inooriaatsip nassatarisaanik nappaateqartut ikilisinneqassasut.
- Meeqqat pualavallaat atuarfimmik qimatsinermi ikilisimassasut.
- Niviarsiaqqat nukappiaqqallu atuarfimmi angusaasa assiigiinngissutaat annikillissasoq.

Ajornartorsiutitut sammititaasumik siusissukkut suliniuteqarnermi salliutillugit suliniutigineqartussat

Periusissiamut immikkoortoq I:

- **Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffinniittunik atuartunillu Inuunerittap qiterititaasa iluani peqqissaanermi perorsaanikkut pineqartullu peqatigalugit sullissinerit nukittorsarnissaat.**

Meeqqat inuusuttullu peqqissumik inuuneqarnek siusissukkut ilinniassavaat. Matumani pingaartumik eqqarsaatigineqartut tassaapput Inuunerittap suliniuteqarfigisai (nerisat timimillu atuneq, pujortartarnek, aanngajaarniutit, persuttaaneq (kamassarineq) aamma atoqatigiinnikkut peqqissumik periaaseqarnek).

Imigassaq atorerluinerlu eqqarsaatigalugit immikkut suliniuteqarnek suliassaqrifiup pingaernerup **Atorerluinermik katsorsaanerup** ataani immikkut allaaserineqarpoq.

Ulluunerani neqeroorutit atuarfiillu pinaveersaartitsinermi peqataassapput

Innuttaasut peqqissutsikkut ajornartorsiutaat, soorlu pujortartarnek, kukkusunik nerisaqartarnek pualavallaarnerlu kiisalu timimik atuinngippallaarnek pinaveersaartinneqassapput, tassami inunnut ataasiakkaanut nanertuutaagamik inuiaqatigiinnullu akisuujullutik. Inuiaqatigiinni peqqissutsikkut ajornartorsiuterpassuit, soorlu pualavallaarnek pilereernerminni katsorsaruminaatsorujussuupput. Ulluunerani neqeroorutit atuarfiillu inuiaqatigiinni peqqissutsikkut ajornartorsiutinik pinaveersaartitsinermi qitiusutut peqataassapput.

Suliniuteqarnermi peqqissutsimik siuarsaasoq ilanngunneqassaaq ilinniartitsinerlu nukittorsarneqassalluni

Suliniuteqarnermi ataqatigiinneqartitsineq sunniutinik annertusisitsisarpoq. Suliniutit peqqissutsimik siuarsaasut atuarfinni meeqqanut inuusuttunullu sammitinneqassapput, paaqqinniffiillu peqqinnissaqarfiup, ulluunerani neqeroorutit, atuarfiit kiisalu najukkani ataasiakkaani periarfissat killissarititaat pitarlugit ilaatinneqassallutik. Suliniutinik nukittorsaasoqassappat peqqissutsikkut perorsaanikkullu ilinniartitsinermik perorsaa sunut ilinniartitsisunullu neqerooruteqartoqarnissaa piumasqaataavoq.

Atuarfiit ulluuneranilu paaqqinniffiit tamarmik peqqissutsikkut ingerlatseriaaseqassapput

Atuarfiit paaqqinniffiillu pingaartumik nerisanik peqqinnartunik timimillu atuinermik neqerooruteqartarnek eqqarsaatigalugu initoorujussuupput. Atuarfiit tamarmik peqqissutsikkut ingerlatseriaaseqassapput, kaammattorneqarlutillu meeqqanik atuartunik akuttunngitsumik misissuisarnerni peqataaqqullugit, taamaalilluni suliniutit sunniutaat saqqumisunngortinneqarsinnaaqqullugu.

Suliniutip taassuma makku nassatarai:

- *Perorsaa sunut ilinniartitsisullu peqqissutsikkut perorsaanermik pikkorissarneqassapput.*
- *Atuarfinni ulluuneranilu paaqqinniffinni peqqissutsikkut perorsaanikkullu suliniuteqarnek nukittorsarneqassaaq, peqqinnissaqarfiillu suliniutaanut ataqatigiissarneqassalluni.*

- *Atuarfiit ulluuneranilu paaqqinniffiit tamarmik peqqissutsikkut ingerlatseriaasissartik suliarissavaat.*

Piffissaliussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqarneq PAARISA-p, Inerisaaviup, kommunit pinaveersaartitsinermilu siunnersortit suleqatigiinnerisigut ingerlanneqassaaq, suliassa qarfiillu inooriaaseqarnermut tunngasut allat (atoqatigiinnermut tunngasut, atornerluinnermut tunngasut il.il.) iluanni ineriartorteqqinneqarsinnaalluni.

Atuarfiit ulluuneranilu neqeroorutit tamarmik peqqissutsikkut ingerlatseriaaseqartariaqarput, tamannalu kommunit akisussaaffigaat. Taamaattorli Namminersorlutik Oqartussat taamaattumik ilusilersuinermi piviusunngortitsiniarnermilu ikiuunnissartik neqeroorutigissavaat. Suliniut taanna imaaliiallaannaq piviusunngortinneqarsinnaavoq, ingerlatalli PAARISA-mi ingerlanneqarnissaanut ataqatigiissaarivigineqarnissaanullu aningaasanik immikkoortitsisoqarnissaa piumasaqaataavoq. Naliliisoqarpoq suliniut ukiuni pingasuni ingerlatatut ingerlanneqarsinnaasoq, katillugit 2.2 mio. koruuninik ukiunut pingasunut agguataarneqartussanik akeqartussaq.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Meeqqat inuusuttullu eqqugaaqqajaasut meeqqerivinni atuarfinnilu tapersersorneqarnissaannik neqeroorutinik naleqquttunik qulakkeerinissaq**

Atuarfinni meeqqerivinnilu meeqqanut tapersersorneqarnissamik ilitsersorneqarnissamillu pisariaqartitsisunut tapersersuinissamut periarfissat nukittorsarneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq. Suliniut taanna meeqqanik inuusuttunillu ajornartorsiuteqartunik siusissukkut paasisaqartarnermut neqerooruteqartarnermullu aamma peqataassaaq.

Nuummi atuarfinni paasineqarpoq isumaginnittoqarfiup atuarfiillu akornanni aalajangersimanerusumik inummillu aalajangersimasumik attaveqarfeqarnissaq pisariaqartinneqartorujussuusoq. Ilulissani atuarfeqarfimmi inummik aalajangersimasumik attaveqaateqartarnermi paasineqarpoq sulisumik allamik atuarfimmi meeqqanut ajornartorsiutiminnik angisuunik mikisunillu qaangiiniarnissaminnut tapersersorneqarnissaminnik pisariaqartitsisunut ornigunnissamut ikiuinissamullu piffissaqarluartumik pisariaqartitsineq annertoorujussuusoq (piviusut pillugit karsiusaq ataaniittoq takuuk).

Kalaallit Nunaanni atuarfimmi kaammattuinnissamik aqqissuussineq

Atuarfinni suliniutit Kalaallit Nunaanni atuarfinni kaammattuinnissamik aqqissuussineq aqqutigalugu nukittorsarneqarlutillu ineriartortinneqassapput. Atuarfimmi kaammattuisoq tassaavoq orniguttartoq, kiisalu meeqqanik inuusuttunillu ajornartorsiortunik periarfissiinnissamut ikiuinissamullu nukissaqartoq, assersuutigalugu ingerlatatigut oqaloqatiginninnertigullu. Atuarfimmi kaammattuisup aammattaaq angajoqqaat ilinniartitsisullu ikiuinissaminnut periarfissaat pillugit peqataatissinnaavai. Tamanna pingaartumik klassini ilinniartitsisunut atuuppoq. Atuarfimmi kaammattuisoqartitsinermik misiligutitut ingerlatat arlallit 2011-mi ukiakkut aallartisarneqassapput.

"Kammagiitta"

Kamassaarineq pitsaanngitsunik sivisuumillu atuuttunik kinguneqartarpoq. Taamaattumik kamassaarisarneq akiorniarlugu suliniutit ineriartorteqqinneqassapput nukittorsarneqassallutillu. Kamassaarisarneq akiorniarlugu suliniut "Kammagiitta" meeqqanut pingasuniit arfineq-pingasunut ukiulinnut sammititaasoq Kalaallit Nunaanni paaqqinniffinni immikkut toqqagaasuni misiligutitut ingerlatatut massakkut ingerlanneqarpoq. Anguniagaasoq tassaavoq meeqqat ataatsimooqatigiiffiiniq peqataatitsisunik pilersitsinissaq.

Assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat

Assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat meeqqanik inuusuttunillu ajornartorsiuteqartunik suliniuteqarfigninnerit ataqatigiisinneqarnissaannut ataatsimoortumillu sammiveqartinneqarnissaannut tunngaviuvoq. Inatsisiliornikkut¹⁰ allatulluunniit iliuuseqarnikkut immikkoortut killeqarfii akimorlugit suleqatigiinnermik tigussaasumik, aaqqissuussaasumik pisussaaffiliisumillu pilersitsisoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq, tasanilu sulisut susassaartut akuttunngitsumik naapeqatigiittassallutik, taamalu meeqqat inuusuttullu isumakuluuteqarfiusut pillugit oqaloqatigiinnissamut ingerlaavartumik periarfissaqassallutik.

Ulluunerani neqeroorutini atuarfinnilu meeqqanut inuusuttunullu ajornartorsiortunut tapersersuinissamik neqeroorutiniq nukittorsaanerup makku nassatarai:

- *Kalaallit Nunaanni atuarfinni kaammattuinerup ineriartortinneqarnissaa siammarterneqarnissaalu.*
- *"Kammagiitta"-p Kalaallit Nunaanni meeqquerivinnut atuarfinnullu tamanut siammarterneqarnissaa.*
- *Assigiinngitsunik suliallit sukumiisumik suleqatigiinnerannik ineriartortitsinissaq piviusunngortitsinissarlu, suleqatigiinnerullu iluani paasissutissanik pisariaqartunik paarlaateqatigiinnissamut periarfissap nukittorsarneqarnissaa.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Namminersorlutik Oqartussat kommunit suleqatigalugit Kalaallit Nunaanni atuarfinni kaammatusoqarnermik misiliutaasumik aaqqissuussinerup ineriartortinneqarnissaanut akisussaasuupput. Naatsorsuutigineqarpoq misileraalluni ingerlataq atuarfinni ataasiakkaani ukiakkut 2011-mi aallartisarneqassasoq. Massakkut siunertaavoq misileraalluni ingerlatap naanerata kingornatigut kommuninut neqeroorutaalissasoq namminneq pilersillugulu aningaasalersugassaat. Ingerlatamut 2011-mi 1 mio. koruunit immikkoortinneqarsimapput, taakkulu meeqqanut tunngasuni immikkut suliniuteqarnermut aningaasaliissutinit 25 mio. koruuninit tiguneqassallutik. Ingerlatap tamatuma assingusumik 2012-mi, 2013-imi 2014-imilu aningaasalersornissaa pisariaqarpoq, 2015-imilu 0,5 mio. kr. pisariaqartinneqassallutik.

"Kammagiitta" siammarsaqqinneqassaaq, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinnerisigut. "Kammagiitta" massakkut Mary Fondenimit aamma Red Barnet-imit aningaasalersorneqarpoq. Kommunit Kammagiittap aningaasalersornissaanut akisussaaffik tigujartuaarumanikuuat.

Assigiinngitsunik sulialinnik pikkorissartitsinerit aallartisarneqarnissaa aamma meeqqat inuusuttullu isumakulunnissamut pissutissaqalersitsisillugit paasiniaanissaaq iliuuseqarnissarlu pillugit

¹⁰ Maanna inatsisitigut tunngaviusoq tassaavoq Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit isumaginninnermi suliasat pillugit suleqatigiinnissaannut inatsisartut peqqussutaat nr. 14, 1. november 1982-meersoq.

siunnersuutiniq saqqummiussinissaq kommunit akisussaaffigaat. Suliniuteqarneq Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit pissaaq, pikkorissartitsinerit eqqarsaatigalugit neqeroorutit naleqquttut pigineqarnerisa qulakkeerneqarnissaat siunertaralugu. Taamatuttaaq ilusiliussamik meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutillit pillugit assigiinngitsunik suliallit sukumiisumik suleqatigiinnerannik qulakkeerisinnaasumik ineriartortitsinissamat periarfissat Namminersorlutik Oqartussat misissussavaat. Suliniummut tassunga annikinnerpaamik ukioq suliffik ataaseq Namminersorlutik Oqartussat immikkoortittariaqarpaat. Suliniut taanna imaaliillaannaq piviusunnngortinneqarsinnaavoq, atugassiissutit pisariaqartinneqartut immikkoortinneqarpata. Assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat qulakkeerniarlugu inatsisiliortoqarnissaanik pisariaqartitsinerup misissornissaa Namminersorlutik Oqartussat aammattaaq akisussaaffigaat.

Atuarfinni meeqqerivinnilu taperserisueq eqqarsaatigalugu piviusut

Illoqarfinni ataasiakkaani (pingaartumik Nuummi) atuarfinni isumaginninnermi siunnersorteqartitsisoqarpoq. Tamatuma saniatigut Siunnersuisarfik PPR/MISI atuarfinni meeqqerivinnilu ataasiakkaannguani ikiorsiisinnallunilu ilitersuisinnaavoq. Ilulissani inuit attaveqaataasut atorfinitsinneqarsimapput, taakkualu atuartut taperserisueqarnissamik pisariaqartitsisut ornittarlugillu ikiortarpaat. Ilulissani aaqquussineq taanna Kalaallit Nunaanni atuarfinni kaammattuisoqarluni aaqquussinnermut qaninnerpaavoq.

"Kammagiitta" tassaavoq Mary Fondenip Red Barnetillu kamassaarisarnek akiorniarlugu ingerlataata "Fri for Mobberi"-p kalaallisua. "Kammagiitta" paaqqinniffiit arfineq-pingasut 2011-mi aasaanerani misilerarpaat – 2012-imilu aasamiit ingerlatap taassuma Kalaallit Nunaanni meeqqerivinnut atuarfinnullu tamanut siammarsimanissaa naatsorsuutigineqarluni.

Periusissiamut immikkoortoq III:

- **Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitallit pilertortumik paasinarneqartarnissaannik qulakkeerinissaq, tamatumunnga ilanngullugit meeqqat innarluutillit, PPR-ip/MISI-p nukittorsarneqarneratigut aamma meeqqat nakorsaata, meeqqat tarnikkut pissusiinik ilisimasallip aamma meeqqat tarnikkut nappaataannik ilisimasallip sullissinerisigut.**

Meeqqat innarluuteqarnertik allatulluunniit immikkut pisariaqartitsinertik pissutigalugu immikkut ilisimasalimmit ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut pilertortumik misissorneqartarnissaat qulakkeerneqassaaq. Tamatuma qulakkiissavaa meeqqat innarluutillit allatulluunniit immikkut pisariaqartitallit meeqqatut allatulli atuarfimmi ingerlalluassagunik pisinnaasamik tamarmiusut angunissaannut sapinngisamik assigiimmik periarfissaqarnissaat, ilinniaqqinnissaannut sakkussaliisumik.

Meeraq qitiutillugu pilertortumik misissuineq

Innarluutip allatulluunniit annikillimasumik pisinnaasaqarnerup sivisuumik kingusissumillu nassatarisaasa ulorianartorsiortitsinerat siusissukkut misissuinerup annikillisittarpai. Ukiup affaa ukiorluunniit ilivitsaq meeqqap inuunerani sivisoorujussuavoq. Meeqqat immikkut pisariaqartitallit (timikkut, tarnikkut isumaginninnikkullu) sapinngisamik pilertornerpaamik misissorneqartariaqarput. Misissuineq assigiinngitsunik suliallit (isumaginnittarfimmi, peqqinnissaqarfimmi aamma Siunnersuisarfik PPR-imi/MISI-mi) ingerlattarpaat, misissuinerillu

ingerlasarnerat ullumikkut sivisugajuttarpoq. Pisinnaasaqassutsip naammannginnera tamatumunnga ilaatigut pissutaasarpoq. Misissuineramik suliniuteqarnek pisinnaasaqassutsip ataqatigiissaarneqarneratigut naleqqussarneqarneratigullu nukittorsarneqassaaq, taamaalillutik misissuineq suussusiliinerlu pilertortumik pisinnaasaqqullugit. Tamatumani sulisut suliamikkut nukittorsarneqarnissaat ilinniartinneqarnissaallu aamma piumasaqaataavoq.

Namineq suliniuteqarnikkut akuliunneq assigiinngitsunillu suliallit atorneqarnerat

Ilaqutariit immikkut pisariaqartitsisunik meerartallit ikiortissarsiornissaminnut nukissaqartuaannartanngillat. Kommunip sulianik suliarinninnera meeqqanik immikkut pisariaqartitsisunik ikiuinermi qitiuvoq. Angajoqqaat siusissukkut namminerlu suliniuteqarnikkut attaveqarfigineqartarnerannik periaaseqarnerup nalinginnaasumik ileqqunngortinneqarnissaa kiisalu meeraq ilaqutariillu pillugit sulineq pillugu assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinneranni aalajangersimasumik attaveqarfigineqartartumik qulakkeerinninneq pingaartuupput.

Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitallit pilertortumik misissorneqassappata makku piumasaqaataapput:

- *Peqqinnissaqarfimmi aamma Siunnersuisarfik PPR-imi/MISI-mi misissuinerup ingerlanera sukkanerusoq qulakkeerneqassaaq.*
- *Immikkoortut susassaqartut pisariaqartitsineq paasineqaraangat pilertornerpaamik ilisimatitsisarnissaat suleqatigiinnermillu aallartitsisarnissaat qulakkeerneqassaaq.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Siunnersuisarfik PPR-ip/MISI-p nukittorsarneqarnissaata atortulersorneqarnissaatalu akisussaaffiginera, kiisalu isumaginnittoqarfiup peqqinnissaqarfimmik suleqatinillu allanik pilertortumik misissuisoqarnissaa qulakkeerniarlugu suleqateqartarnissaa qulakkiissallugu kommunit 2012-miit akisussaaffigilissagaat ilimagineqarpoq. Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliaq naliliivoq Siunnersuisarfik PPR-ip/MISI-p nuna tamakkerlugu ukiumut sulisunik 6-7-inik annertusineqarnissaa pisariaqartinneqartoq. Siunnersuisarfik PPR/MISI kommunillu suleqatigalugit ilinniartitaanermut ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfiup nalilerpaa pineqartup nukittorsarnera nuna tamakkerlugu ukiumut 7,9 mio. koruunit missaannik akeqassasoq, tamatumunngalu ilaapput Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqataanut naleqqiullugu amerlanernik inuttaliinerit. Naatsorsuutigisariaqarpoq taamatut suliniuteqartoqassappat sulisunik ilinniartitsineq apeqqutaassasoq, taamaattumillu piviusunngortinniarnera ukiunik arlalinnik sivisussuseqarsinnaasoq.

Peqqinnissaqarfimmi suliniutit imaaliallaannaq piviusunngortinneqarsinnaapput, nakorsat immikkut ilisimasallit pilertortumik sukumiisumillu misissuisarnissaat qulakkeerniarlugu aningaasanik immikkoortitsisoqarpat.

Suliniuteqarnerit meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik katsorsaanerup nukittorsarneqarneranut atatinneqarput. Taamaattumik suliniut taanna ataani allaaserineqartoq innersuussutigineqarpoq.

Periusissiamut immikkoortoq IV:

- **Meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik siusissukkut naleqquttumillu katsorsaanerup qulakkeerpeqarnissaa, tamatumunnga ilanngullugit peqqissaaneq, tarnip pissusiinik ilisimasallip katsorsaanera, angerlarsimaffinni suliniutit, tapersersortitut ikiorteqarnikkut suliniutit aamma kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunik katsorsaaneq.**

Pitsaanagerusumik misissuisarneq katsorsaanissamik pisariaqarneratut neqeroorummik katsorsaanerullu pisariaqarneratut malitseqartitsivigineqarneranik allatut ajornartumik malitseqartinneqartariaqarpoq. Peqqinnissaqarfimmi utaqqisarnissaq pinngitsoorneqarsinnaangilaq, piffissarli utaqqiffiusartooq sivikinnerpaaffimminiitinneqartariaqarluni. Meeqqat nakorsaannit, meeqqani tarnip pissusiinik ilisimasalimmit, meeqqani tarnip nakorsaannit siutillu nakorsaannik misissorneqarnissamut sumiiffinnilu ataasiakkaanilu malitseqartitsivigineqarnissamut utaqqisarneq ullumikkut ukioq ataaseq tikillugu siviutiginnaasarpooq, taamatuttaarlu immikkut ilisimasalinnit Kalaallit Nunaata avataani misissorneqarnissamut katsorsarneqarnissamullu utaqqisoqartariaqartarluni.

Meeqqanut tunngasutigit immikkut suliniut

Kalaallit Nunaanni meeqqat tusaaniarnermikkut ajornartorsiutillit amerlapput, siutitigullu aseruuttoornerit pissutigalugit tusaaniarneq iluarsiniarlugu pilatsinnissamik pisariaqartitsineq annertoorejussuulluni. Taamaattumik meeqqat siutaannut tunngasuni pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqartoqarnissaa pisariaqartinneqartorujussuuvooq, siutini ataavartumik aseruuttoornerit siunissamilu katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsinerit annikillisarnerlugit.

Tarnip pissusiinik ilisimasallip katsorsaanera isumaginninnikkullu tapersersuineq

Meeqqat ilarpaalui tarnip pissusiinik ilisimasalimmit katsorsarneqarnissamik imaluunniit ataasiakkaat eqqarsaatigalugit perorsaanikkut tapersersuinissamik neqerooruteqartoqarnissamik pisariaqartitsisuupput. Ullumikkut tamatumani meeqqanut tamanut neqeroorutigineqartarnissaa arlalitsigut amigaataavoq, meeqqalli inuusuttullu innarluutillit tapersersortitut ikiorteqartinneqarnissamik aqqissuussinermik neqeroorfigineqarsinnaallutik. Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut arlallit taamatut inuttut suliniuteqarfigineqarnissaq pisariaqartippaat.

Kinguaassiuutitigut innarliisarnerup pinaveersaartinneqarnera katsorsaanerlu

Ullumikkut kinguaassiuutitigut innarliisarnerup kingunerisaanik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsineq matussuserneqanngitsoq annertoorejussuuvooq. Katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsinermi tassani meeqqat inuusutullu taakkualu ilaqutaat ilaapput, taamaattumillu suliassa qarfiup taassuma nuna tamakkerlugu nukittorsarneqarnissaa pisariaqartinneqarluni.

Meeqqat Illuat siulleq 2011-mi Nuummi ammarneqarpoq, meeqqallu kinguaassiuutitigut innimiilliorfigineqarsimasut illup taannaasup iluani ataqatigiissumik misissorneqarlutillu katsorsarneqarsinnaapput. Aammattaaq Meeqqat Illuata taassuma meeqqanik kinguaassiuutitigut innimiilliorfigineqarsimasunik nuna tamakkerlugu katsorsaaneq nukittorsassavaa, angalaqatigiittartut ikiortigalugit, kiisalu suliassa qarfimmi tassani ilisimasanik katersivittut ilisimasanillu siammarterivittut qitiusumik inissisimanermigut. Tamatumunnga peqatigitillugu anguniagaavoq

meeqqat illui amerlanerusut taakkualuunniit immikkoortortaarfii siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nuna tamakkerlugu pilersiororneqassasut.

Meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik siusissukkat naleqquttumillu katsorsaaneq nukittorsarneqassappat makku piumasaqaataapput:

- *Meeqqat nakorsaata, meeqqani tarnip nakorsaata, meeqqani tarnip pissusiinik ilisimasallip, siutillu nakorsaata pilertortumik katsorsaasarnissaat, kiisalu Kalaallit Nunaanni Kalaallillu Nunaata avataani immikkut ilisimasallit misissuisarnerat katsorsaasarnerallu qulakkeerneqassasut.*
- *Meeqqat siutaannut tunngasuni pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqartoqassasoq.*
- *Meeqqanut inuusuttunullu immikkut pisariaqartitsisunut ataasiakkaanut perorsaanikkut tarnillu pissusiisigut tapersorsorneqarnissamik neqeroorutit nukittorsarneqassasut.*
- *Kinguaassiuutitigut innimiilliorfiginnittarnerit akiorniarlugit katsorsaaniarlunilu suliniutit ineriartorteqqinneqassasut.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Peqqinnissaqarfimmi suliniutit imaaliillaannaq piviusunnegortinneqarsinnaapput, Kalaallit Nunaanni avataanilu peqqinnissaqarfimmi pilertortumik katsorsaasaneq qulakkeerniarlugu aningaasanik immikkoortitsisoqarpat.

Naliliisoqarpoq ukiuni 2012-imiit 2015-imut ukiumut suli 1 mio. koruunit missaat meeqqat nakorsaannut, 2.7 mio. koruunit missaat meeqqat tarnikkut pissusiinut nakorsanut, 5.2 mio. koruunit missaat meeqqanut tunngasuni peqqinnissaqarfimmi pilattaanermut allatullu katsorsaanermut, kiisalu 3.2 mio. koruunit missaat 2012-imiit 2014-imut tusaaniarnermik iluarsiniarluni pilattaanernut immikkoortinneqartariaqartut. Tusaaniarnermik iluarsiniarluni pilattaanernut aningaasartuutit ukiut arlalialunnguit qaangiunneranni ikileriarujussuartinneqarsinnaapput, meeqqanut tunngasuni pinaveersaartitsiniarluni suliniutinut aningaasaliisoqartarpat. Pinaveersaartitsiniarluni taamatut suliniuteqartoqassappat misissuineranut ukiumut 850.000 koruunit missaasa immikkoortinneqartarnissaat piumasaqaataavoq.

Meeqqanut inuusuttunullu immikkut pisariaqartitsisunut ataasiakkaanut perorsaanikkut tarnillu pissusiinut tunngasutigut neqeroorutit nukittorsarneqarnissaannut periarfissat Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiillutik misissussavaat. Namminersorlutik Oqartussat meeqqat inuusuttullu pillugit siunissami inatsisiliornermi suliniut taanna ilanngullugu eqqarsaatigissavaat. Aammattaaq meeqqat immikkut pisariaqartitallit tarnip pissusiinik ilisimasalimmit ikiorneqartarnerisa nukittorsaaneqarnissaat eqqarsaatigalugu Siunnersuisarfik PPR/MISI ilanngullugu eqqarsaatigineqassaaq.

Meeqqat Illuata ineriartortinneqarnera ingerlanneqarneralu Namminersorlutik Oqartussat akisussaaffigaat. 2012-mut Aningaasanut Inatsisissamat Siunnersuummi ukiunilu missingersuusiortifiusuni 5,228 mio. kr. immikkoortinneqarput kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunut. Aningaasat immikkoortitat annersaat Meeqqat Illuannut atorneqassapput.

Periusissiamut immikkoortoq V:

- **Inissiinissanik naleqquttunik neqerooruteqartarnerup qulakkeerneqarnissaa, tamatumunnga ilanngullugit angajoqqaarsianik aamma ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnik nukittorsaaneq.**

Siusissukkut suliniuteqarnerup nukittorsarneqarnerata siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu angerlarsimaffiup avataanut inissiinissamik pisariaqartitsineq annikillisissavaa, ilaqutariit amerlanerusut meeqqaminnut sinaakkutissanik pitsaanerusunik pilersitsisalernerat peqatigalugu. Ullumikkut meerarpassuaqarpoq inuusuttorpassuaqarlunilu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasunik, taamalu peqqissusiat, ineriartornerat atugarissaarnerallu qulakkeerniarlugu immikkut suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsisunik. Inissiisarnermut tunngasut ukiuni aggersuni nukittorsaavigineqassapput, taamaalillutik meeqqat inuusuttullu taakku pitsaasunik sinaakkutissaqarlutik pitsaanerpaamik ineriartornissaminnut periarfissaqarsinnaaqqullugit. Tamanna isumaginninnermi pitsaanngitsumik kingornuttakkap taassuma kipitinneqarneranut peqataasinnaasussaavoq.

Ukiuni kingullerni suliniutit arlallit inissiisarnermut tunngasuni aamma ulloq-unnuarlu paaqqinniffiit meeqqanut inuusuttunullu ulloq-unnuarlu paaqqinniffimmi inissinneqarsimasunut sinaakkutissanik pitsaasunik pilersitsinissamut periarfissaasa nukittorsarneqarnissaannik siunertaqartut aallartisarneqarsimapput. Inissiisarnermut tunngasut ineriartortinniarlugit nukittorsarniarlugillu suliniutit taakkua piorsaqqinneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

Inissiinerit meeqqanut ataasiakkaanut naleqqussagaassapput, tassami meeqqat inissinneqaraangamik pisariusunik amerlasuunillu pisariaqartitaqarajuttarmata. Nooqattaartitsinerit ilaqutariillu paarsaqartartut assigiinngiaarpallaartut inissiivigineqartarnerat pinaveersaarneqassaaq. Tassani piumasagaataavoq inissinnissamut pitsaasunik naleqquttunillu neqeroorutissaqassasoq, tamatumani ulloq-unnuarlu paaqqinniffiit sulisuinik ilaqutariinnillu paarsaqartartunik ilinniartitsisoqarnissaa oqilisaassillunilu siunnersuisoqartarnissaa piumasagaataapput. Ilutigisaanik qularnaarneqassaaq, meeqqat ataasiakkaat pisariaqartitaannik pisariaqartutigut paasiniaaqqissaarnissaq.

Ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasut

Inissiinerit maanaannaq kipitinneqartut meeqqamit ilaqutariinnillu paarsaqartunit ajorsarnertut misigineqartarput. Ilaqutariinnik paarsaqartartunik pissarsiniarnerup, tigumminniinnarnerup ilinniartitsinerullu immikkut suliniuteqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq. Ilaqutariinnik paarsaqartussanik pissarsiniarnermut akuersissuteqartarnermullu iseriarfiup manna qulakkiissavaa, tassalu meeqqat ataasiakkaat pisariaqartitaasa ilaqutariit paarsaqartut pisinnaasaannut periarfissaannullu naleqqutsinniarneqarnissaat. Ilaqutariittut paarsaqartartut sulineq pilerinarnerusariaqarpoq, taamaattumillu pissutsit ilaqutariit paarsaqartartut atugaat assigiinngitsut isiginiarneqartassapput.

2009-2011-mi angajoqqaarsiaasartut pikkorissartinneqarput 2010-milu kommunimi sulianik suliarinnittartut pikkorissartinneqarput angajoqqaarsiaasartunut AIAA-mik pikkorissarnerit ingerlannissaat pillugit. Taakku saniatigut kommunini angajoqqaarsianut siunnersortit atorfinitsinnissaannut tapiisoqarpoq. Ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasut 2011-mi qulaajarneqarlutillu misissoqqissaarneqassapput, tamannalu suliassaqarfiup taassuma nukittorsarneqarneranut aallaaviussaaq.

Ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnut tunngasut

Meeqqat inuusuttullu ulloq-unnuarlu paaqqinniffinniittut affaasa missaat, paaqqinniffiit oqarneri naapertorlugit avammut sammisumik qisuariaaseqartarnek aamma/imaluunniit naleqqussarniapiloortarnek ajornartorsiutigaaat. Tallimararterutaasa missaat pinerluttutut pissusilersorneq takutittarpaat, sisamararterutingajaallu imminnut ajoqusertarput imaluunniit malugeqqusaartumik pissusilersortarlutik. Assinganik arlallit imminnut sammisumik qisuariartarnek aamma/imaluunniit naleqqussarniapiloortarnek ajornartorsiutigisarpaat. Taakku tamarnik katsorsartariaqartutut nalinginnaasumik nalilerneqartarput.

Ulloq-unnuarlu paaqqinniffiit naleqqussarnissaat immikkullu pisinnaasaqalernissaat pisariaqartinneqarpoq, tassuunakkut perorsaaniclut suliniutit sullissat pisariaqartitaannut naapertuuttooqqullugit. Tamannattaq Deloitte-p nalunaarusiaani inassutaavoq, taanna februar 2011-mi saqqummiunneqarpoq, tassaalluni ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnut tunngasut sukumiisumik misissuiffiginerisa inernerat. Misissuineq nalunaarusiallu inassuteqaatai ulloq-unnuarlu paaqqinniffiit inerisaavigalugillu naleqqussarnerinut tunngaviussapput, taamaaliornikkut suliffeqarfiit meeqqat inuusuttullu inissitaasut innarluutillillu pisariaqartitaannut naapertuunnerpaanngoqqullugit.

Ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnik nakkutilliineq 2011-mi annertusarneqarpoq, kisianni nakkutilliinerit suli annertusarnissaat pisariaqartinneqarpoq. Tamatumani pineqarput suliamut tunngatillugu aningaasaqarnikkullu nakkutilliinerit.

Inissiisarnermut tunngasut nukittorsarneqassappata makku piumasaqaataapput:

- *Ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasuni immikkut suliniutinik ineriartortitseqqinneq piviusunngortitsinerlu, matumani AIAA-mik (Angajoqqaarsiassarsiorneq, Ilinniartitaaneq, Akuersissuteqarneq, Aaqqissuussineq) aallaavik ilanngullugu eqqarsaatigalugu (pissusiviusut pillugit karsiusaq ataaniittoq takuuk).*
- *Deloitte-p nalunaarusiaani inassuteqaatit aallaavigalugit ulloq unnuarlu paaqqinniffiit nukittorsarneqarlutillu ineriartortinneqarnissaat, tamatumunnga ilanngullugu pineqartup iluani immikkut ittunik pisinnaasaqalernerneq aamma meeqqanut inuusuttunullu katsorsartarialinnut neqerooruteqarneq.*
- *Ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnik nakkutilliinermik nukittorsaaqqinneq.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Meeqqat inuusuttullu inissinneqarsimasut pissutsillu ilaqutariit paarsaqartartut atugaasa pisinnaatitaaffiisalu nukittorsarneqarnissaat Namminersorlutik Oqartussat meeqqanut inuusuttunullu tunngasut pillugit 2012-imi inatsisiliornerminni pingaartillugu isiginiassavaat. Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup tamatuma saniatigut kommunit suleqatigalugit AIAA-mik tunngavik imaluunniit tunngavik taassuma pissuseqataa ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasuni kommuninut tamanut siaruarterniarlugu suliniutigissavaa.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasut qulaajarneqarnerat misissoqqissaarneqarnerallu 2011-imi aammattaq aallartisassavaa, tamannalu suliassaqarfiup taassuma nukittorsarneqarneranut tunngaviussaaq. Taamatut ineriartortitsineq naalakkersuisoqarfiup kommunillu suleqatigiinnerisigut pissusaasussaassaaq. Taamaaliortoqassappat piumasaqaataavoq suliassaqarfiup taassuma Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu salliutinneqarnissaa. Aningaasanut inatsimmi ukiuni

2010-mit 2012-imut 3.3 mio. koruunit missaannit 4,4 mio. koruuningajannut qaffakkiartuaartut ukiumut immikkoortinneqarsimapput, ilaqutariinnut paarsaqartartunut tunngasuni immikkut suliniuteqarnernut atugassatut. Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliaq naliliivoq suliaasaqarfiup taassuma aningaasaqarnikkut 5 mio. koruuninik ukiullu tallimat qaangiunneranni 10 mio. koruuninut qaffattunik sinaakkuserneqarnissaa nukittorsarneqarnissaalu pisariaqartinneqartoq.

Ulloq-unnuarlu paaqqinniffinnut tunngasut Deloittep nalunaarusiaani kaammattuutit aallaavigalugit ineriartortitsivigineqarnissaat Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup 2011/2012-imi sulissutiginiarpaa. Tamatuma ilaatigut nassatarissavaa pineqartup iluani immikkut pisinnaasaqalersitsineq aamma meeqqanut inuusuttunullu katsorsartarialinnut neqerooruteqarneq, kiisalu Namminersorlutik Oqartussat paaqqinniffiinik, kommunit paaqqinniffiutaannik kiisalu namminersortut paaqqinniffiutaannik nakkutilliinerup suliatigut aningaasaqarnikkullu nakkutigineqarnerisa nukittorsarneqarnissaat. Nalunaarusiap inassutigisaasa isummerfigineqarnissaat utaqqineqarpoq, taamaammatt aningaasatigut pisariaqartitat sulii qulaajarneqanngillat.

AIAA tassaavoq oqaatsinik ukuninnga naalisaaneq: Angajoqqaarsiasarsiorneq, Ilinniartitaaneq, Akuersissuteqarneq, Aaqqissuussineq, taakkulu tassaapput ilaqutariinnik paarsaqartartunik ilinniartitsinermik pissarsiniarnermillu ingerlatsinermi aaqqissuussaasumik tunngaviit sisamat. Kommunini isumaginninnermi siunnersortit AIAA pillugu 2010-2011-mi pikkorissartinneqarsimapput.

Suliassaqarfik 3: Atornerluinermik katsorsaaneq

Atornerluinermik katsorsaaneermi pinngitsuuisinnaannginnerit tamaasa eqqarsaatigalugit pinaveersaartitsineq ilaatinneqarpoq, **imigassamik hashimillu atornerluinermik pinaveersaartitsineq katsorsaaneerlu** immikkut qitiutillugit.

Meeqqanik, inuusuttunik taakkualu ilaquataannik atornerluisunik katsorsaaneerup nukittorsarneqarnera Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani aamma ilaavoq, tassanilu ilaatigut kaammattuutigineqarluni atornerluinermik katsorsaaneermi, kiisalu katsorsaaneerup kingornatigut malitseqartitsiviginninnerup naanerani ilaqutariit naartusortallit ilaqutariillu mikisunik meerartallit salliutinneqassasut, assersuutigalugu ilaqutariinnik sullissivimmi. Suliniutit taamaattut meeqqanut inuusuttunullu periusissiami atornerluinermik katsorsaaneq pillugu suliniutit salliutinneqarnissaanni ilaapput.

ATORNERLUINERMIK KATSORSAANEQ	SULINIUTIT SALLIUTINNEQARTUT
<p>Anguniakkat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Meeqqat kikkulluunniit ilaqutariinni atornerluinermik ajornartorsiuteqartuni alliaartussanngillat, atornerluinermilluunniit ajornartorsiutinik pilersitsiartuaassanatik Pinaveersaartitsinerup, paasiniaanerup, katsorsaaneerup malitseqartitsiviginninnerullu iluini naleqquttunik suliniuteqartoqassasoq 	<p>Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik imigassaq atornerluinerlu pillugit politikkeqarnissasa qularnaarnissaat.</p>
	<p>Meeqqat inuusuttullu atornerluisut tamarmik katsorsaaneermik immikkut aaqquussuusaasumik akeqanngitsumillu neqeroorfigineqarnissaat.</p>
	<p>Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit aamma ilaqutariit/inoqutigiit 18-it inorlugit ukiulinnik meerartallit tamarmik, katsorsaaneermik sammivilersugaasumik akeqanngitsumillu neqeroorfigineqarnissaat.</p>
	<p>Meeqqat ilaqutariinni atornerluisuniittut katsorsaaneermik tapersersuinermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat.</p> <p>Ilaqutariit inoqutigiillu meerartallit katsorsarneqarsimasut tamarmik tapersersuinermik malitseqartitsivigineqarnermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat.</p>

Atornerluinermik ajornartorsiuteqarneq taassumalu kingunerisaanik sunniutit ullumikkut inuiaqatigiinni initoorujussuupput, taamaattumillu pinaveersaartitsineq atornerluinermillu katsorsaaneq inuiaqatigiinni ullumikkut unamminiagassat annertunersaasa ilagalugit.

Suliniummik "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkat suliniuteqarneq"-mik piffissap qiteqqunnerani naliliiviginninnerup takutippaa ilaqutariit ingerlatami peqataasut amerlanersaasa meeraanermi angerlarsimaffimmi imigassamik ajornartorsiuteqartoqarnera misigisimagaat. Tamatumunnga peqatigitillugu ilaqutariit ingerlatami peqataasut ilarpaalui hashimik

atuigajuttuusimapput. Misissuinerup "Inuusuttut Atugarissaarnerat"-a erseqqissarpaa inuusuttut ilarparujussui ilaqutariinni imigassamik hashimilluunniit atornerluisuni alliertortuusimasut.

Meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiisarneq aamma tamatumunnga pissutaasut pillugit Ilaqtariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfimmit misissuinermi 2010-mi aallartisarneqartumi paasisaagallartut takutippaat angajoqqaat imigassamik atornerluinerat angerlarsimaffiit avataannut inissiisarnernut pissutaagajunnerpaasoq. Tamatuma takutippaa angajoqqaat mikisunik angisuunillu meerallit atornerluineramik katsorsarneqartarnerisa nukittorsarneqarnissaat pisariaqartinneqartorujussuusoq, kiisalu imigassamik hashimillu atornerluinerup siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu annikillisinneqarnissaa qulakkeerniarlugu pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqartoqarnissaa pisariaqartinneqartoq.

Siusissorujussuakkut ikiorsiineq kinguaariaat nutaat isumaginninnermi ajornartorsiuteqarlutik, atornerluisuullutik, suliffissaaleqisuullutik nappaateqarlutillu alliertornissaat pinaveersaartinniarlugu aalajangiisuulluinnartumik pisariaqarmat immikkoortut pingasut suliniuteqarnerup suussusilerneqarnissaanut aallartisarneqarnissaanullu pingaaruteqartut ukuupput:

- [Ilaqtariit/inoqtigiit naartusortallit](#)
- [Ilaqtariit meerartallit](#)
- [Inuusuttut 18-it inorlugit ukiullit](#)

Meeqqat naartuunermi ajoquserneqarsinnaanerit pinngitsoortinneqassaaq

Meeqqap ineriartornerani ajoquserneq siusinnerusukkat piguni ajoqusernerup kingunerisai meeqqap siunissaanut annertunerujartortumik sunniuteqartarput. Nalunngilarput meeqqat anaanaasup atornerluinerata kingunerisaanik inunnguuseralugu ajoquteqartut sanngeequteqartulluunniit meeqqanut inunngornerminnit timikkut peqqissunut ajoquteqanngitsunullu sanilliullutik kaammattorneqanngitsoornissaat sumiginnarneqarsinnaanerallu annertunerujussuusartoq. Tamatumunnga peqatigitillugu nalunngilarput meeqqat sanngiitsut ukiut inuuffigisaat siulliit eqqarsaatigalugit pissutsinut toqqissisimasanngitsunut aalaakkaanngitsunullu malussarinnerujuusuusartut. Alliertornermi avatangiisit atornerluineramik ajornartorsiutitaqanngitsut inunnguuseralugu ajoqutit kingunerisaannik nalimmassangaatsiarsinnaapput, taamatuttaarlu atornerluinertalinnik avatangiiseqaannarneq meeqqap ineriartorneranut sunniutinik sakkortusaasinnaavoq.

Meeqqat anaanaasup atornerluinerata kingunerisaanik inunnguuseralugu ajoquteqartut nalinginnaasumik meeraanngisaannarput, taamalu inersimasutut nalinginnaasumik aamma inuuneqanngisaannarlutik. Meeqqat taakku meeraaraanermi inuunertik tamaat ikiorsiiniutinik pisariaqartitsisussaapput. Tamatumunnga atatillugu matuma eqqaamanissaa pingaartuuvoq, tassalu meeqqat taakku nalinginnaasumik ineriartornissaminut aallaavittut periarfissaqarmata, taamaattumillu naartuuleqqaarnermi inuunertit ajoqusiisunillu sunniutinik sunnerneqarsimannngitsuugunik meerannorsimasussaagaluarlutik nalinginnaasut peqqissullu, inersimasutullu ajunngitsumik inuuneqartut.

Meeqqat ineriartornermi taaneqartut ajornartorsiutillit inersimasunngornerminnilu pisortanit annertuumik ikiorserneqarnissamik tapersorsorneqarnissamillu pisariaqartitsisussat katsorsarneqarnerat isumagineqarnerallu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannit isigalugu nanertuutaasorujussuavoq.

Sumiginnaaneq pinngitsoorneqassaaq

Angerlarsimaffinni atornerluinermit nanertugaasuni alliarturnerup immi kukkusumik ineriartorneq sumiginnaanerlu annertoq nassatarisinnaavai. Meeqqat pissutsini taamaattuni alliarortut peqqissutsikkut amerlanerujussuarnik ajornartorsiuteqartarput, tarnikkut pissusilersornikkullu kiisalu atuarfimmi ajornartorsiuteqartarlutik, aammattaarlu meeqqanut allanut sanilliullutik ajoquserajunnerusarlutik. Meeqqat taakku sumiginnarneqarnissamut kinguaassiuutitigullu innimiilliorfigineqarnissamut aamma ulorianartorsiortuupput. Inersimasut angerlarsimaffinni imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarfiusuni alliarorsimasut inersimasunut alliarturnermi allatut ittunik tunuliaqutaqarsimasunut sanilliullugit pitsaannginnerujussuarmik ingerlasarput. Ilaatigut peqqissutsikkut amerlanerusunik ajornartorsiuteqartarput, amerlanerusunillu pinerlunniartarlutik. Atuarfimmi pitsaanngitsunik tunuliaqutaqartarput ilinniarnerrallu ingerlanerlunnerusarluni, inersimasunullu allanut sanilliullutik inooqatigiissutsikkut amerlanerusunik ajornartorsiuteqartarlutik.

Kinguaariaat nutaat inooqatigiissutsikkut, atornerluinermik, suliffissaaleqinermik nappaatinillu ajornartorsiuteqartut pilersinnaanerit taamatuttaaq annertooujussuuvuq, meeqqat taakkualu anaanaat meeqqap ineriartornerani siusissorujussuakkut ikiorserneqanngippata.

Innuttaasut atornerluinermik ajornartorsiutaat suussusersineqarsimannngitsut katsorsarneqanngitsullu eqqarsaatigalugit innuttaasut taakku ilaqutaasalu aqqiiviginiarneqarneranni nukipparujussuit atorneqartarput. Suliniutit taakku siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu sunniuteqarajunneq ajorput, tassami atornerluinermik ajornartorsiut ikiuineq sioqqullugu ikiuinernulluunniit peqatigitillugu allannngortinniarlugu suliniuteqartoqarneq ajormat. Taamaalilluni atornerluinermik katsorsaaneq, isumaginninnermi pisartakkanut napparsimmavimmilu katsorsarneqarnermut il.il. sanilliullugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut "akikitsuuvuq".

Sunniuteqarluartumik katsorsaaneq qulakkeerneqassaaq

Atornerluinermik katsorsaaneq pitsaasoq tassaaginnannngilaq katsorsaanermit periaatsinik eqqortunik toqqaaneq imaluunniit napparsimasumut pitsaasumik attaveqarnermik pilersitsineq. Atornerluinermik katsorsaanerup pitsaassuseqarnissaanut piumasaqaatit aammattaq tassaapput napparsimasup sukumiisumik misissorneqarnera, sukumiisumik malitseqartitsiviginninneq aamma iliuuserineqartunik nalunaarsuiffimmi allattuilluni uppersarsaasersuineq. Pisariaqartuupputtaaq ilinniaqqinnissamut sukumiisunik periarfissaqarneq, oqilisaassilluni siunnersuisut sitigullu tamatigut aqqissuussineq, taamaalilluni katsorsaanerup pitsaassuseqarnera ingerlaavartumik malinnaavigineqarsinnaaqqullugu.

Atornerluinermik katsorsaanerup iluani pingaarnertullugit suliniutit sunniutigisassaattut naatsorsuutigineqartut:

Siunissaq qaninnerusoq isigalugu sunniutaasussatut naatsorsuutigit:

- Meeqqat inuusuttullu amerlanerit atornerluinerisa siusissukkat paasineqarnissaat, naleqquttunik neqerooruteqarnissaq naleqquttumillu malitseqartitsivigineqarnissaat qulakkeerneqassat, taakkulu imatut aqqissuuneqassat, taakku pisariaqartitaannik sukumiisumik matussusiisullutik taamalu sivirusumik sunniuteqarnissaat qulakkeerneqarluni.
- Meeqqat inuusuttullu atornerluineq eqqarsaatigalugu iliuuseqarnissamut pisinnaasaat

annertusarneqassasut.

- Paaqqinniffiit atornerluineq eqqarsaatigalugu iliuuseqarnissamut pisinnaasaat annertusarneqassasut.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu sunniutaasussatut naatsorsuutigisat:

- Atornerluinermik ajornartorsiutit meeqqanit namminernit amerlanernit ingalassimaneqassasut.
- Meeqqat amerlanerit atugarissaarlutik ilaqutariinni peqqissuni alliaartussasut.
- Meeqqat inuusuttullu ikinnerusut inersimasunngorunik atornerluinermik ajornartorsiuteqassasut,
- Meeqqat ikinnerusut ilaqutariinni atornerluinermik ajornartorsiutilinni alliaartussasut.
- Akuliuffiusumik suliniutinik pisariaqartitsineq, matumani inissiisarnertit ilanngullugit eqqarsaatigalugit, ikilisaasut.

Atornerluinermik katsorsaanerup nalaani pingaernerutillugit suliniutit

Periusissiamut immikkoortoq I:

- **Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik imigassaq atornerluinerlu pillugit politikkeqarnissasa qularnaarnissaat.**

Meeqqani inuusuttunilu ileqqupalaat peqqissutsikkullu ajornartorsiutit pinngitsoorumallugit, peqqissumik inuuneqarnernermik siusissukkut ilinniagaqartinneqarnissaat pingaartuuvoq. Tamanna meeqqat inuusuttullu imigassaq aannngajaarniutillu allat eqqarsaatigalugit ilisimasaqarnerannut atuulluinnarpoq. Meerarpassuit inuusuttorpasullu imigassamik siusissukkut misileeqqaartarput, tamannalu taakkua peqqissusiannik atugarissaarnerannillu ulorianartorsiortitsisuuvoq.

Taamaattumik meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik meeqqat atorfeqartitaasullu eqqarsaatigalugit imigassaq pillugu ingerlatseriaaseqartariaarput. Tamatuma meeqqat inuusuttullu imigassamik, hashimik aannngajaarniutinillu allanik atuinermut atasumik peqqissutsikkut inooqatigiissutsikkullu ulorianartoqarneranik erseqqissumik nalunaarfigalugillu paasitissavai.

Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffinni tamani imigassaq hashilu pillugit ingerlatseriaaseqarnerup pinaveersaartitsiniarluni nukittorsarneqarnera, sulianik ataqatigiissaarisartoq aqqutigalugu qulakkeerneqassaaq, taassumalu paaqqinniffinnut paasissutissat suliarisinnaavai, imigassaq atornerluinerlu pillugit ingerlatseriaatsip suliarineqarnerani siunnersuisinnaalluni ilitersuisinnaallunilu kiisalu tamatuma kingornatigut paaqqinniffiit tamarmik piumasaaqammik taassuminnga suliarinninersut malinninersulluunniit paasiniarlugu malitseqartitsiviginnissinnaalluni. Matumani makku ilanngullugit eqqarsaatigalugit:

- *Imigassamik meeqqanut tuniniaaqqusinnginneq pillugu malittarisassat sukkuulluunniit atuuttut ilisimaneqassasut malinneqassasullu.*
- *Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik meeqqanut atorfeqartitaasunullu imigassaq pillugu ingerlatseriaatsimik peqassasut.*
- *Ilitersuut paaqqinniffinnit pissarsiarineqarsinnaasoq suliarineqassasoq.*
- *Imigassaq atornerluinerlu pillugit ingerlatseriaaseq atuuttoq ingerlaavartumik malitseqartitsivigineqartassasoq.*

Piffissaliusaaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniut taanna imaaliallaannaq piviusunngortinneqarsinnaavoq, suliatigulli ataqatigiissaarisumit piomasagaatitaqarluni, suliniummik aallarnisaasinnaasumit piviusunngortitsisinnaasumillu, paaqqinniffinnut paasisutissanik suliaqarsinnaasumit kiisalu imigassaq atornerluinerlu pillugit ingerlatseriaatsip suliarineqarnerani paaqqinniffimmut siunnersuisinnaallunilu ilitersuisinnaasumit. Suliniut taanna ukiunut 1-2-nut agguataagaasunik 500.000 koruunit missaannik akeqarpoq.

Inuuneritta eqqarsaatigalugu piviusut

Inuuneritta 2007 – 2012-imi anguniakkat arlallit sulinermut iluaqutaasumik tapertaasinnaasut allaaserineqareersimapput.

Taakku ilaatigut makkuupput:

- Meeqqat inuusuttullu inuunerat imigassamik aanngajaarniutinillu atornerluiffiunngitsoq.
- Avatangiisit imigassartorfiunngitsut siuarsarneqarlutillu ineriartortinneqassasut.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Meeqqat inuusuttullu atornerluisut tamarmik katsorsaanimik immikkut aqqissuussaasumik akeqanngitsumillu neqeroorfigineqarnissaat.**

Meeqqat inuusuttullu atornerluinermik ajornartorsiutillit meeqqanut inuusuttunullu allanut sanilliullutik pitsaasumik atuarnissaminnut pitsaasumillu suliffeqarnissaminnut taakku periarfissaasa assinginik periarfissaqanngillat. Peqqissutsikkut ajornartorsiuteqalersinnaallutillu inooqatigiissutsikkut aamma ajornartorsiuteqalersinnaapput. Meeqqat inuusuttullu taakku kinguaariaartut nutaatut isumaginninnermi ajornartorsiutilittut, atornerluisutut, suliffissaaleqisutut nappaatillitullu pilissanngippata taakkua siusissukkat suliniuteqarfigineqarnissaat pingaartuuvoq, taamaalillutik pisinnaasaminnik ineriartortitsinissaminnut aamma periarfissaqarsinnaaqqullugit.

Ajornartorsiutilinnik ujarlerneq nukittorsagaq

Inuusuttut atornerluineq eqqarsaatigalugu iliuseqarnissamut pisinnaasaqassapput. Taamaattumik siunnersuinermik ilitersuinermillu suliniuteqarneq nukittorsarneqassaaq, tamannalu inuusuttut sumiiffigisaanni pissaaq, ilaatigut ilinniarfinni. Tamanna suliniutit ineriartortinneqartut suliamik tunngaveqartut, orniguttarnikkut isumassarsisitsisinnaasut inuusuttut inuunerminni atugaannik aallaaveqartut aqqutigalugit ajornartorsiutilinnik pilertortumik ujarlertalernermit peqataassaaq.

Katsorsaaneq inuusuttunut sammitinneqartoq

Tamatuma saniatigut inuusuttunut atornerluisunut katsorsaanimik neqerooruterpiaat ineriartortinneqassapput. Katsorsaaneq pitsaanerpaaq qulakkeerniarlugu taanna inuusuttut immikkut pisariaqartitaannut naleqqussarneqassaaq, piareersarneqassallunilu pilerilersitsisinnaasut inuusuttunut immikkut atuuttut malillugit.

Inuusuttut atornerluisut atornerluinermik katsorsaanimik sammivilersugaasumik akeqanngitsumillu neqeroorfigineqarsinnaassappata makku piomasagaataapput:

- *Ilinniarfinni siunnersuinermik ilitersuinermillu nukittorsaaq.*
- *Atornerluineq akiorniarlugu siunnersortinik inunnillu meeqqanik inuusuttunillu taakku namminneq avatangiisaanni katsorsaanimut pisinnaasalinnik periarfissalinnillu ilinniartitsineq.*

- *Meeqqanut inuusuttunullu atornerluisunut suliniuteqarnermut ataneqartunik iliuuseqartoqarnissaa pilersitsisoqarnissaalu qulakkeerniarlugit angajoqqaanik ilinniartitsisunilla ilinniartitsineq.*

Periusissiamut immikkoortoq III:

- **Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit aamma ilaqutariit/inoqutigiit 18-it inorlugit ukiulinnik meerartallit tamarmik, katsorsaanermik sammivilersugaasumik akeqanngitsumillu neqeroorfigineqarnissaat.**

Suliniut taanna qassinik ukioqarneq tunngavigalugu suliniutip ilaatut pingaaruteqartutut aamma ilaavoq, tassami atornerluinermik katsorsaaneq ilaqutariinnik naartusortalinnik siusissukkut suliniuteqarfiginninnerup ilaatut pisariaqartutut ilaagajuttarmat.

Atornerluinermik katsorsaanermi sammivilersugaasumi angajoqqaajusinnaassuseqarnerup nukittorsarneqarnissaa pingaartillugu isiginiarneqassaaq

Atornerluinermik katsorsaanerup saniatigut katsorsaanermut peqatigitillugu isumassuineq aamma meeqqap ineriartornera pillugit ilisimasaqarluni angajoqqaajusinnaassuseqarnerup nukittorsarneqarnissaa pingaartillugu isiginiarneqassapput. Tamanna pisinnaavoq angajoqqaanik oqilisaassilluni ilitersuinikkut, namminneq sumiginnaaneri paasitinniarlugit, assersuutigalugu ilaqutariit ulluinnarni inuunneranni meeqqap pisariaqartitaasa qitiutinneqarfianni assersuutunik aallaaveqarnikkut. Suliniuteqarnermi qitiusumik iliuuseqartut ilaatigut tassaapput kommunini ilaqutariinnut siunnersuisarfiit, ilaqutariinnik sullissiviit, ilaqutariinnut højskolit, siusissukkut suliniuteqarfiit, katsorsaaviit il.il.

Atornerluinermik ajornartorsiutininik paasiniaaneq ilusilersorluagaasumik ingerlanneqassaaq

Avatangiisini innuttaasut inunnik isumaginnittoqarfimmut peqqinnissaqarfimullu attaveqarfigeriigaanni, innuttaasut atornerluinermik ajornartorsiutillit paasinissaasa qitiutinissaat anguniarlugu ilusilersuinissaq pisariaqartinneqarpoq, soorlu nakorsani, isumaginnittoqarfinni napparsimavinnilu.

Ernisussiortup siullermik misissuinerani ilaqutariit/inoqutigiit atornerluinermik ajornartorsiuteqarsinnaanerannik paasiniaaneq

Meeqqap ineriartornerani ajoquserneq siusissukkut pigaangat kingunerisai meeqqap siunissaanut ajoqutaaneruleriartussapput. Taamaattumik naartusoq atornerluisoq sapinngisamik pilertornerpaamik misissorneqassaaq. Arnat naartusut tamarmik – sumi najugaqarneq, inooqatigiissutsikkut tunuliaquttat ilinniarsimanerlu apeqqutaatinnagit – peqqinnissaqarfimmit malinnaavigineqartarmata ernisussiortup siullermik misissuinerani sukumiisumik paasiniaanerup siusissukkut malussarniarneq pisariaqartoq qulakkeersinnaavaa.

Salliusutut sulisunik pikkorissaaneq

Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit aamma ilaqutariit/inoqutigiit atornerluinermik ajornartorsiutillinik meerartallit inuusuttortallillu pisariaqartitaminnik sapinngisamik siusinnerpaamik ikiorneqarsinnaassappata (isumaginninnermik ingerlatsivinni, suliffissarsiuussisarfinni, napparsimmavinni, peqqissaavinni, paaqqinniffinni, atuarfinni il.il.) salliusutut sulisut atornerluinermik suussusiliisinaanerat suliarinnissinnaanerallu kiisalu iliuuseqarnissamat periarfissanik ilisimasaqarnerat taakkunungalu innersuussisinaanerat aalajangiisuusumik pingaaruteqarpoq.

Taamaattumik atornerluinermik katsorsaanerup immikkoortuini assigiinngitsuni tamani sulisussanik ilinniartitsisoqassaaq:

- *Ilaqutariinni/inoqutigiinni naartusortalinni aamma ilaqutariinni/inoqutigiinni 18-it inorlugit ukiulinnik meerartallinni atornerluinerup ilisarnaataanik paasiniaanerup salliullutik sulisunut nalinginnaasumik ilinniartitsissutigineqarnera.*
- *Atornerluisunik katsorsaanermik neqeroorutinut innersuussisarneq.*
- *Atornerluinermik katsorsaaneq – nalinginnaasumik immikkullu ittumik.*
- *Katsorsaanerup kingornatigut malitseqartitsiviginninneq.*

Peqqinnissaqarfik isumaginnittoqarfillu akimorlugit suleqatigiinneq

Pisortani atorfeqartitaasut atornerluisuulersinnaasut atornerluisuusullu assigiinngitsutigut naapittarpaat, soorlu ernisussiortumiinnermi, peqqissaavimmiinnermi, meeqquerivinni, atuarfimmi imaluunniit pisortanit ikiorsiissutinik piniarluni pisortanut saaffiginnittoqarnerani. Tassa imaappoq innuttaasoq "sullissivinni" assigiinngitsorpasuaru naapinneqarsinnaasoq. Taamaattumik peqqinnissaqarfimmi, meeqquerivinni, atuarfinni, sunngiffimmi sammisassaqaartitsivinni il.il. salliullutik sulisut meeqqanik taakkuninnga kinaassusersiineq iliuuseqarnerlu eqqarsaatigalugit pingaaruteqartuupput. Sulisut assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerannik pilersitsinerup sulianik suliarinninnermi ingerlaavartuutitsineq atornerluinerlu pillugu misilittakkanik qanorlu iliuuseqarfiginnissinnaanermik ilisimasanik ingerlaavartumik paarlaateqatigiittarneq qulakkeersinnaavaa.

Tamatuma saniatigut kommunip iluani aqqissuussaananermi immikkoortut suleqatigiinneq pillugu pisortatigoortumik isumaqatigiissuteqarnerat, innuttaasoq assigiinngitsunik arlalinnik ataatsimoortillugit eqqarsaatigineqartussanik ajornartorsiuteqaraangat suleqatigiinnermi assigiissaartunik periaaseqalersitseqataasinnaavoq.

***Ilaqutariinnik/inoqutigiinnik naartusortalinnik tamanik aamma
ilaqutariinnik/inoqutigiinnik 18-it inorlugit ukiulinnik meerartalinnik tamanik
atornerluinermik katsorsaaneq nukittorsarneqassappat makku
piumasaqaataapput:***

- *Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit tamarmik ernisussiortup siullermeertumik misissuinerani atornerluinermik ajornartorsiuteqarnerisut paasiniarneqartassasoq.*
- *Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit tamarmik atornerluinermik katsorsaanermik akeqanngitsumik sammivilersugaasumillu neqeroorfigineqartassasut.*
- *Salliusutut sulisut atornerluinermik suussusersiniaaneq, innersuussineq atornerluinermillu katsorsaaneq eqqarsaatigalugu pikkorissarneqassasut.*
- *Assigiinngitsunik suliallit peqqinnissaqarfiup isumaginnittoqarfiullu killeqarfiit pitarlugit suleqatigiinnerat nukittorsarneqassasoq, matumani ilaqutariit atornerluinermik ajornartorsiutillit pillugit suleqatigiinnermi tunaartarisassat periaatsillu suliarineqarnerat ilanngullugu.*

Periusissiamut immikkoortoq IV:

▪ **Meeqqat ilaqutariinni atornerluisuniittut katsorsaanermik tapersersuinermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat**

”Inuusuttut Atugarissaarnerat”-nik misissuinerup takutippaa inuusuttut ilarpassuisa ilaqtaminni qaniginerpaasaminni atornerluinermik ajornartorsiutit misigisarsimagaat. Tassani aamma ilaavoq atornerluinerup sumiginnaanerullu ataqatigiittarnerat, tassami ilaqutariit imigassamit hashimilluunniit sunnigaasimasut meerartamik pisariaqartitaannik tunniussinissartik ajornartorsiutigajuttarmassuk. Taamaalilluni atornerluinermik katsorsaaneq angajoqqaat pisinnaasaasa qaffasissusiannik nukittorsaaneq eqqarsaatigalugu pingaaruteqartumik suliniutaavoq, angajoqqaammi pisinnaasaasa qaffasissusiat tarnikkullu sumiginnaanermik akiuisinnaassusiat imigassamik hashi-millu atornerluinermit ajoquserneqartarmat. Suliniut taanna ataavartumik sunniuteqassappat ilaqutariinni eqqugaasuni meerartaasut katsorsarneqarnissamik aamma neqeroorfigineqassapput – katsorsaanerlu taanna malitseqartitsivigineqassalluni.

Meeqqat inuusuttullu ilaqutariinni atornerluinermik eqqugaasuni inuusut tarpersorneqassappata manna pingaartuuvoq, tassalu meeqqat taakku sumiiffigisaminni tapersersuinermik ikiuinermillu tiguisinnaassasut. Taamaattumik ilaqutariinni atornerluisuni meerartaasut meeqqat inuusuttullu ulorianartorsiortut meeqqerivinni atuarfimmilu tapersersuinissamik naleqquttumik qulakkeerunniarlugit suliniuteqarnermi, kiisalu meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik katsorsaanermik siusissukkut naleqquttumillu neqeroorutinik qulakkeerunniarlugit suliniutini ilaasutut eqqarsaatigineqassapput.

Meeqqanik inuusuttunillu ilaqutariinni atornerluisuniittunik suliniuteqarfiginninnermik nukittorsaaneq makkuninnga nassataqarpoq:

- *Meeqqat inuusuttullu ataasiakkaarlutik tarpersorneqarnissamut ilitsersorneqarnissamullu periarfissaat annertusarneqassapput.*
- *Meeqqat ilaqutariinni atornerluinermik ajornartorsiuteqartuni inuusut atuarfimmi kaammattuisunit pingaartillugit isiginiarneqassapput.*
- *Meeqqanut ilaqutariinni atornerluisuniittunut katsorsarneqarnissamik neqerooritit annertusarneqassapput, soorlu ”teenage power programs”-mik taaneqartartut aallaavigalugit.*

Inuusuttut Atugarissaarnerat pillugu piviusut

Inuusuttut Atugarissaarnerat tassaavoq pissutsinik inuusuttut atugaannik nuna tamakkerlugu misissuineq, 2003-mi ingerlanneqartoq, 2011-imilu nangeqqinneqartoq. 2003-mi misissuinerup takutippaa inuusuttut apersorneqartut 66 procentiisa ilaqtaminni qaniginerpaasaminni imigassamik ajornartorsiuteqarneq misigisarsimagaat.

Periusissiamut immikkoortoq V:

- **Ilaqutariit inoqutigiillu meerartallit katsorsarneqarsimasut tamarmik tapersersuinermik malitseqartitsivigineqarnermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat.**

Atornerluinermik katsorsaaneq sivisuumik ingerlagajuttarpoq, pinngitsuuisinnaannginnermik qaangiinerup atornerluinermillu katsorsaanerup kingornatigut piffissami sivisuatsiaami tapersersorneqarnissamik malitseqartitsivigineqarnissamillu piumasaqaateqarfiusartumik. Atornerluinermik katsorsaanerup pitsaanerpaamik angusaqarfiunissaa qulakkeerniarlugu ilaqutariit katsorsaanerup naammassinerata kingornatigut "iperarneqannginnissaat" pisariaqarpoq, tassami "iperarneqarpata" nakkaateqqissinnaaneq ulorianartorujussuummat. Katsorsaanerup naammassinerata kingornatigut ingerlatsiviup neqeroorutillu ataatsip katsorsaanerumik suliniummik malinnaaviginnittuunissaat eqqortumillu tapersersuinissaat malitseqartitsiviginninnissaallu pingaartuuvoq,

Taamatut malitseqartitsiviginninneq ilaqutariit sumiiffigisaanni ingerlanneqassaaq, ilaqutariinnillu ajornangitsumik orninneqarsinnaassalluni. Malitseqartitsiviginninnissamik tapersersuinissamillu neqeroorutit taamaattut ataatsimoortillugit eqqarsaatigineqarnissaat kommunimilu ilaqutariinnut meerartalinnut tapersersuinissamik neqeroorutitut pioreersunut ilaatinneqarnissaat pingaartuuvoq.

Suliniuteqarneq taanna ingerlanneqassappat makku pissapput:

- *Kommunit tapersersuinissamat malitseqartitsiviginninnissamullu periarfissaat annertusineqassapput, ajornangippat ilaqutariinnik sullissiviit aqutigalugit.*
- *Kommunit sulisui malitseqartitsiviginninnermik isumagisaqartut pikkorissarneqarlutillu ilinniartinneqassapput.*
- *Inuit inoqutigiillu meerartallit atornerluinermik katsorsarneqartut tamaasa eqqarsaatigalugit katsorsaanerup naammassinerata kingornatigut malitseqartitsiviginninnermut pilersaarussiaq piareersimassaaq.*

Periusissiap immikkoortuinut II-mut, III-mut, IV-mut V-imullu piffissaliussat, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Periusissiap immikkoortuini; II-mi, III-mi, IV-mi V-imilu suliniutit ataatsimut ataneqartillugit isigineqassapput. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik kommunillu atornerluinermik katsorsaanerumik ingerlatamik suliassaqarfimmi tassani pisimasunik uppersaasarsugaasunik aallaaveqartumik ineriartortitsiniarlutik ullumikkut suleqatigiippat. Neqeroorutit taamaattut ataqatigiinneqartillugit, kiisalu meeqqat, inuusuttut aamma ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit ulluinaannut ilaasutut neqeroorutigineqartarnissaat pingaartuuvoq. Neqeroorutit tamatumunnga peqatigitillugu sulianik tunngaveqartillugit, orniguttarluni aamma inuusuttup inuunermi atugai sumiiffinnilu ataasiakkaanilu pisinnaasat aallaavigalugit piareersarneqartassapput.

Suliassaqarfimmut tassunga 8.9 mio. koruunit ullumikkut immikkoortinneqarsimapput. Ingerlatami "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkat suliniuteqarfiginninneq"-mi atornerluinermik katsorsaanerumut 1 mio. koruunit immikkoortinneqarsimapput. Katsorsaanissamik neqeroorutit massakut aqqissuussinermi ilaatinneqartut meeqqanut inuusuttunullu sammititaanngitsumik piareersarneqarsimapput.

Suliassaqarfiup taassuma kommuninut kommuninik iluarsaaqqinneq tunngavigalugu nuunneqarnissaa pilersaarusiorneqarsimavoq, nuussinermi qaqugu pissanersoq massakut suli pilersaarusiorneqarsimanani. Siunissami ilusiliussassap allaaserineqarnera massakut suliarineqarpoq. Akisussaaffiup sumiinnera sumullu inissinneqarnera apeqqutaatinnagu meeqqani, inuusuttuni taakkualu ilaqutaanni atornerluinermik ajornartorsiutit pinaveersaartinniarlugit

pilertortumillu akuliuffiginiarlugit annertusisamik sammivilersugaasumillu suliniuteqartoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Tamatumani sulisunik pikkorissaanermut aamma meeqqanut, inuusuttunut taakkualu ilaqutaannut atorneerluinermik katsorsaaneermik naleqquttumik neqerooruteqarnissap qulakkeerneqarnissaanut aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsisoqarnissaa piunasaqaataavoq. Suliassaqrarfiup taassuma ingerlaannartumik nukittorsarneqarnissaa pisariaqartinneqarpoq, piffissaliussinissamili atorneerluineq akiorniarlugu siunnersortinik inunnillu meeqqanik inuusuttunik naartusunillu taakkualu ilaqutaannik annertuunik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneessaminut pisinnaasaqartunik ilinniartitsineq apeqqutaasussaalluni, tamannalu pilersaarusiortoqarnissaanik piffissaqartitsisoqarnissaanillu piunasaqaateqarfiuvoq.

Taamatut suliniuteqartoqassappat piunasaqaataavoq angajoqqaanngortussanik (inoqutigiinnillu), meeqqanik inuusuttunillu atorneerluisunik tamanik atorneerluinermut katsorsaaneermut, kiisalu inoqutigiinni inuusuttut sinnerisa malitseqartitsivigineqarnerat, matumani sulisunik pikkorissaaneq ilanngullugu, ukiumut suli 3.9 mio. koruunit immikkoortinneqartassasut. Tamatumunnga peqatigitillugu ukiumut 2 mio. koruunit missaat salliusutut sulisunik ilinniartitsinermut pikkorissaanermullu, atorneerluisunik katsorsaasut immikkut ittumik ilinniartinneqarnerani immikkoortunut aamma atorneerluisunik katsorsaasut allatigut naleqquttumik ilinniarteqqinneqarnerinut, soorlu sammisassaqartitsinermut suliniutigineqartunut sammitinneqartunut immikkoortinneqassapput.

Suliassaqrarfiup ataqatigiisaarivineqarnissaa ineriartortinneqarnissaalu qulakkeerniarlugit Namminersorlutik Oqartussani ukiuni tallimani ingerlatanut ikinnerpaamik 3 mio. koruunit ukiumut immikkoortinneqartariaqarput, tassanilu atorneerluisunik katsorsaaneermi periaatsit nuna tamakkerlugu assigiissaagaasut suliarineqarnerat, atorneerluinermut tunngasuni tamani ataatsimut ingerlatseriaatsip suliarineqarnera, katsorsaaneq sioqqullugu katsorsarneqartussat ataasiakkaat sukumiisumik misissorneqartarnerat kiisalu tunaartarisassat erseqqissut allassimasullu suliarineqarnissaat qulakkeerneqassallutik.

Suliassaqarfik 4: Meeqqat ilikkariartornerat ineriartornerallu

Meeqqat ilikkariartornerat ineriartornerallu inunngorneranniilli pisarpoq. Taamaammat suliassaqarfimmi “Ukiui apeqqutaatinnerullugit siusissukkut suliniuteqartarnej”-mi suliniutit meeqqat inuusuttullu atuartut pillugit suliniutinut tunngaviliisuupput, tassami atuarneq ingerlalluassappat meeqqat atualernissaminnut piareersimasariaqarput.

Inuuniarnermi kingornuttakkat pitsaanngitsut kipitinniarneranni ilinniartitsineq pitsaasoq pisinnaatitsilerfiusorlu sakkussaavoq pingaarutilik. Ilinniartitsineq peqqilluni atugarissaarlunilu inuuneqalernissamut pitsaasunik ataatsimut tunngavissiisarpoq, tassami inuit ataasiakkaat tunngavissaqarluarlutik toqqaanissaannut pitsaanerujussuarnik tunngavissaqalersitsisarami aningaasaqarnikkullu nammineerneq angusinnaajumallugu pitsaanerujussuarnik periarfissaqalersitsisarlu.

Tamannarpiaq pissutigalugu atuarneq pitsaasoq pisinnaatitsilerfiusorlu Akileraartarnej Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliap isumaliutissiisutaani suliniuteqarfittut pingaartillugu isigineqarpoq, taamatuttaarlu taanna Namminersorlutik Oqartussat nunap immikkoortuini ineriartortitsinermi periusissiami (NIIP-imi) suliassaqarfittut pingaartillugu isiginiarneqarsimalluni. Taamaattumik meeqqat atuarfiata meeqqat inuusuttullu pillugit periusissianut immikkoortumi pingaartillugu isiginiarneqarnissaa pingaartuuvoq, meeqqat ataasiakkaat atuarfimmi sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlasarnissaat qulakkeerniarlugu.

Akileraartarnej Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliap aammattaaq kaammattuutigaa Inuusat Atorlugit Misileraaneq aalajangiusimaneqassasoq, ataatsimullu suliniuteqarnermi sorlalerneqassasoq, ilaatigut meeqqat atuarfianni. Tamatumani piumasaqaataavoq ingerlatamik naliliinerup takutissagaa taanna inuusuttuaqqat naartulertarnerannik ikilisaqaataasoq, pingaartumik inuusuttut sanngiitsut eqqarsaatigalugit. Inuusat atorlugit misileraaneq taanna meeqqaanut inuusuttunullu iliuusissani atuarfinni kinguaassiuutit pillugit atuartitsineq nukittorsarniarlugu suliniutip ilaatut pingaartutut ilaavoq.

Meeqqat atuarfiata nukittorsarniarnera ingerlavoq, kisianni suli inerisaaqqinnissaq qularnaarumallugu, aamma nunaqarfinnut isorliunerusunullu naleqqiullugu, suliassaq una Inerisaavimmut inissineqassaaq. Taamaammat meeqqat atuarfiannik nukittorsaalluni inerisaallunilu suliniutit Inerisaaviup PAARISA-llu suleqatigiiffiattut isigineqassapput, ilaatigut kinguaassiuutinut tunngasunik atuartitsinermut naleqqiullugu.

MEEQQAT ILIKKARIARTORNERAT INERIARTORNERALLU	SULINIUTIT PINGAARTITAT
Anguniakkat: <ul style="list-style-type: none"> • Meeqqat amerlanerusut ilinniagaqarnissaat qulakkeerneqassasoq 	Najugaqarfik apeqqutaatinnagu meeqqat tamarmik anguniagaqarluartumik naapertuuttumillu meeqqat atuarfianni atuartitaanissaasa qularnaarnissaat. Nunaqarfiit isorliunerusunullu meerartaasa immikkut naapertuuttumillu

<ul style="list-style-type: none"> • Meeqqat tamarmik atuarfik qimattassagaat ilinniartitsinermik aaqqissuussinermi ingerlariaqqinnissamut pitsaanerpaanik periarfissaqarlutik, peqqissutsikkut, 	suliniuteqarfiginissaat pitsaasumik atuartitaanissaat qularnaarumallugu.
	Meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, meeqqat inuusuttullu inissitat innarluutillillu ilanngullugit, atuarfimmi suliniutit nukittorsarnissaat.
	Kinguaassiuutit pillugit ilinniartitsinerup peqqinnartumillu atoqatigiinneq pillugu ilisimasat meeqqanut inuusuttunullu sammititamik atuarfinni nukittorsarnissaat.

Meeqqat ilikkariartornerisa ineriartornerisalu iluanni salliutillugit suliniutigineqartut sunniutissaattut naatsorsuutigisat.

Siunissaq qaninnerusooq eqqarsaatigalugu sunniutissatut naatsorsuutigisat

Meeqqat amerlanerusut meeqqat atuarfianni ingerlallualissasut.
Meeqqat inuusuttullu amerlanerit ilisimasaqarnerullutik atoqatigiittarnermut tunngasutigut toqqaasinnaalernissaat

Siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu sunniutissatut naatsorsuutigisat

Meeqqat amerlanerusut, taakkua sumi najugaqarnerat immikkullu pisariaqartitsisinnaanerat apeqqutaatinnagu, meeqqat atuarfiannit aninermik kingornatigut ilinniakkamik naammassinnissinnaalersimassasut.
Kinguaassiuutitigut atoqatigiinnermik misileeqqaarneq kingusinnerusukkut pialissasooq, siunissarlun ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu naartusarnerit kissaatigisaassasut, inuusuttuaqqat naartulersartut taamalu aamma naartuersittartut ikilissasut.

Meeqqat ilikkariartornerisa i neriartornerisalu iluanni salliutinneqartut

Periusissiamut immikkoortoq I:

- **Najugaqarfik apeqqutaatinnagu meeqqat tamarmik anguniagaqarluartumik naapertuuttumillu meeqqat atuarfianni atuartitaanissaasa qularnaarnissaat**

Atuarfiup meeqqap atuarnerani qularnaassavaa, meeqqat tamarmik siunissaminnik isumannaarinissaminnut inuunererusutaminnillu toqqaanissaminnut naapertuuttunik ilisimasaqalernissaat. Meeqqat atuarfiata meeqqat toqqissisimallutik imminnullu napatillutik innuttaaqataalernissaat tunngavississavaa.

Atuarfik pillugu peqqussutip (Atuarfitsialak) 2003-mi atuutsinneqalerneratigut meeqqat, piginnaasatik aallaavigalugit atuartinneqarnissaat qulakkeerneqarpoq. Meeqqap atugai kulturilu peroriartorfigisaa aallaavigalugit atuartitsineq ingerlanneqassaaq, taamaaliornikkut atuartitsineq neqeroorutigineqartoq meeqqamit isumagineqarsinnaaqullugu.

Sumiluunniit najugaqaraluaaraanni siunnerfilinnik naapertuuttumillu meeqqat atuarfianni atuartitsinerup qulakkeerneqarnissaanut makku pisariaqarput:

- *Atuarfitsialaap atuutsinneqalernerata ingerlaavartumik nalilersorneqartarnissaa piviusunngortinneqartuarnissaalu, piviusunngortitsiniarneq iluatsissimanngippat imaluunniit suli naammassineqarsimanngippat.*
- *Ungasianit atuartitsinerup atorneqarnera nukittorsarneqassaaq, kiisalu illoqarfimmit illoqarfimmut imaluunniit illoqarfimmit nunaqarfimmut suleqatigiinnerit nukittorsarneqassallutik.*
- *Nunaqarfimmit illoqarfimmut ikaarsaariarnerit nukittorsarneqassapput.*
- *Ilinniartitsisunngorniarluni ilinniartitaanermi ilinniartut Atuarfitsialammi tunngavissat aallaavigalugit ilinniartinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.*

Atuarfitsialak pillugu paasisutissat

Atuarfitsialammik taallugu iluarsartuusseqqinneq 2003-mi atuutlerpoq sulilu inerisarneqarluni. Atuartsissutit tamarmik anguniagassaqarput ilikkagassatullu pilersaaruteqarlutik, ilinniartitsisunut ataasiakkaanut qanorluunniit ilinniagalinnut ikorfartuutitut takorlorneqartunik. Atuarfitsialak atuartitsinerup aqqissuunneqarnerani nikerartitsinissamut periarfissaqarpoq, assersuutigalugu atuartsissutit akimorlugit suleqatigiinneq aammalu klassikkaat akimorlugit atuartsineq, taamaalilluni nukissat pitsaanerpaamik atorneqarsinnaaqullugit.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Nunaqarfiit isorliunerusullu meerartaasa immikkut naapertuuttumillu suliniuteqarfiginissaat pitsaasumik atuartitaanissaat qularnaarumallugu**

Sumiluunniit najugaqaraluaaraanni meeqqat naapertuuttumik atuarnissaminnut pisinnaatitaapput, tamanna aqputigalugu inersimasunngornerminni pitsaasumik imminnullu pilersorsinnaallutik inuuneqalernissaat siunertaralugu. Taama suliniuteqarnermi pisariaqarpoq nunaqarfinni isorliunerusunilu isumaginninnikkut perorsaanikkullu tunngavissat nukittorsarneqarnissaat, taamaalilluni meeqqat atuarnerminnut atatillugu inersimasunit piginnaanilinnit piginnaanerminnik ineriartortitsinissaminnut ikiuussinnaasunik ilinniartinneqarsinnaaqullugit.

Atuarfitsialaap 2010-mi novemberimi nalilerneqarnerata takutippaa meeqqat atuarfiannut aqqissuussineq nunaqarfinni isorliunerusunilu tamakkiisumik atuutsinneqalersimanngitsoq. Taamaattumik meeqqat tamarmik naapertuuttumik pitsaasumillu atuartinneqarnissaat qulakkeerniarlugu tamanna salliutinneqassaaq.

Nunaqarfinni isorliunerusunilu meeqqat pitsaasumik atuartinneqarnissaannik qulakkeeriniarluni immikkut naleqquttumillu suliniuteqarnissami makku pisariaqarput:

- *Atuartitsissutini tamani ungasianit atuartitsinermik nukittorsaaneq ineriartortitsinerlu.*
- *Atuarfitsialaap nunatsinni atuarfinni tamani atuutsilerneqarnissaata qulakkeerneqarnissaa.*
- *Sulisussanik isumaginninnikkut perorsaanikkullu piginnaanilinnik ilinniartitsinissaq.*

Periusissianut immikkoortunut I aamma II-mut atatillugu piffissaq atorineqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Nunaqarfinni isorliunerusunilu atuartitsinerup nukittorsarneqarnissaani IKT¹¹ salliutinneqassaaq. Tamatuma peqatigisaanik tamanna Inerisaavimmik suleqateqarnertut isigineqassaaq, tassanngaannillu missingerneqarpoq suliassaqaarfiup tamatuma ineriartortinneqarnissaanut aammalu IKT-p atuartitsinermi atorineqarnera eqqarsaatigalugu sulisunik ilinniartitsinissamut 2012-imi ukiunilu missingersuusiorfiusumi ukiumoortumik 800.000 koruuninik immikkoortitsisoqartariaqartoq. Tamatuma saniatigut nukittorsaanermi teknikkimut tunngasunut suliassartaanullu tigussaasunik aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq.

2011-mi januarimi ilinniartitaaneq pillugu isumasioqatigiinnerup kingorna aammalu meeqqat atuarfia pillugu piffissap qiteqqunnerani 2010-m novemberimi naliliinerup kingorna aalajangerneqarpoq meeqqat atuarfiat ilinniartitaanermut pilersaarummi suliniuteqarfissatut ilanngunniarneqassasoq, pilersaarut Inerisaavik suleqatigalugu ineriartorteqqinneqarlunilu nalilersorneqassaaq.

Periusissiamut immikkoortoq III:

- **Meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, meeqqat inuusuttullu inissitat innarluutilillu ilanngullugit, atuarfimmi suliniutit nukittorsarnissaat**

Meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, pingaartumillu meeqqanut inuusuttunullu inissinneqarsimasunut, kiisalu meeqqanut inuusuttunullu innarluutilinnut atuarfimmi immikkut suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq. Suliniut taamaattoq meeqqat ilinniaqqinnissaminni pitsaanerpaamik periarfissinniarlugit pisariaqarpoq. Taamaattorli meeqqanut inuusuttunullu sumiginnaaneq pissutigalugu immikkut pisariaqartitsisunut aammalu meeqqanut timimikkut tarnimikkulluunniit ajoquteqarnertik pissutigalugu piginnaanikitsunut innarluutilittulli nalunaarsorneqarsimangitsunut immikkut suliniuteqarnissaq aamma pisariaqartinneqarpoq.

Atuarfimmi neqeroorutitut iliuuseqarnissamullu periarfissanut naleqquttunut pilertortumik inissarsiuussisarnissaq suliniuteqarnermi piunasaqaataavoq. Siunnerfigineqartunut taakkununga isumaginninnikkut perorsaanikkullu tunngavissarisat tamatumat peqatigisaanik nukittorsarneqassapput, tamatumanilu ilinniartitsisut sulisullu allat ilinniarsimanissaat pisariaqarluni.

Meeqqat inuusuttullu inissinneqarsimasut

Meeqqap inissinneqarnermini avatangiisit ikinngutillu sungiusimasani qimattarpai, tamatumalu peqatigisaanik atuarnerminik ingerlatsinera ajoqutaasumik unitsinneqarsinnaalluni, tassami assersuutigalugu immikkut atuartitaanerup atuarfigilikkami ingerlateqqinneqarnissaa tamatigut

¹¹ IKT pillugu annertunerusumik paasisaqarusukkuit takuuk: www.sarfarissoq.gl. Nittartagaq Kalaallit Nunaanni IKT-mut tunngasunik ataatsimoorullugu saqqummiisarfiuvoq

periarfissaaneq ajormat. Taamaattumik sulianik ingerlatsinermi atuarfiup nutaap meeqqap tigusissaanut pisariaqartitaanillu naammassinninnissaanut periarfissaqarlunissaata aallunneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Atuarnerup tamarmiusup ataavartuunera aammalu neqeroorutit pisariaqartut nukittorsarnissaannik qulakkeerineq

Meeqqat inuusuttullu atuarnerisa tamarmiusup ataavartinnissaa isumannaarneqarsinnaavoq, suliassamik suliarinnittup piaarnerpaamik atuarfik attavigippagu, tassuunakkut qularnaarumallugu, pisariaqartutigit neqeroortoqarsinnaanissaa atuarfiullu meeqqap immikkut pisariaqartitai pillugit pisariaqartutigit paasitinnissaa. Tamanna ilaatigut qularnaarneqarsinnaavoq periusissat allaaserinerisigut.

Meeqqat inuusuttullu innarluutillit ilinniarnissamut periarfissaat pitsanngorsarneqassapput

Innarluutillit allatulli ilinniarnissamut suliffeqarnissamullu assigiimmik periarfissaqarnissaat qulakkeerniarlugu inatsisitigut tunngavissat pitsaapput. Taamaattorli misilittagarineqarpoq innarluutillit ilinniartitaanerni suliffeqarnermilu periarfissaraluaminni peqataagajunnginnerat. Inuusuttut innarluutillit ilinniartitaanikkut suliffeqarnikkulluunniit ingerlariaqqinnissaanut immikkut suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq.

Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut atuartinneqarnerisa nukittorsarneqarnissaanut makku pisariaqarput:

- *Inissiisoqartillugu atuarnissap naleqquttumik pilertortumik neqeroorutiginissaa qulakkeerneqarnissaa.*
- *Atuarfiup isumaginninnermillu ingerlatsiviup akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa, taamaalilluni meeqqat ataasiakkaat atuarneranni immikkut pisariaqartitat atuarfimmit ilisimaneqarlutillu ilaatinneqaqqullugit.*
- *Inuusuttut innarluutillit ilinniarnissamik suliffeqalernissamillu periarfissaannik nukittorsaanissaq.*

Piffissaq atorineqartussat, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniut isigineqassaaq siusissukkut ajornartorsiutit aallaavigalugit suliniutinut atasutut, tassani pineqarmata meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitaannik piffissaatillugu naapertuuttumillu paasiniaanissaq suliarinninnissarlu. Aammattaaq suliniut Periusissianut immikkoortoq II aamma III-mi nassuiaatigineqartutut meeqqat tamarmik pitsaasumik atuarnermik qulakkeeriviginarlugit immikkut suliniutip ilaraa. Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut atuarnerannik nukittorsaanissaq kommunit akisussaaffigaat.

Aammattaaq inuusuttut innarluutillit ilinnialernissamut suliffeqalernissamullu periarfissaannik nukittorsaanissaq kommunit akisussaaffigaat. Taamaattorli immikkut suliniuteqarneq taamaattoq Namminersorlutik Oqartussat, inuusutissarsiutinik ingerlataqartut, NGO-t, Piareersarfik il.il. suleqatigalugit ingerlanneqarsinnaavoq.

Periusissiamut immikkoortoq IV:

- **Kinguaassiuutit pillugit ilinniartitsinerup peqqinnartumillu atoqatigiinneq pillugu ilisimasat meeqqanut inuusuttunullu sammititamik atuarfinni nukittorsarnissaat**

Peqqinnartumik atoqatigiittarneq pitsaasumik inuuneqarnissamut pingaaruteqarpoq. Atoqateqaaqqaartartut ukioqqortunerulersinniarnermi, inuusuttuaqqat naartulersartut ikilisinniarnernanni aammalu naartunerit tamarmik kissaatigineqartuunissaannik, taamaalillunilu naartuersittartut ikilisarniarlugit suliniutini atoqatigiinneq pillugu atuartsineq pitsaasoq naleqquttorlu pisariaqarput.

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq siusissukkut suliniuteqarnissamut tapertarissallugu pingaaruteqarpoq, tassami aningaasat amerlanngitsut atorlugit meeqqat inuusuttullu tamarmik iliuuseqarfigineqarsinnaammata, aammalu atoqateqartarnerminni pitsaasumik toqqaasarnissamut ilisimasaqartilerlugillu sakkusaqartilissavaat. Aamma atoqatigiinnikkut attaveqarfinnik peqqinnangitsunik kannguttaalliorfiusunillu pinngitsoortitsinissamut meeqqat tamanna aamma piareersarfigissavaat.

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq ataqaqatigiissaarneqassaaq

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq atuartsinerup ataqaqatigiissaarneqarnissaa qulakkeerniarlugi suliat akimorlugit suliniutigineqartussat nukittorsarneqartariaqarlunilu pilersaarusiorneqartariaqarpoq aamma ilinniartitsissutissat siunniunneqartut naammassiniarneqartariaqarput. Peqqinnissaqarfik, pinaveersartitsinermi siunnersortit atuarfiillu akornanni suleqatigiittoqarneratigut suliniutit ineriartortinneqarlutillu ingerlanneqassapput. Ilinniartitsisut perorsaanermi periuseqarnermilu suliat akimorlugit ukiumoortumik pikkorissartinneqartassapput.

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsinermut ataqaqatigiissaarneqartumut inuusaq atorlugu suliniut naggasiutaassaaq

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq inuusaq atorlugu suliniummut peqataanermik naggaserneqassaaq. Suliniut meeqqat atuarfianni 9. aamma 10. klassimi atuartunut ingerlanneqarpoq aammalu atoqatigiinneq naartunaveersaarnerlu pillugit atuartsinermik malitseqartinneqartarluni. Peqqinnissaqarfiup najukkani sulisui (ass. ernisussiortut, peqqissaasut) piffissami ungasinnerusumi suliniutip sumiiffinni tamani ingerlanneqarneranut akisussaaffik tigussavaat.

Atoqatigiinnermik ilinniartitsinerup peqqinnartumillu atoqatigiinneq pillugu ilisimasat nukittorsarneranni makku ilanngunneqartariaqarput:

- *Inuusaq atorlugu suliniutip meeqqat atuarfianni atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsinermi aalajangersimasumik ilaatinneqartussanngorlugu ineriartortinneqarnera siammarsarneqarneralu.*
- *Suliassaqarfik pillugu atuarfinni peqqissuseq pillugu perorsaanikkut suliniutaareersup aammalu pingaartumik perorsaanikkut atortussat suleqatigiissutiginissaasa qulakeerneqarnissaa.*

Piffissaq atorneqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsinermi suliniutit peqqinnissaqarfik, pinaveersartitsinermi siunnersortit atuarfiillu akornanni suleqatigiittoqarneratigut ineriartortinneqarlunilu ingerlanneqassapput. Taamaattorli atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq kommunit akisussaaffigaat suliassaqarfiullu salliutinneqarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup suliniutit Meerartaarnissamut piareersarneq, Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut

suliniuteqarneq aammalu Inuusaq atorlugu suliniut pillugit PAARISA suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarfigaa, taannalu 2013-ip tungaanut atuutissaaq. Isumaqatigiissutip taassuma ilarisaatut Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik suliniutinut Meerartaarnissamut piareersarnermut aammalu Inuusaq atorlugu suliniummut ukiumoortumik 1 mio. koruuninik aningaasaliissuteqartassaaq.

PAARISA suliniutip ulluinnarni ataqatigiissaarneqarneranut aqunneqarneranullu suli akisussaasuvoq. Aammattaaq illoqarfinni ataasiakkaani suliniutip aallarnisarneranut atatillugu PAARISA ilitersuineramik ilinniartitsinermillu neqerooruteqartarpoq. Tamatuma kingorna siunertarineqarpoq najukkani suliamik ilisimasallit, soorlu meeqqerisut pinaveersaartitsinermilu siunnersortit ilinniartinneqareernermi kingorna atoqatigiinneq naartunaveersarnerlu pillugit ilinniartitsinermi inuusat atorneqarnissaat akisussaaffigissavaat.

Suliniutip ataqatigiissaarneqarnissaa kommunit akisussaaffigaat, taamaalilluni kommunerujussuit ataasiakkaat inuusaatissaat illoqarfinnut assigiinngitsunut nassiunneqassallutik taakkunanillu aserfallatsaalineqassallutik.

Atoqatigiinneq pillugu ilinniartitsineq pillugu paasissutissat

Atuarfimmi atuartitsissutip "inuttut inerikkiartornerup" imarisai nalunaarummi nr. 16-imi, 24. juni 2003-meersumi allaaserineqarput. Tamatumani kinguaassiuutit pillugit ilinniartitsineq ilikkagassatut anguniagassat ilaattut ilaavoq.

Inuusaq atorlugu suliniut 9. aamma 10. klassimi atuartunik atoqatigiinneq naartunaveersarnerlu pillugit ilinniartitsinermi perorsaanikkut atortussatut atorneqarpoq. Atuartut ulloq ataaseq-pingasut inuusaq meeraaqqamut assingusoq (RealCare®-dukken) paarisarpaat. Tamatumani anguniarneqarpoq atuartut qaqugu meerartaarniarnerminnik eqqarsaateqarnerminni pilersarusiornissap pingaaruteqarnera eqqumaffigilernerussagaat aammalu kingornagut atoqatigiinneq naartunaveersarnerlu pillugit ilinniartitsinermut kajumissuseqarnerulernissaat.

Tigusiffik: www.paarisa.gl

Suliasasaqarfik 5: Suliamik ilisimasalinnik ilinniartitsineq

Sulisussaaleqineq, tassungalu ilanngullugu sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqarneq meeqqanut suli atualinngitsunut, atuartunut, peqqissutsimut isumaginninnermullu tunngasuni unammillerfiupput annertuut, tassami tamanna meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutinut ataavartumik akimmisaarfiummat. Sulisunik ilinniarsimasunik ataatsimut isigalugu taama amigaateqarneq meeqqanut inuusuttunullu tunngasut ingerlaavarsinnaanerinit sunniuteqarpoq, taamaattumillu meeqqanut inuusuttunullu periusissiami aallutissallugu pingaaruteqarluni.

Nunap immikkoortuini periusissiamik ineriartortitsinermi (RUS) sulisussat piginnaanerinik ineriartortitsineq aaqqissuussaasumik anguniagaavoq, soorlutaaq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Siunnersuisoqatigiit isumaliutissiissutaanni aallunneqartoq, tamatumani kaammattuutigisaat suliasaqarfimmi meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutinut naapertuullutik.

Taamaalilluni Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigaat meeqqanut inuusuttunullu tunngasunut atatillugu isumaginninnermut tunngasuni tamani ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiortoqassasoq, taannalu ilinniarsimangitsunit perorsaasunut/isumaginninnermi siunnersortinut sammitinneqassasoq. Aammattaaq ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarutip ilarisaatut ilinniagaqareersunut pikkorissarnissamik neqeroorutit aaqqissuunneqassapput tulluarsarneqassallutillu.

Sulisukiffiusuni ataavassutsillu sanngiiffiini isumaginninnikkut suliniutit nukittorsarniarlugit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigaat illoqarfinnit anginernit qanittuniittunit tikisitsisarnerup atorineqartarnera siammarsarneqassasoq aammalu ingerlaavartumik aaqqissuusaasumillu attaveqatigiinneq ikorfartoqatigiinnerlu qulakkeerneqassasut.

SULIAMIK ILISIMASALINNIK ILINNIARTITSINEQ	SULINIUTIT SALLIUTINNEQARTUT
<p>Anguniakkat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meeqqat tamarmik sumiikkaluarunilluunniit sulisunit suliatiqut sapinngisamik pitsaanerpaamik piginnaanilinnit sullinneqassasut • Inuit meeqqanik inuusuttunillu sullissisuusut inuttut, tarnikkut aningaasaqarnikkullu sapinngisamik pitsaanerpaamik sinaakktissaqarnissaat qulakkeerneqassasoq 	<p>Meeraq qitiutillugu ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissaq.</p>
	<p>Meeraq qitiutillugu ingerlatsiviit akimorlugit ilisimasat pillugit suleqatigiinneq, tassunga ilanngullugu kikkulluunniit meeqqanik inuusuttunillu sullissisuusut ataatsimut atortuinik suleriaasiinillu ineriartortitsineq atuutsitsilernerlu.</p>
	<p>Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq – assersuutigalugu kommunini nunaqarfinnilu suliniutit siunnerfeqartut pillugit pikkorissartitsinikkut nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq.</p>

Meeqqat sumiikkaluarunilluunniit piginnaaneqarluartunik sulisoqartariaqarput

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni atorfiit amerlasuut maanna sulisunit ilinniakkatigut piginnaanernik atorfinnut atuuttussaataasunik piginnaaneqanngitsunit inuttaqarput.

Meeqqat inuusuttullu eqqarsaatigalugit siusissukkut iliuseqartarnissamik atornerluisunillu katsorsaasarnissamik suliniuteqarniaraanni pisariaqarpoq inunnik sulianik taakkuninnga isumaginnittunik ilinniartitsinissamik pikkorissartitsinissamillu aallussinissaq aningaasanillu immikkoortitsinissaq. Ilinniartitsinikkut pikkorissartitsinikkullu suliniutit taakku sapinngisaq malillugu suliat akimorlugit ataqatigiissarneqassaput.

Piginnaanernik ilisimasanillu nukittorsaaniarluni suliniutini siunnerfigisat tassaapput meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sulisut, assersuutigalugu ulloq-unnuarlu paaqqinnittarfinni, atuarfinni, atuareernerup kingorna sammisasaqartitsivinni, fritidshjemmini sulisut, kigutigissaasut kiisalu meeqqerisut, isumaginninnermi siunnersortit ernisussiortullu nunaqarfinni meeqqanik inuusuttunillu sullissinnermi siusissukkut iliuseqarnissamut piginnaasallit aammalu peqqinnissamik suliaqartut.

Sulianik ilisimasalinnik ilinniartitsinnermi suliniutitut salliutinneqartut sunniutissaattut naatsorsuutigisat:

Suliniuteqarfissap matuma sunniutai isigineqassapput suliniuteqarfissat allat iluatsinnissaannut pingaaruteqarluinnartutut. Ilinniartitsinnermik ingerlatsisoqanngippat suliniuteqarfissat allat tamakkiisumik piviusunnagortinneqarsinnaanngillat annikinnerusuinnarmilluunniit piviusunnagortinneqarsinnaallutik, taamaalillutillu sunniutikinnerulerlutik.

Inuiaqatigiinnut atatillugu ilinniagaqarsimasunik ilinniartitsinnerup sunniutai ilimagisariaqarput tassaassasut inersimasut amerlanerit ilinniagaqarnerat taamaalillutillu imminnut pilersorsinnaanerulernerat, pikkorinnerulernerat inuiaqatigiinnullu tunniussaqaqarnerunerat. Imaappoq tunngaviummik suliniutinut tamanut nukittorsaataallutik.

Suliamik ilisimasalinnik ilinniartitsinnermi suliniutit salliutinneqartut

Periusissiamut immikkoortoq I:

▪ Meeraq qitiutillugu ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissaq

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sulisutigut unamminartut aaqiiviginiarlugit isumaginninnermut tunngasuni ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissaq pisariaqarpoq, taannalu ilinniartitaanikkut nalinginnaasumik pilersaarummut ilaatinneqassalluni.

Meeraq qitiutillugu ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissami pisariaqarpoq ilinniartitaanikkut sumi amigaateqartoqarnerseq aammalu ilinniartitaanikkut neqeroorutaareersut

qanoq pitsanngorsarneqarsinnaanersut paasiniallugu meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni isumaginninnikkut ilinniartitaanerit nalilersorneqarnissaat.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni ilinniartitsinermik pisariaqartitsineq

Isumaginninnermut tunngasuni ilinniartitsinermik ataqatigiisumik alloriarfikkaartumik, alloriarfiillu tamarmik alloriarfiup tullianut ingerlaqqissutigineqarsinnaasunngorlugit aqqissuussisoqarnikuunngilaq. Taamaammat isumaginninnermut tunngasuni tamani ilinniartitsinissamik pilersaarusiortoqassaaq, ilinniagaqarsimanngitsut aqqissuussaasumik ilinniartinneqarnermikkut perorsaasutut isumaginninnermiluunniit siunnersortitut suliaassanik isumaginnissinnaanngorlugit. Tamakku saniatigut ilinniarsimanngitsut ilinniarsimasullu immikkut ilinniagaqarnissaat, kiisalu pisortanik inerisaanerit qularnaarneqassapput.

Piffissaq atorneqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Isorliunerusuni sulisunik sumiiffik qimannagu pikkorissartitsisoqarsinnaanera ilinniartitaanikkut pilersaarummi eqqumaffiginiarneqassaaq. Namminersorlutik Oqartussani suliniuteqartoqarpoq nunaqarfinni sulisunik pikkorissartitsinissamut iluseritassamik suliaqarfiusussamik. Iluserititaq taanna ilinniartitaanikkut pilersaarummi tamarmiusumi sapinngisamik ilaatinniarneqassaaq.

Ilinniartitaanikkut pilersaarutip ineriartortinneqarnera ukiumik 1-1½-imik sivisussuseqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq ingerlanneqassallunilu Namminersorlutik Oqartussat, kommunit ilinniarfiillu akornanni suleqatigiittoqarneratigut. Ilinniartitaanikkut pilersaarutip piviusunngortinniarnera ukiut arlallit ingerlanerini pissaaq, ilinniarfinni assigiinngitsuni periarfissat ingerlaavartumik annertusiartuaartinneqassallutik.

Suliaasaqarfimmik tamatuminnga meeqqanut inuusuttunullu periusissiami salliutitsineq ilinniartitaanikkut pilersaarummi akuerineqassaaq salliutinneqarlunilu. Taamaattorli atonerluisunik katsorsaanerup iluani ilinniartitaaneq Peqqinnissaqarfiup suli ataaniitneqassaaq, siunissamili immikkoortoq tamanna ilinniartitaanermut periusissiami tamarmiusumi aamma ilanngunneqartariaqarluni.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Meeraq qitiutillugu ingerlatsiviit akimorlugit ilisimasat pillugit suleqatigiinneq, tassunga ilanngullugu kikkulluunniit meeqqanik inuusuttunillu sullissisuusut ataatsimut atortuinik suleriaasiinillu ineriartortitsineq atuutsitsilernerlu**

Suleqatigiinneq tamanna susassaqarfiit suleqatigiinnerinut tunngatinneqarpoq – nunaqarfinniinnaanngitsoq aammali illoqarfinni. Assersuutigalugu ”ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarnermut”-p suleqatigiissutiginerani paasineqarpoq inuit suliatigut assigiinngitsunik tunuliaqutallit oqaloqatigiinnissartik ajornartorsiutigigaat, tassa ilinniakkatik pissutigalugit namminnerpiaq suliaminni ilisimasat ajornartorsiutinillu sulissutiginneriaatsit salliutittaramikkit.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutit ingerlanniarlugit iluatsinniarlugillu suliat akimorlugit suleqatigiinneq nukittorsarneqassaaq. Tamanna ilaatigut pisinnaavoq meeqqat

malinnaaviginissaannut ataatsimut atortussat, assersuutigalugu børnelinealen¹², atornerisigut aammalu suliniutit ataatsimut nalilersortarnerisigut, malinnaaviginerisigut uuttortarnerisigullu. Tamatuma peqatigisaanik sulisut meeqqanik inuusuttunillu sullissisuusut suliat akimorlugit pikkorissartinneqarnissaat aallunneqassaaq.

Ingerlatsiviit akimorlugit ilisimasat pillugit suleqatigiinneq iluatsissappat makku pisariaqarput:

- *Peqqissutsip, ilinniartitaanerup, perorsaanerup isumaginninnermilu siunnersuinerup iluani pikkorissarnerit immikkut aaqqissuussaasut imaluunniit ilinniartitaanikkut suliniutit allat.*
- *Suliassaqarfiit assingisa iluini inuit suliamik ilisimasallit bacheloritut qaffasissusilimmik ilinniagallit ilinniartifinni ataasiakkaani suliaat akimorlugit pikkorissartitsinerit.*
- *”Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarnermut”-mik suliniummi inuit ilinniartitaanerit pillugu suliat akimorlugit pikkorissartitsinerit amerlanerit.*
- *Børnelinealip ataatsimut atortussatut siammarsarnissaa.*

Piffissaq atorineqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliassaqarfiup tamatuma meeqqanut inuusuttunullu periusissiami salliutinneqarnera ilinniartitaanikkut pilersaarummi akuerineqarlunilu salliutinneqassaaq.

Aammattaaq børnelinealip ataatsimut atortorineqarnissaa pillugu ineriartortinnissaanut siammarsarnissaanullu aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq. Suliniut tamanna Namminersorlutik Oqartussat, peqqinnissaqarfiup, kommunit immaqalu naleqquttumik ingerlataqartut allat akornanni suleqatigiittoqarneratigut ingerlanneqarsinnaavoq. Suliniut meeqqanut inuusuttunullu periusissiap meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut nalilernissaa, malinnaaviginissaa uuttornissaalu nukittorsarumallugit suliniutinut naleqqiullugu aammattaaq isiginiarneqassaaq.

Periusissiamut immikkoortoq III:

- **Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq – assersuutigalugu kommunini nunaqarfinnilu suliniutit siunnerfeqartut pillugit pikkorissartitsinikkut nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq**

Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulianik ingerlatsineq nukittorsarneqassaaq

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni Namminersorlutik Oqartussat nakkutilliinerata takutippaa ajornartorsiuteqartoqartoq, pingaartumik aaqqissuussaasumik sulianik ingerlatsinermik qulakkeeriniarnermi isumaginninnermut allaffinni mikinerusuni ajornartorsiuteqartoqarluni-taakkuli kisimik ajornartorsiuteqanngillat. Assersuutigalugu isumaginninnermi sulianik aallartitsisarnermi aammalu nalunaarutigineqartunik malitseqartitsisarnermi sulianik ingerlatsinermut maleruaqqusat sumiiffinni arlalinni malinneqarneq ajorput.

Suliniut isorliunerusuni nunaqarfinnilu aaqqissuussaasumik naammaginartumillu sulianik ingerlatsinermik qulakkeerissaaq, taamaaliornikkullu meeqqat inuusuttullu pisinnaatitaaffii, kiisalu

¹² Børnelinealen, “meeqqanut uuttuut” tassaavoq meeqqat inuunerissaarnermikkut ineriartornermikkullu qanoq ajornartorsioqqajaatiginerannik susassaqarfiit assigiinngitsut akimorlugit naliliinissamut atortussiaq. Annertunerusumik paasisaqarusukkuit tak. Isumaginninnermut Pisortaqarfiusimasup nalunaarussiaa “Nakuuserneq aaqqiisutaanngilaq – annersaaneq pillugu ataatsimeersuarnermit nalunaarussiaq”

meeqqanut inuusuttunullu ernumanartorsiortunut taakkulu ilaqutaannut suliniutit nukittorsassallugit.

Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisut nukittorsarneqarnissaanni makku pisariaqarput:

- *Illoqarfinnit anginernit qanittuniittunit suliat akimorlugit sulianik ilisimasalinnik atuinerup siammarsarneqarnissaa ineriartortinnissaalu aammalu sulianik ilisimasaqarnermik pikkorissarnissap qulakkeerneqarnissaa.*
- *Nunaqarfinni sulisut ilinniartinnerisigut pikkorissartinnerisigullu sulianik ilisimasaqassutsip piginnaaneqassutsillu nukittorsarneqarnissaat.*

Piffissaq atorpeqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliassaqarfiup tamatuma meeqqanut inuusuttunullu periusissiami salliutinneqarnera ilinniartitaanikkut pilersaarummi akuerineqarlunilu salliutinneqassaaq.

Aammattaq sulianik ingerlatsinermik tamakkiisumik qulakkeerinissaq kommunit akisussaaffigaat, tamatumani aamma ilaallutik nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik ilinniartitsineq pikkorissartitsinerlu. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq naliliivoq immikkut suliniuteqarnissamut piviusut tunngavigalugit pisariaqartut isumaginninnermi siunnersortit 10, ukiumut 350.000 missiliorlugit akissarsiaqartut, aamma ukiumut angalanerit 5 ullut 5-ikkaartut ataaseq 8.000 kr-nik naleqassangatinneqarluni, imaappoq angalanernut 0,4 mio. kr.

Suliassaqarfik 6: Suliniutit nalilersorneqarnerat, malinnaavigineqarnerat uuttortarneqarnerallu

Meeqqanut inuusuttunullu periusissap malinnaavigineqarnissaanut tunngavissamik qulakkeeriniarneq suliassaavoq annertoorujussuaq pisariaqartorli. Taamaaliortoqanngippat iliuusissaq nalilersorneqanngisaannarsinnaavoq aammalu meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutit pitsaassusissaasa qulakkeerineqarnissaannut iluarsiiissutissat pisariaqartut ingerlanneqarsinnaassanatik.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa meeqqat inuusuttullu malinnaavigineqarnissaannut nakkutilliinermi periutsinik atortunillu ineriartortitsisoqarlunilu atuutsitsisoqalissasoq, taamaaliornikkut meeqqat inuusuttullu ineriartornerat pillugu nuna tamakkerlugu paasissutissanik pilersitsisoqarsinnaaqullugu. Tamatuma saniatigut Ataatsimiititaliap naliliivoq meeqqanut ilaqutaannullu suliniutit qanoq sunniuteqarnersut pillugu annertunerusumik ilisimatusarnissaq naliliisarnissarlu pisariaqartinneqartut. Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami nalilersuinerup, malinnaaviginninnerup uuttortartaanerullu ataani suliniutit salliutinneqartut inassuteqaatigineqartut piviusunngortissavaat.

SULINIUTIT NALILERSORNEQARNERAT, MALINNAAVIGINEQARNERAT UUTTORTARNEQARNERALLU	SULINIUTIT SALLIUTINNEQARTUT
<p>Anguniagaq:</p> <ul style="list-style-type: none"> Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutit sunniutillu malinnaavigineqarsinnaanissaat, naliliivigineqarsinnaanissaat pitsaassusaasalu qulakkeerineqarsinnaanissaat 	<p>Nalunaarsuisarnermik inatsit paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsit meeqqanut inuusuttunullu suliniutinut ikorfartuutaanissaat</p>
	<p>Meeqqanut inuusuttunullu periusissiat malitseqartinneqarnissaannut, naalakkersuisoqarfiit akimorlugit qarasaasiakkut nalunaarsuiffiit qularnaarnissaat</p>
	<p>Meeqqanut inuusuttunullu tunngassutigut ataatsimoortumik ilisimatusarnissaq ilisimatusarnermullu atatillugu periuseqarnissaq</p>
	<p>Suliassaqarfinnut pingaarnernut pingasunut uuttutunik kisitsisitigullu paasissutissat nalunaarutigisarnissaannut ilusiliussassamik inerisaanissaq</p>
	<p>Kommunini, sumiiffinni ataasiakkaani sulianik ingerlatsinerup qarasaasiatigut iluaqusersuutissanik pitsaanerusunik ineriartortitsinissaq, tamatumunnga ilanngullugit assigiissaarineq aamma isumaginninnermi ataatsimut sakkussat.</p>

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik maanna nalilersuisarnej, malinnaaviginninneq uuttortasarnelru amigarpoq imalu pitsaatiginani aqutsinermi sakkussatut atorneqarsinnaalluni. Tamatuma peqatigissaanik meeqqap pisariaqartitai aallaavigalugit qaqutiguinnaq atorneqartarluni. Taamaalilluni meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni tamani ilisimasanik aqqissuussaasumik katersuinissaq pisariaqartinneqarpoq. Ilisimasat katersorneqartut, ilaatigut inatsisip nutarterneratigut, susassaqartunit tamanit atorneqarsinnaanissaat aamma pisariaqartinneqarpoq.

Ilutigisaanik paasissutissanik pissarsinarnej, assersuutigalugu isumaginninnermut ilinniartitsinermullu tunngasuni, aporfeqartarpoq, suliat toqqartumik suliarinerisa kommuniniinnerat, qitiusumiillu malinnaanerup Namminersorlutik Oqartussaniinnerisa malitsigisaannik. Tamatuma qanimut suleqatigiinnissaq pisariaqalersippaa.

Suliniutinik naliliisarnerup, malinnaaviginninnerup uuttortasarnelru iluini suliniutit salliutinneqartut sunniutissaannut naatsorsuutigisat:

Suliniutinik naliliineq, malinnaaneq uuttuinerlu suliniutit pioreersut pitsanngorsarnissaannut aamma periusissiamut atatillugu suliniutit nutaat ingerlaavartumik pitsanngorsarnissaannut pingaaruteqarluinnarput. Tamanna ilinniagalinnik ilinniartitsinertulli meeqqanut inuusuttunullu periusissiap sunniutissaatut ilimagisaasut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit anguneqarnissaannut pingaaruteqarluinnarpoq.

Suliniutinik naliliisarnermi, malinnaaviginninnermi uuttortaanermilu suliniutit salliutinneqartut

Periusissiamut immikkoortoq I:

- **Nalunaarsuisarnermik inatsit paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsit meeqqanut inuusuttunullu suliniutinut ikorfartuutaanissaat**

Paasissutissanik nalunaarsuinermi pingaarnerusutigut periuseq meeqqanut inuusuttunullu tunngasut malinnaavigineqarnerannut ikorfartuutaassaaq

Nalunaarsuinermi periutsumik pingaarnernik meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni malinnaaviginninnermut paasissutissaasivinnik pisariaqartunik ineriartortitsinissamik qulakkeerisunik Namminersorlutik Oqartussat peqarnissaat pisariaqarpoq. Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliaqqarfiit sorliit pingaarnertut aallartinneqarusunnersut pingaarnersiuisoqarlunilu pilersaarusiortoqassaaq. Aamma suliamut tamatumunnga aningaasatigut sulisutigullu nukissat qulakkeerneqarnissaat pisariaqarpoq.

Sulinermi qitiutinneqassaaq paasissutissatigut tunngavissat pitsaanerusut pilersinnissaat, meeqqat peqqissusaannik inuunerissaassusiannillu malinnaanissaq inooqatigiissutsimut attuumasoq meeqqallu isiginneriaasianik aallaaveqartoq aallaavigalugu.

Nalunaarsuisarnermik inatsit paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsit meeqqanut inuusuttunullu suliniutinut ikorfartuutaassapput

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiamut pingaaruteqarluinnarpoq nalunaarsuineramik inatsiseqarnissaq, paasissutissatigut isumannaatsuunissamut naleqqiullugu meeqqap ilaqutariillu pisinnaatitaaffiinik mianerittumik, ilutigisaanillu suliamik ingerlatsisunut susassaqtunullu naapertuuttunut allanut paasissutissarsiornermi atoruminartumik, meeqqat inuusuttullu ataasiakkaat pillugit suliat pitsaasumik suliarinissaannut ikorfartuisumik. Nalunaarsuisarnermik inatsit ukiuni arlalinnigortuni suliarineqartoq, sapinngisamik nukinnguttariaqarpoq.

Inatsimmut tapertaliullugu paasissutissanik avitseqatigiittarnermut tunngatillugu assigiissaarineramik pilersitsinissaq pingaaruteqarpoq, tassuunnakkut sulianik ingerlatsinermi ingerlatsivinni assigiinngitsuni paasissutissanik qarasaasiakktu eqaatsumik avitseqatigiissinnaanissap periarfissinnissaa qulakkeerniarlugu.

Piffissaq atorpeqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutinut nalunaarsuisarnermik inatsimmi paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsini suliniutinut Namminersorlutik Oqartussat ilanngullugit isumaliutigisariaqarpaat. Tamatuma saniatigut tamatuma qulakkeerneqarnissaanut Namminersorlutik Oqartussani nukissanik immikkoortitsisoqassaaq.

Periusissiamut immikkoortoq II:

- **Meeqqanut inuusuttunullu periusissiat malitseqartinneqarnissaannut, naalakkersuisoqarfiit akimorlugit qarasaasiakktu nalunaarsuiffiit qularnaarnissaat**

Paasissutissaatit aaqqissuunneqassapput

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap malinnaavigineqarnissaani annertuumik unammilligassaqarpoq, tassami peqqinnissaqarfiup, isumaginnittoqarfiup, meeqqeriviit atuarfiullu malinnaanissamik pisariaqartitsinerat malinnaanermut ilaasussatut eqqarsaatigisariaqarpoq, IKT-mi nuna tamakkerlugu iliuusissamut aammalu Nunatsinni Naatsorsueqqissaartarfiup suliassaqarfiit taaneqartut iluini maanna siunissamilu malinnaaneranut paasissutissanillu katersuineranut ilaatillugu.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiap malinnaavigineqarnera suleqatigiissutigineqassaaq, tamatumalu peqatigisaanik atortorissaarummik atoruminartumik, aserfallatsaalineqaruminartumik paasissutissanillu aallerfigiuminartumik ineriartortitsisoqassaaq.

Ilutigisaanik meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sulianik ingerlatsinermi qarasaasiakktu atortorissaarutit pisariaqarput, taamaaliornikkut meeqqat inuusuttullu ineriartornerisa, uuttugassatut aalajangiussagut atorlugit, aaqqissuussaasumik naliliivigineqartarnissaat periarfissillugu.

Paasissutissaasivinnut piumasaqaat

Iliuusissap pitsaasumik malinnaavigineqarnissaanik pilersitsinissamut piffissaq siviisooq nukissallu annertuut atorpeqassapput. Taamaattumik paasissutissaasivinnik pilersitsineq paasissutissat –

meeqqanut attuumassutillit tunngavigalugit – pingaaruteqarnerat aallaavigalugu pilersaarusionerarluni piffissamik atuiffiusaaq.

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq ataqatigiissaarutaassaaq aammalu tunngaviusumik paasissutissat assigiiartuunissaannut paasissutissaasiviillu aaqqissuussaanerannut qitiusumik atuutissalluni. Paasissutissaasiviit suliassaqarfiit susassaqarfiusut naalakkersuisoqarfiilluunniit susassaqartut tamat iluini tamakkiisumik atorreqarsinnaassapput.

Paasissutissaasiviit ataasiakkaat ataqatigiittuussapput, tamatumali peqatigisaanik naalakkersuisoqarfimmi nalunaarsuineramik ingerlataqartumi ersarissumik pigineqartutut misigineqassallutik. Paasissutissat sapinngisamik pitsaanerpaamik tutsuiginartuunissaannut tamanna qulakkeerutaassaaq.

Paasissutissaasiviit meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni maanna malinnaanermut nalunaarsuisarnermullu ilanngutsinneqassapput aammalu ataatsimut aaqqissuussinermut naleqqussarneqassallutik, taamaalilluni naalakkersuisoqarfiup saniatigut allanit aamma atorreqarsinnaaqullugit.

Taamaalilluni makku ingerlanneqassapput:

- paasissutissaasiviit – meeqqap pisariaqartitai aallaavigalugit – piffissamut naleqqiullugu pisariaqassusiat aallaavigalugu pilersinneqassapput
- paasissutissaasiviit ataqatigiissagaassapput ersarissumilli piginnittoqassallutik
- paasissutissaasiviit ataqatigiissarneqassapput tunngaviusumik paasissutissanik assigiinnik ataatsimoorussaqaassallutik
- malinnaaneq ingerlanneqareersoq paasissutissaasivinnut ilaatinneqassaaq

Kisitsisitigut paasissutissat pitsaanngitsut kisitsisitigut paasissutissaateqannginnermit piginissat ajornerungajappoq. Aammattaaq paasissutissat sapinngisamik nutarterneqartassapput pilersaarusionermermi atorreqarsinnaaqullugit.

Suliassaqarfinni ataasiakkaani paasissutissaasiviit imaassapput:

- Meeqqap pisariaqartitai malillugit aaqqissuussaallutik
- Paasissutissat qaffasissumik pitsaassuseqassapput
- Pitsaassutsimikkut qulakkeerneqarsimassapput (tutsuigineqartuullutik)
- Nutartigaassapput tamakkiisuullutillu
- Paasissutissat pissarsiarineqartassapput aaqqissuunneqartassallutillu, sumiiffinni ataasiakkaani, nunap immikkoortuini nunalu tamakkerlugu atorreqarsinnaallutik
- Inuup normui tunngavigineqassapput

Paasissutissaasiviit ilusissaannut siunnersuutit

Siunnersuutigineqarpoq paasissutissaasiviit qitiusumik nalunaarsuiffinni aaqqissugaassasut, taakku meeqqanut inuusuttunullu tunngasut malinnaaviginissaannut pingaaruteqarput aammalu meeqqanut inuusuttunullu periusissiap piviusunngortinniarnanarut atasumik immikkut ittuunerusunik paasissutissanillu malinnaasinnaallutik.

Qitiusumik paasissutissaasivik tassaavoq inuit normuinik nalunaarsorsimaffik. Nalunaarsorsimaffik taanna nalunaarsuiffiit allat tamarmik qiteraaf. Peqqissutsimut tunngasuni assersuutigalugu

pineqarput meeqqat meeqqanik misissuinnernut peqataasut, meeqqat akiuussutissanik kapineqartut, nakorsaasersorneqartut imaluunniit peqqissutsikkut immikkut suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsisut pillugit paasissutissaasiviit. Isumaginninnermut tunngasuni ilaatigut pineqarput meeqqat inissinneqarsimasut, meeqqat innarluutillit, kiisalu ilaqutariinni isumaginninnikkut ikorfartorneqarnissamik pisariaqartitsisuni meeqqat pillugit paasissutissaasiviit. Atuarfeqarnermut atatillugu atuarfinnermut aqqissuussinerup nutaap ilagisaatut uppersaanissamut naliliinissamullu periutsinik pilersitsisoqarpoq. Pingaarnepaatut inissimapput immikkut paasissutissaasiviit. Taakku assersuutigalugu tassaasinnaapput paasissutissaasiviit meeqqanut inuusuttunullu periusissiami suliniutit sunniutaannik eqquutsitsisoqarnerseq pillugu naliliissutit, tassunga ilanngullugu nappaatit suliniutilluunniit immikkut ittut pillugit paasissutissaatit, assersuutigalugu katsorsartinnermi angusanik malinnaaviginninnermit paasissutissaasiviit imaluunniit isumaginnittoqarfimmi, peqqinnissaqarfimmi atuarfeqarfimmiluunniit suliassaqarfiit akimorlugit paasissutissat aqqissuulluagaasut.

Piffissaq atorineqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniut manna suliniuteqarfiup Suliniutinik nalilersuineq, malinnaaneq uuttortaanerullu ataani periusissiamut immikkoortut sinnerinut atasutut isigineqassaaq. Paasissutissaasiviit ineriartortinnissaat, atuutsilernissaat atorineqarnissaallu eqqarsaatigalugit suliassaqarfiit akimorlugit pisariaqartumik ataqatigiissaarinnissap qulakkeerneqarnissaanut naalakkersuisoqarfimmi susassaartuni nukissanik immikkoortitsisoqarnissaa pisariaqarpoq.

Periusissiamut immikkoortoq III:

▪ Meeqqanut inuusuttunullu tunngassutigut ataatsimoortumik ilisimatusarnissaq ilisimatusarnermullu atatillugu periuseqarnissaq

Meeqqanut tunngasuni peqqissutsimik ilisimatusarnermi siusissukkut naliliinerup takutippaa suliassaqarfiit ilaat annertuumik ilisimatusarfigineqartut allallu ilisimatusarfigineqanngivissut. Suliassaqarfiit ilisimatusarfigineqanngitsut assersuutigalugu tassaapput suliassaqarfiit inuuniarnermi pissutsit peqqissutsimut, tarnikkut nappaateqarnermut imaluunniit "ilungersunarnerusunut" allanut sunniuteqartut aammalu meeqqanut inuusuttunullu periusissiami pingaarteqarluinnartut.

Ataatsimut iliuusissamik qulakkeerineq

Katsorsartinnissamik neqeroorutinik sunniuteqarluartunik siunnerfilinnillu aqqissuussinnaanissamut annertunerusumik ilisimasaqarnissaq suliassaqarfimmi arlalinni pisariaqarluinnarpoq. Iliuusissamut ilaatillugu makku aqutigalugit meeqqanut tunngassutigut ilisimatusarnerup salliutinneqarnissaanut suliniuteqartoqartariaqarpoq:

- Meeqqanut tunngasuni ilisimatusarnermi ataatsimut iliuusissaq.
- Ilisimatusarnermut aningaasat suliassaqarfinnermut salliutinneqartunut nuunneqarnissaannut periarfissiinissaq.

Suliassaqarfiit pisariaqartitsiviusut

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliassaqarfimmi arlalinni annertunerusumik ilisimatusartoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq naliiisoqarpoq, pingaartumik makku eqqarsaatigalugit:

- Perorsaaneq ilikkariartornerlu.
- Inuttut atugarisat ilikkariartornermut ilinniakkanullu sunniutaat.

- Tarnikkut peqqissuuneq, tarnikkut nappaateqarneq aammalu tarnikkut nappaateqalernissamut peqquataasinnaasut.
- Nakorsaatinik atuineq.
- Inuuniarnikkut atukkat peqqissutsimut inuttullu atugarisatigut kingornuttakkanut sunniuteqartarnerat.
- Ilinniartitaaneq.
- Peqqissutsikkut sullissinermik ilisimatusarneq.
- Pinaveersaartitsineq.
- Peqqissutsikkut naligiissuseq.

Misissuinerit suussusii pingaarutillit

Ilisimatusarnerup annersaa maanna pisunik takussutissiissaaq. Tamanna soorunami pingaaruteqarpoq, kisianni ilisimatusarnikkut iliuusissat aammattaaq sivilisinerusumik pisut ingerlaneri pillugit misissuinerinik, sunnerneqarnerit kingunerinik takutitsisinnaasunik ikorfartuisuussapput, taamatullu assersuutigalugu kulturikkut attuumassuteqarnerup atugarissaarnermut sunniutaannik itisilerisumik misissuinerinik.

Meeqqat namminneq inuunerminnik naliliinerannik ingerlaavartumik naliliisarneq

Meeqqat inuusuttullu peqqissutsiminnik atugarissaarnerminnullu namminneq naliliinerannik ingerlaavartumik naliliisinnaanissaq aamma pisariaqarpoq. Tamanna pisinnaavoq meeqqanut tunngasuni misissuereernernut malitseqartitsilluni nuna tamakkerlugu takussutissiornermut – assersuutigalugu ukiut sisamakkaarlugit – aningaasanik akulikitsumik qulakkeerinikkut. Taanna tassaavoq "Health Behaviour in School-aged Children" (meeqqat atuartut peqqissutsikkut atugarissaarnerat) (HBSC-misissuinerinik taagorneqartoq, tassaasoq inuuniarnikkut peqqissutsikkut pissusilersuutinik peqqissusermillu misissuineq WHO-mit tapiiffigineqartoq kiisalu "Inuusuttut Atugarissaarnerat", tassani ilaatinneqarlutik nakuuserneq, imminorniarni pissusilersornerit kinguaassiuutitigullu kannguttaatsuliornerit.

Suliniutinut aningaasaliissutit sumiiffinnilu ataasiakkaani aningaasaliissutit

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigit ilisimatusarneq nukittorsarniarlugu ilisimatusarnikkut suliniutinut annertunerusunut annikinnerusunullu atugassanik suliniutinut aningaasaliisoqarsinnaavoq. Ilaatigit sumiiffinni ataasiakkaani ilisimasatigit suliniutinut aningaasaateqarfinnik pilersitsisoqarsinnaavoq, periutsit ineriartortinniarlugit suliniutinut mikinerusunut meeqqat pillugit ilisimasanut sammisunik, sumiiffinni ataasiakkaani inuiaqatigiinni atornerqarsinnaasunik. Taakku tassaasinnaapput suliniummik ingerlataqartut arlaqartut, ilisimatuujusariaqanngitsut, kisiannili tassaasinnaasut ulluinnarni sulisut ilitersorneqarlutik misiliinissaminnut isumassarsiatallinnik peqartut. Suliniutit atornerqarsinnaassapput aamma uppersaasersuinissaq pisussaaffiussaaq.

Tamatuma saniatigit suliniutinut annertuunut immaqalu ukiut arlallit ingerlanneqartussanut aningaasaliissutinik immikkoortitsisoqarsinnaavoq. Matumani meeqqat qitiutillugit atuagarsornermut tunnganerusunut, ilisimatusarnernut pisariunerusunut tapiissuteqartoqarsinnaavoq atornerqarsinnaassusiannut sumiiffinni ataasiakkaaniitiinnarneqarnissaannullu piumasaaqateqartoqarluni. Takussutissianut arlalinnut nangeqqinneqartartunut, assersuutigalugu Health Behaviour in School-aged Childrenimut (HBSC) aammalu Inuusuttut Atugarissaartunut immikkoortitanit taamaattunit aalajangersimasumik aningaasalersuinissaq isumaliutigineqartariaqarpoq.

Piffissaq atorneqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniuummi pisariaqartinneqarpoq Aningaasanut inatsimmi ukiumoortumik ikinnerpaamik 2 mio. koruuninik immikkoortitsisarnissaq, taakku ilaatigut matussusissallugit HBSC atorlugu misissuinerit nangeqqinneqartarneri aammalu Inuusuttut Atugarissaartut ukiut sisamakkaarlugit ingerlanneqartarneri kiisalu meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni aningaasanik immikkoortitanik pilersitsinissamut atorneqassallutik. Aningaasat immikkoortitat taamaattut aamma Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqarput.

Naalackersuisoqarfinit susassaqartunit allanit aningaasaliissutit Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup ilisimatusarnermut immikkoortortaanit ataqatigiissaarneqarsinnaapput. Aammattaaq aningaasaliissutinut immikkoortitanut aqutsisoqatigiinnik pilersitsoqarsinnaavoq, taakku tassaassallutik naalackersuisoqarfiit/immikkoortortat ilisimatusarnermut aningaasaliissutinut tapiissuteqartut suleqataajunnartullu allat.

Periusissiamut immikkoortoq IV:

- **Suliassaqarfinit pingaarnernut pingasunut uuttuutininik kisitsisitigullu paasissutissat nalunaarutigisarnissaannut ilusiliussassamik inerisaanissaq**

Periusissiaq annertunerusumik ersarissarneqareerpat periusissiap nakkutigineqarnissaanut periusissanik nutaanik ineriartortitsisoqassaaq. Taamaattumik alloriarnerup tulliup ilagissavaa, tamatumani pisariaqarpoq suliniutip atuutsinneqalernissaanut nukissanik naammattunik Namminersorlutik Oqartussat immikkoortitsinissaat.

Periusissiamut immikkoortoq V:

- **Kommunini, sumiiffinni ataasiakkaani sulianik ingerlatsinerup qarasaasiatigut iluaqusersuutissanik pitsaanerusunik ineriartortitsinissaq, tamatumunnga ilanngullugit assigiissaarineq aamma isumaginninnermi ataatsimut sakkussat**

Isumaginninnermut tunngasuni paasissutissanik katersuiniarneq ullumikkut ajornakusoortorujussuuvoq, tassami nunatsinni ingerlatsivinni sulianik ingerlatsineq assigiinngiiaarlunilu amigaateqarmat, tamannalu pissutaalluni meeqqat ilaqutariillu ineriartornerat malinnaavigiuminaatsorujussuulluni, taamaalillunilu meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutit sunniutaat aamma malinnaavigiuminaatsorujussuulluni.

Suliniutit naliliivigineqartarnerisa, malinnaavigineqarnerisa uuttortarneqarnerisalu nukittorsarneqarnissaanut kommunit sakkussanik pisariaqartunik peqartariaqarput

Siunertami tamatumani pisariaqarpoq sulianik suliqaarnermut atatillugu assigiissaarinermik inerisaallunilu piviusunngortitsinissaq, periusissiap naliliisarnermut, malinnaaviginninnermut uuttortaanermullu tunngatillugu suliniutigisaanik allanik ikorfartortuisumik. Taamaaliornissamut pisariaqarpoq meeqqat ilaqutariillu ineriartornerisa aqqissuulluakkamik, uuttugassatut nassuiakkat, aamma meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut suliniutit malinnaavigineqarnissaannut

pisariaqartinneqartunut naapertuuttut aallaavigalugit, malinnaavigineqarlutillu nalunaarsorneqarsinnaanissaat siunertaralugu.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik aaqqissuussaasumik sulianik ingerlatsineq paasissutissanillu nalunaarsuineq

Suliniutit nalilernerqartarnerannik, malinnaavigineqarneranik uuttortarneqartarnerannillu nukittorsaaniarluni isumaginninnermik suliaqarnermi qarasaasiakkut atortumik pisariitsumik assigiiaartumillu kommunit tamarmik atugassaannik ineriartortitsisoqarlunilu siammarsaasoqassaaq, taanna ilusimigut nuna tamakkerlugu paasissutissanik tamakkiisunik assigiiaartunillu nalunaarsuisoqarnissaanik qulakkeerutaassalluni. Tamatuma peqatigisaanik periuseq pineqarpoq sulianik ingerlatsinermi pinngitsoorani ilaatinneqartussaq. Taamaalilluni suliniut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni paasissutissanik aaqqissuussaasumik nalunaarsuinnermik qulakkeereqataassaaq aammalu meeqqat inuusuttullu piginnaatitaaffinik qulakkeerisumik aaqqissuussaasumik sulianik ingerlatsinermik qulakkeereqataassalluni. Pingaartuuvoq nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerusuni isumaginninnermik ingerlatsivinni suliassanik suliaqarnermi unamminartut immikkut ittut suliniummut ilanngullugit eqqarsaatigineqarnissaat.

Kommunini, sumiiffinni ataasiakkaani sulianik ingerlatsinerup qarasaasiatigut iluaqusersuutissaanik pitsaannerusunik ineriartortitsinerup, assigiissaarissutinik suliaqarnermik isumaginninnermillu suliaqarnermi ataatsimut sakkussanik suliarinninnermik ilaqtartup imarissavai:

- *Malinnaanissamat atortorissaarutissap pisariitsup assigiiaartullu kommuninut inerisarnissaa piviusunngortinnissaalu, tassuunakkut nuna tamakkerlugu meeqqat, inuusuttut ilaqtariillu ineriartornerat pillugu paasissutissanik aallertoqarsinnaanngorlugu.*
- *Ilutigisaanik- ilaatigullu inatsisit aqqutigalugit- meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni aaqqissuussaasumik sulianik ingerlatsinissaq qulakkeerneqassaaq.*

Piffissaq atorineqartussaq, akisussaaffik aningaasaqarnerlu

Suliniut kommunit Namminersorlutillu Oqartussat akornanni suleqatigiittoqarneratigut sapinngisamik piaarnerpaamik ingerlanneqassaaq, taamaalilluni kommunit ataasiakkaat pisariaqartitaannut naapertuuttumik aaqqissuussillunilu periuseqarnissaq qulakkeerneqarsinnaaqullugu, tamatumalu peqatigisaanik meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni ilisimatusarnermi takussutissiornermilu paasissutissanik kissaatigineqartunik qulakkeerisoqarsinnaaqullugu. Suliniummi aaqqissuussinerit pioreersut pilersaarutaasullu sapinngisamik annertunerpaamik aallaaviusinnaapput.

Akileraarneq Atugarissaarnerlu pillugit Ataatsimiititaliaq naliliivoq isumaginninnermik suliaqarnermi takussutissioriaatsimik meeqqat inuusuttullu ineriartornerat pillugu paasissutissanik takussutissiinnaasumik ineriartortitsineq atuutsitsilernerlu 3-5 mio. koruuninik akeqassasoq. Suliniummut tassunga aningaasat annikinnerpaaffissaat pineqartut naliliisoqarpoq.

Innersuussinerit tunuliaquttatullu atugarisat

Namminersornerullutik Oqartussat (2006): Curtis, T.; H. B. Larsen, K. Helweg-Larsen, C. P. Pedersenn, I. Olesen, K. Sørensen, M. E. Jørgensen og P. Bjerregaard (2006): *Unges trivsel i Grønland 2004*, INUSSUK - Arktisk forskningsjournal 1.

Namminersornerullutik Oqartussat (2005): *Naalakkersuisut ilinniartitaanermut pilersaarummut siunnersuutaat*.

Namminersornerullutik Oqartussat (2007): *Inuuneritta - Innuttaasut peqqissuunissaannut -Naalakkersuisut periusissaat anguniagassaallu 2007 -2012*.

Namminersornerullutik Oqartussat (2007): Niclasen, B.; K. Løngaard, L. K. Laursen og C. Schnohr (2007): **Peqqinneq pitsaanerpaaq - Misissuinermi Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) 2006 Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartumi paasisat**, INUSSUK - Arktisk Forskningsjournal 1- 2007.

Christensen, E.; L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Kalaallit Nunaanni meeqqat. Meeqqat 0-imiit 14-it ilanngullugit ukiullit ilagutariillu atugarissaarnerannik misissuineq*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:02.

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (2009): *Kommunit meeqqueriviutaanni misileraalluni inerisaaneq (Meeqquerivitsialak)*

MIPI (2009): *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit kisitsisitigut tikkuussissutit 2009*.

Niclasen, B. (2009): *Inuuneritta – Innuttaasut peqqissuunissaannut suliniut aallaavigalugu meeqqat peqqissusia inooqatigiinnikkut isigalugu*. Saqqummersitsisut MIPI – Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik & Inuuneritta – Innuttaasut peqqissuunissaannut suliniut, Namminersorlutik Oqartussat.

Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik (2009): *Nalunaarusiaq - Meeqqat ilaqutariillu atugarissaarnissaat pillugit inassuteqaatit*.

KANUKOKA: Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunian aamma Qaasuitsup Kommunian (2010): *Kommunit meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni 2009-mi ukiumoortumik naatsorsuutaat*.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat (2010): *Inatsisartut aningaasanut Inatsisaat 2010*.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat (2010): *Aningaasarsiornermut Siunnersuisooqatigiit nalunaarutaat 2010*.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik (2010): *Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut 2010*.

PAARISA (2010): *"Ilaqutariinni naartusortalinni siusissumi iliuuseqarnek" - midtvejsevaluering og status 2010*.

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik (2010): *Immikkoortunut tunngatillugu pilersaarut kiisalu immikkut ittumik ilinniartitaanermik suliniut (ilinniartitaanermut pilersaarut) pillugit ukiaanerani nalunaarusiaq 2010.*

Isumaginninnermut Naalackersuisoqarfik (2010): *Nakuuserneq aaqqiissutaanngilaq – annersaaneq pilluq ataatsimeersuarnermit nalunaarusiaq.*

Isumaginninnermut Naalackersuisoqarfik (2010): *Meeraanermi toqqiissimaneq 2010, Meeqqanut tunngasuni 2010-mi immikkut ittumik suliniuteqarnermut periusissiaq.*

Nordregio (2010): *Kalaallit Nunaanni najugaqarfiit killiffiat – nunaqarfiit immikkut isigalugit.*

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutai (2010): *TUNNGAVISSIATUT NALUNAARUSIAQ: Kalaallit Nunaanni ineriartorneq atugarissaarnerlu qanoq qulakkeerneqarsinnaappat?*

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat (2010): *Inatsisartut aningaasanut Inatsisaat 2011*

Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfia: *Nunap immikkoortuini ineriartortitsinnermut pilersaarut pillugu nassuiaat, UPA 2011/30.*

Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik (2011): *Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut 2011.*

Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia og Qaasuitsup Kommunia (2011): *Kommunit missingersuuaat2011-imut ukiunullu missingersuiffiusunut 2012-2014-mut susassaqarfinnut pingaarnernut agguallugit.*

Deloitte (2011): *Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinniffinnik misissueqqissaarneq nalilersuinerlu. Inaarutaasumik nalunaarusiaq, Isumaginninnermut Naalackersuisoqarfik, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat.*

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutai (2011): *Pigissaarnissarput atugarissaarnissarpullu massakkut iliuuseqarfigineqartariaqarput, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat.*

Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq

Akisussaaffiit periusissiamut immikkoortunut agguaannerat

	AKISUSSAASUT
Suliassaqarfik 1: Siusissukkut ukiui apeqgutaatillugit suliniuteqarneq	
Periusissiamut immikkoortoq I: Ernisussiortumit orniguttarluni pinaveersaartitsiniarlunilu sulinerup nukittorsarneqarnissaa	Peqqinnissaqarfik, PN
Periusissiamut immikkoortoq II: Peqqissaanermi pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqarnerup nukittorsarnissaa	Peqqinnissaqarfik, PN
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeraaqqanut ilaquataannullu isumaginnittoqarfikkut tapersersuinermit periarfissat nukittorsarneqarnerat	Kommuneqarfiit, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq IV: Ilaqutariinnik sullissiviit meeqqanut ilaqutariinnullu suliniutaasa ineriartorteqqinnissaat	Kommuneqarfiit, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq V: Angajoqqaanngortussanut (inoqutaajunnartunullu) atonerluinermik katsorsaanssamik anguniagalimmik, kiisalu inoqutigiinni meeqqat inuusuttullu allat ilaqutariittut katsorsarneqarnissaannik neqerooruteqartalernissaq	Peqqinnissaqarfik, PN
Periusissiamut immikkoortoq VI: Naartusut tamarmik meeraq isumakuluutigineqartillugu "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut suliniuteqartarneq"-mut peqataanissaannut neqeroorfigineqartalernissaat	Kommuneqarfiit, Peqqinnissaqarfik, PN, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq VII: "Meeqquerivitsialaap" meeqqanut tamanut siusissukkut aallarnisartarfingortinnissaa – nunaqarfiit immikkut sammillugit	Kommuneqarfiit, IIN
Suliassaqarfik 2: Ajornartorsiutinik siusissukkut suliniuteqarfiginninneq	
Periusissiamut immikkoortoq I: Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffinniittunik atuartunillu Inuunerittap qiterititaasa iluani sullissinerit nukittorsarnissaat.	Kommuneqarfiit, PN
Periusissiamut immikkoortoq II: Meeqqat inuusuttullu eqqugaaqqajaasut meeqqerivinni atuarfinnilu tapersersorneqarnissaannik neqerooruteqarnissaq	Kommuneqarfiit, IIN, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitalit pilertortumik paasinianeqartarnissaannik qulakkeerinissaq	Kommuneqarfiit, IIN, Peqqinnissaqarfik, PN
Periusissiamut immikkoortoq IV: Meeqqanik inuusuttunillu immikkut pisariaqartitsisunik siusissukkut naleqquttumillu katsorsaaneq	Kommuneqarfiit, Peqqinnissaqarfik, PN, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq V: Inissiinissanik naleqquttunik neqerooruteqartarnerup qulakkeerneqarnissaa	Kommuneqarfiit, IKINN
Suliassaqarfik 3: Atonerluisunik katsorsaasarneq	
Periusissiamut immikkoortoq I: Meeqqanik inuusuttunillu paaqqinniffiit tamarmik imigassaq atonerluinerlu pillugit politikkeqarnissaasa qularnaarnissaat	Kommuneqarfiit, PN, IIN, IKINN
Periusissiamut immikkoortoq II: Meeqqat inuusuttullu atonerluisut tamarmik katsorsaanermik immikkut aaqqissuussaasumik neqeroorfigineqarnissaat	Kommuneqarfiit, PN

Periusissiamut immikkoortoq III: Ilaqutariit/inoqutigiit naartusortallit aamma ilaqutariit/inoqutigiit 18-it inorlugit ukiulinnik meerartallit tamarmik, katsorsaarnermik sammivilersugaasumik neqeroorfigineqarnissaat	Kommuneqarfiit, PN
Periusissiamut immikkoortoq IV: Meeqqat ilaqutariinni atornerluisuniittut katsorsaarnermik tapersersuinermillu naleqquttumik neqeroorfigineqarnissaat	Kommuneqarfiit, PN
Periusissiamut immikkoortoq V: Ilaqutariit inoqutigiillu meerartallit katsarsarneqarsimasut tapersersuinermik neqeroorfigineqarnissaat	Kommuneqarfiit, PN
Suliassaqarfik 4: Meeqqat ilikkariatornerat ineriartornerallu	
Periusissiamut immikkoortoq I: Najugaqarfik apeqqutaatinagu meeqqat tamarmik anguniagaqarluartumik naapertuuttumillu meeqqat atuarfianni atuartitaanissaasa qularnaarnissaat	Kommuneqarfiit, IIN
Periusissiamut immikkoortoq II: Nunaqarfiit isorliunerusullu meerartaasa immikkut naapertuuttumillu suliniuteqarfiginissaat pitsaasumik atuartitaanissaat qularnaarumallugu	Kommuneqarfiit, IIN
Periusissiamut immikkoortoq III: Meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, meeqqat inuusuttullu inissitat innarluutilillu ilanngullugit, atuarfimmi suliniutit nukittorsarnissaat	Kommuneqarfiit, (IKINN), IIN
Periusissiamut immikkoortoq IV: Kinguaassiuutit pillugit ilinniartitsinerup peqqinnartumillu atoqatigiinneq pillugu ilisimasat meeqqanut inuusuttunullu sammititamik atuarfinni nukittorsarnissaat	Kommuneqarfiit, PN, IIN,
Suliassaqarfik 5: Sulianik ilinniagaqarsimasut ilinniartitaanerat	
Periusissianut immikkoortoq I: Meeraq qitiutillugu ilinniartitaanikkut ataatsimut pilersaarusiornissaq	IIN
Periusissianut immikkoortoq II: Meeraq qitiutillugu ingerlatsiviit akimorlugit ilisimasat pillugit suleqatigiinnissamik qulakkeerinissaq	Kommuneqarfiit, IIN, PN, IKINN
Periusissianut immikkoortoq III: Nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisunik nukittorsaaneq	Kommuneqarfiit, IIN, PN, IKINN
Suliassaqarfik 6: Suliniutit nalilerneqarnerat, malinnaavigineqarnerat uuttortarnerallu	
Periusissianut immikkoortoq I: Nalunaarsuisarnermik inatsit paasissutissanillu nalunaarsuisarnermi periutsit meeqqanut inuusuttunullu suliniutinut ikorfartuutaanissaat	Namminersorlutik Oqartussat
Periusissianut immikkoortoq II: Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq malitseqartinneqarnissaannut naalakkersuisoqarfinni assigiinngitsuni qarasaasiatigut paasissutissat aqqissuussaanissaat qulakkeerlugu	IIN, IKINN, PN
Periusissianut immikkoortoq III: Meeqqanut inuusuttunullu tunngassutigut ataatsimoortumik ilisimatusarnissaq periuseqarnissarlu	IIN, IKINN, PN
Periusissianut immikkoortoq IV: Suliassaqarfinnut pingaarnernut pingasunut uuttuutininik kisitsisitigullu paasissutissat nalunaarutigisarnissaannut ilusiliussassamik inerisaanissaq	IIN, IKINN, PN
Periusissianut immikkoortoq V: Kommunini, sumiiffinni ataasiakkaani sulianik ingerlatsinerup qarasaasiatigut iluaqusersuutissanik	Kommuneqarfiit, IKINN

pitsaanerusunik ineriartortitsinissaq	
IIN: Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik	
IKINN: Ilaqtariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik	
PN: Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik	